

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

YAYIN SAHİBİ / COMMISSIONED BY
Numan KURTULMUŞ

YAYIN KOORDİNATÖRÜ / PUBLISHING COORDINATOR
Ali ÖZTÜRK

EDİTÖR / EDITOR
Fatih TETİK

METNİ HAZIRLAYAN / TEXT PREPARED BY
Fatih TETİK
Bahadır YEŞİLIRMAK

ÇEVİREN / TRANSLATOR
Dış İlişkiler ve Protokol Başkanlığı / Department of Foreign Relations and Protocol
Saren AKSELİ
Mehmet MİYASOĞLU

TASHİH / PROF READING
Aydın SARAÇ
Işitan ANIL

FOTOĞRAFLAR / IMAGES
TBMM Fotoğraf Arşivi / GNAT Photograph Archives
Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü / Anadolu Agency Photo Album
Millî Mücadele Albümü, ATASE Yayınları / National Struggle Album, ATASE Publications
Fotoğraflarla Atatürk, ATASE Yayınları / Atatürk Album, ATASE Publications
Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi / Koç University VEKAM Library and Archive
İBB Atatürk Kitaplığı / Istanbul Metropolitan Municipality (İMM) Atatürk Library
Leyla Alpagut, Millî Egemenlik ve Mekân / Leyla Alpagut, National Sovereignty and Space
L'illustration / L'illustration Journal, Paris

KAPAK VE İÇ TASARIM / COVER AND BOOK DESIGN
Gülcan ACARTÜRK - Burcu Havva DAĞ

BASKI / PRINTED
TBMM Basımevi, Nisan 2026 / GNAT Printing House, April 2026.

BASKI ADEDİ / NUMBER OF PRINTS
1. Baskı / 1000 Adet

ISBN

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

İSTİKLAL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

Bastiğin yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecdile bin secde eder, varsa taşım,
Her cerihamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhumücerret gibi yerden naaşım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

THE NATIONAL ANTHEM

Fear not, the crimson flag, waving in these dawns will never fade
Before the last hearth that is burning in my nation vanishes.
That is my nation's star, it will shine;
That is mine, it belongs solely to my nation.

Oh coy crescent, do not frown for I am ready to sacrifice myself for you!
Please smile upon my heroic nation, why that anger, why that
rage? If you frown, our blood shed for you will not be worthy.
Freedom is the right of my nation who worships God and seeks what is right.

I have been free since eternity, and free shall I be.
What fool dares to shackle me? I defy the temerity!
I am like a roaring flood; I overflow trampling down my banks,
I tear apart mountains, surge into depths, and surpass.

Western horizons may be encircled by walls armored in steel
But I have my chest brimful of faith as my homeland's frontier.
Let it howl, fear not! How can it smother such solid faith
That single-fanged monster, "Civilization!" as you call it?

My friend! Never ever let the dastards into my land!
Render your body a shield; bring this heinous raid to an end.
For soon shall break the blissful days God promised, for sure;
Perhaps tomorrow, who knows, perhaps even sooner than that.

Do not assume what you tread on is mere "earth", recognize it!
Think of the thousands, without shrouds, lying beneath.
You're the son of a martyr, take shame, hurt not your ancestor;
Cede not this heavenly homeland, even if it's the worlds you're granted.

Who would not offer his life for this homeland of paradise?
Martyrs would pour forth, all martyrs, should one simply clutch the earth!
If God will, He may take my life, my beloved, and my wealth,
But may He not, for the world, just deprive me of my homeland.

The sole wish of my soul, oh glorious God, from You is that,
No heathen would ever, on the bosom of my temple, lay hand!
These calls to prayer, whose testimonies are the ground of religion,
Should resound far and wide over my eternal homeland.

Then, my tombstone, if any, prostrates in rapture a thousand-fold,
Of my every wound, oh glorious God, tears of blood gush forth,
And out spurts my corpse, in pure spirit, from the ground,
Perhaps then, shall ascend and to the heavens touch my crown!

So ripple and wave, like dawning skies, oh glorious crescent,
So that every drop of my blood finally be blessed and worthy!
Neither you nor my race shall ever be annihilated,
For my flag, who has lived ever freely, has the right to liberty;
For my nation, who worships God, has the right to independence!

Mehmet Akif ERSOY

Mustafa Kemal ATATÜRK

**Büyük Millet Meclisi, Türk milletinin asırlar süren
arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek
şuurunun canlı bir timsalidir.**

The Grand National Assembly is the very
essence of the Turkish nation's centuries-long
search and a tangible embodiment of its
consciousness of self-governance.

K. Atatürk

İçindekiler

Contents

13

Ön Söz / Numan KURTULMUŞ

Foreword

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

15

17

Sultan Abdülhamid'in Tahta Çıkışı ve Kânun-ı Esâsî'nin İlanı

Ascension of Sultan Abdülhamid and Proclamation of the Constitution

23

II. Meşrutiyet

Second Constitutional Era

25

Millî Mücadele'de Kongreler

Congresses During The National Struggle

31

Mîsâk-ı Millî Beyannamesi

Declaration of the National Pact

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

35

37

Ankara'da Yeni Meclise Giden Yol

Path to the New Parliament in Ankara

41

1921 Tarihli Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu (1921 Anayasası)

The 1921 Constitution

45

Saltanatın Kaldırılması

Abolition of the Sultanate

47

Lozan Barış Konferansı

Lausanne Peace Conference

49

Cumhuriyet'in İlanı

Proclamation of the Republic

51

1924 Anayasası

The 1924 Constitution

53

Mustafa Kemal Atatürk'ün Vefatı ve İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı Seçilmesi

Passing Away of Mustafa Kemal Atatürk and Election of İsmet İnönü As President

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ

TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

57

59

Çok Partili Hayata Geçiş

Transition to a Multi-Party System

61

Demokrat Partinin Kuruluşu ve Parlamentoda Çok Partili Dönem

Founding of the Democratic Party and Multi-Party Era in Parliament

65

1961 Anayasası

The 1961 Constitution

69

1982 Anayasası

The 1982 Constitution

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ

BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

73

91

Yapısı, Görevleri, İşlevleri

Structure, Duties, Functions

93

TBMM İÇTÜZÜĞÜ

Rules of Procedure of GNAT

95

Milletvekili Seçimi

Parliamentary Elections

97

Yasama Sorumsuzluğu ve Dokunulmazlığı

Parliamentary Immunity: Non-Accountability and Inviolability

99

Milletvekilliğinin Sona Ermesi

Loss of Membership

101

Başkanlık Divanı

Bureau

103

Meclis Başkanının Seçimi ve Görevleri

Election and Duties of Speaker of the GNAT

105

Danışma Kurulu

Board of Spokespersons

107

Siyasi Parti Grupları

Political Party Groups

109

Kanun Yapma Yetkisinin Kullanımı ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

Exercise of Legislative Authority and Presidential Decree

109

Kanun Teklifleri

Bills

111

Komisyonlar

Standing Committees

115

Genel Kurul

Plenary

117

Kanunların Yürürlüğe Girmesi

Entry Into Force of Laws

119

Anayasa Değişiklikleri

Amendments to the Constitution

121

Kanunların Anayasa'ya Uygunluğu

Incompatibility of Laws With the Constitution

123

Denetim İşlevi

Oversight Function

127

Dış İlişkiler

Foreign Relations

129

Yasama ve Yürütme Arasındaki İlişki

Relationship Between the Legislative and Executive Organs

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

133

135

I. Meclis Binası

First Parliament Building

139

II. Meclis Binası

Second Parliament Building

145

Günümüzdeki (III.) TBMM Binası

Current Building of GNAT

Numan KURTULMUŞ
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı
Speaker of the Grand National Assembly of Türkiye

ÖN SÖZ

Kurtuluş Savaşı'mızı yöneten ve Cumhuriyetimizi ilan eden, milletimiz adına yasama, denetim ve temsil işlevlerini yerine getiren Türkiye Büyük Millet Meclisi, kuruluşundan bugüne ülkemizin kaderine yön vermektedir. Demokrasimizin, çağdaşlaşmanın ve kalkınmanın en büyük güç kaynağı durumundaki TBMM, her zaman yüksek sorumluluk bilinci ile hareket ederek milletimizin umudu olmuştur.

Türkiye'nin, geride bıraktığı 93 yılın sonunda dünyanın lider ülkelerinden biri hâline gelmesinde, millî iradenin ve demokrasimizin sembolü Meclisimizin payı büyüktür. Ülkemizi esaretin gölgesinden bağımsızlığın aydınlığına kavuşturan TBMM, var olan tüm sorunlarımıza milletimizin yararı doğrultusunda, en gerçekçi çözümleri bulacak kurumdur. Demokrasimizin kalbinin attığı bu yüce kurum, milletimiz ve ülkemiz için her konuda çare olma başarısını göstermiştir. Meclisimiz, çözüm üretme kabiliyetini ve gücünü koruyup artırdığı sürece demokrasimiz daha da ilerleyecek, özgürlükler kökleşecek, ülkemizin kalkınma ve milletimizin refah seviyesi artacaktır.

Ülkemizin tarihinde ve demokrasi hayatımızda vazgeçilmez bir yeri olan Meclisimizin en iyi şekilde tanıtılması, milletimize karşı önemli bir sorumluluğumuzdur. Bu amaçla hazırlanan eser, ülkemizin geçirdiği siyasal, sosyal ve ekonomik değişimlere tanıklık eden TBMM'yi farklı boyutlarıyla anlatmaktadır. Aynı zamanda milletimizin bize emaneti olan saray, kasır ve tarihî mekânlar da tanıtılmaktadır.

Bu eserin herkese yararlı olacağını ümit ediyor, hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

FOREWORD

The Grand National Assembly of Türkiye, which led the War of Independence and proclaimed the Republic, and which performs the legislative, oversight, and representative functions on behalf of our nation, has shaped the destiny of our country from its founding to the present day. As the greatest source of strength for our democracy, modernization, and development, the Grand National Assembly of Türkiye has always acted with a high sense of responsibility and has been the hope of our nation.

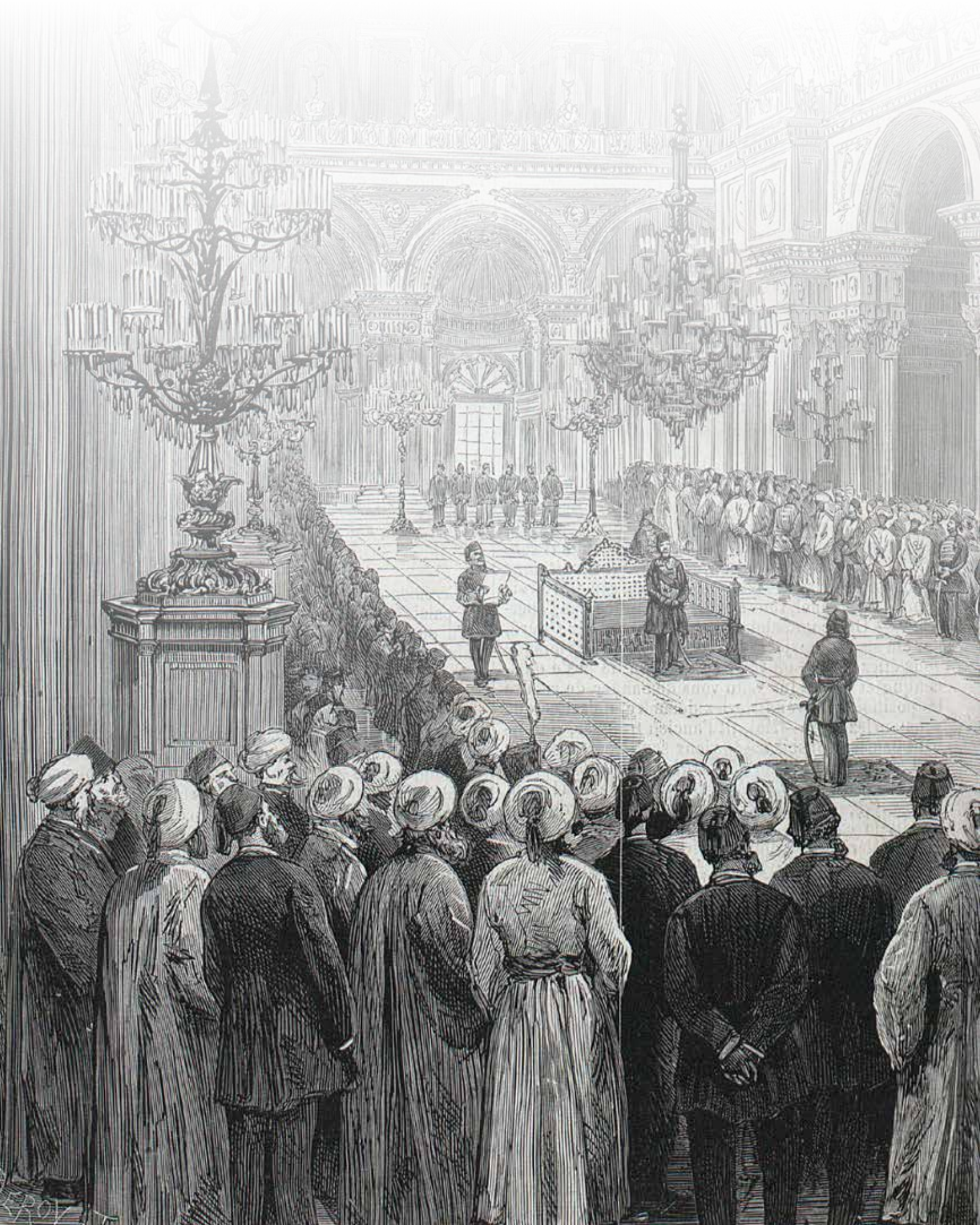
The Grand National Assembly, a symbol of national will and democracy, has played a significant role in rising of Türkiye and becoming one of the world's leading nations over the past 93 years. GNAT, which brought our country from the shadow of bondage to the light of independence, is the institution that will find the most realistic solutions to all our existing problems in the best interest of our nation. This august institution, where the heart of our democracy beats, has demonstrated its ability to provide solutions for our nation and country in every matter. As long as the Parliament maintains and enhances its capacity and strength to generate solutions, our democracy will advance further, freedoms will take root, and the development our country and the well-being of our nation will improve accordingly.

Promoting our Parliament—which holds an indispensable place in our country's history and democratic life—in the best possible way is a significant responsibility we owe to our nation. This work, prepared for that purpose, describes the Grand National Assembly of Türkiye (GNAT) from various perspectives as it has witnessed the political, social, and economic changes our country has undergone. It also introduces the palaces, mansions, and historical sites entrusted to us by our nation.

I do hope this work will be beneficial to everyone and extend my gratitude to all who contributed to its preparation process.

Numan KURTULMUŞ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı
Speaker of the Grand National Assembly of Türkiye

Osmanlı Döneminde
PARLAMENTO

Parliament
**DURING THE OTTOMAN
PERIOD**

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Sultan II. Abdülhamid (1876-1909)

Sultan Abdulhamid II (1876-1909)

Sultan Abdülhamid'in Tahta Çıkışı ve Kânun-ı Esâsî'nin İlanı

Ascension of Sultan Abdülhamid and Proclamation of the Constitution

Vükelâ Meclisi (Bakanlar Kurulu) 30 Ağustos 1876'da yaptığı toplantıda V. Murad'ın hal'ine ve Abdülhamid'in cülûsuna karar verdi. Tahta çıkışından sadece 93 gün sonra, üst düzey devlet ricali ve ulema, Topkapı Sarayı'nda yapılacak Umumî Meşveret Meclisine çağrıldı. Tek gündem maddesi, şeyhülislamlik makamından alınacak fetvaya dayanarak, V. Murad'ın şuurunun yerinde olmadığı gerekçesiyle tahttan indirilmesi ve yerine kardeşi Şehzade Abdülhamid Efendi'nin geçirilmesiydi. Toplantıda beklenen karar çıktı ve 31 Ağustos 1876'da 33 sene sürecek olan Sultan II. Abdülhamid'in saltanatı başlamış oldu. Nitekim, tahta çıkışından dört ay sonra Kânûn-ı Esâsî taslağını onaylayarak, 23 Aralık 1876'da Osmanlı siyasi tarihinde "Meşrutiyet Dönemi" olarak anılan süreci başlattı.

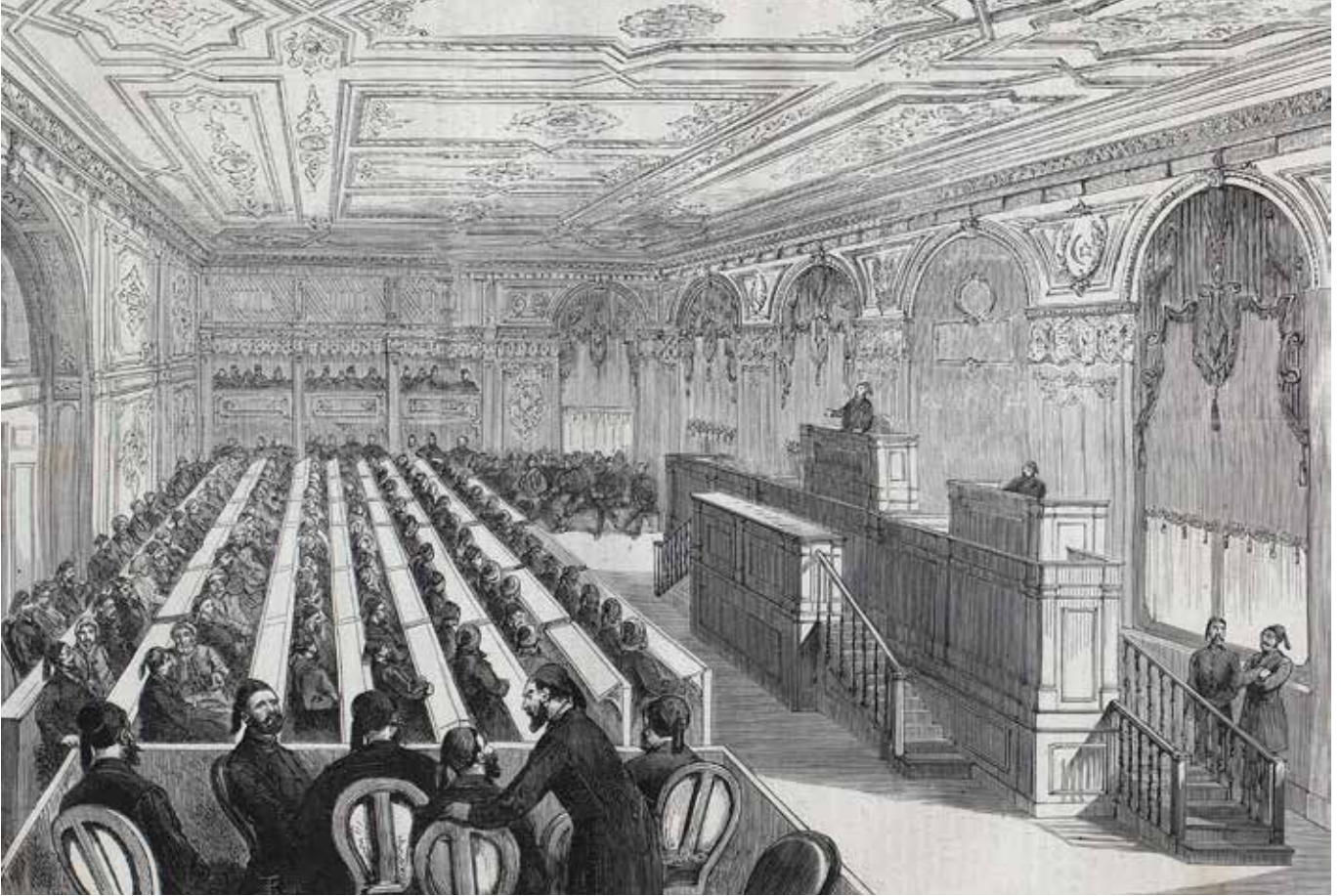
Sultan II. Abdülhamid'in tahta geçmesinden yaklaşık bir ay sonra, 8 Ekim'de, Kânun-ı Esâsî komisyon çalışmaları başladı. Nihayetinde Padişah, Kânun-ı Esâsî'yi 23 Aralık 1876'da bir törenle ilan etti ve böylece ilk Osmanlı anayasası yürürlüğe girdi. 1876 Kânun-ı Esâsî'si 11 bölüm ve 119 maddeden oluşuyordu. Mutlak sistemden meşrutî sisteme geçişi sağlayan ilk anayasada, 1909'da önemli değişiklikler yapıldı. 21 maddesi değiştirildi, 1 maddesi metinden çıkartıldı, 3 madde de eklendi.

At its meeting on August 30, 1876, the Council of Ministers decided on the dethronement of Murad V and the accession of Abdülhamid. Just 93 days after his accession, high-ranking state officials and religious scholars were summoned to the General Board of Spokesperson s to be held at Topkapı Palace. The sole agenda item was to dethrone Sultan Murad V on the grounds that he had mental disorder, based on a fatwa to be issued by the Sheikh al-Islam, and to enthrone his brother, Prince Abdulhamid Efendi. The expected decision was reached at the meeting, and on August 31, 1876, the 33-year reign of Sultan Abdulhamid II began. Indeed, four months after his accession, he approved the draft Constitution, thereby initiating the period known as the "Constitutional Era" in Ottoman political history on December 23, 1876.

About a month after Sultan Abdülhamid II ascended the throne, on October 8, the Committee on Constitituon began its work. Finally, the Sultan proclaimed the Constitution in a ceremony on December 23, 1876, and thus the first Ottoman constitution came into effect. The 1876 Constitution consisted of 11 chapters and 119 articles. Significant amendments were made to this first constitution, which facilitated the transition from an absolute system to a constitutional monarchy, in 1909. Twenty-one articles were amended, one article was removed from the text, and three articles were added.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Meclis-i Mebûsan toplantı salonundan, 1877 (L'illustration)

From the Chamber of Deputies meeting hall, 1877 (L'illustration)

Ülkede parlamenter sisteme geçişin temeli olan 1876 Kânun-ı Esâsî'si, üzerinde yapılan ufak tefek değişikliklerle 1924'e kadar yürürlükte kaldı.

23 Aralık 1876 tarihinde yürürlüğe giren, ilk Osmanlı-Türk Anayasası olan Kânûn-ı Esâsî'de, devletin temel organları, modern zamanlarda olduğu gibi yasama, yürütme ve yargı olarak üç ana bölüme ayrılmıştı. Kânûn-ı Esâsî'de yasama organı, Meclis-i Mebûsan ve Meclis-i Âyân olmak üzere iki kamaralı sisteme göre teşekkül etmişti. Meclis-i Mebûsan ve Meclis-i Âyân, Meclis-i Umumî (Osmanlı Parlamentosu) çatısı altında görev yapacaktı.

The 1876 Constitution, which laid the foundation for the transition to a parliamentary system in the country, remained in effect until 1924 with minor amendments.

The Constitution of 1876, which came into effect on December 23, 1876, and served as the first Ottoman-Turkish Constitution, outlined the fundamental organs of the state, as in modern times, it was divided into three main branches: the legislative, executive, and judicial. Under the Constitution, the legislative branch was organized as a bicameral system consisting of the Chamber of Deputies and the Senate. The Chamber of Deputies and the Senate were to operate under the dome of the General Assembly (the Ottoman Parliament).

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Dolmabahçe Sarayı Muâyede Salonu'nda
Meclis-i Mebusân'ın açılış töreni, 1877 (L'illustration)

The opening ceremony of the Chamber of Deputies in the
Audience Hall of Dolmabahçe Palace, 1877 (L'illustration)

Bu iki Meclisten Meclis-i Mebûsan'ın üyelerini aşamalı bir seçim sistemi ile halkın seçmesi, senato görünümündeki Meclis-i Âyân'ın üyelerini ise Padişahın ataması öngörülmüştü. Kânûn-ı Esâsî'ye göre birbirine bağlı olan bu Meclislerden birinin, diğeri kapalı olduğu zaman toplanamaması da kural olarak getirilmişti.

İlk Osmanlı Anayasası'nın ilanından üç ay sonra hızla mebus seçimleri gerçekleştirildi ve Meclis-i Mebûsan olarak adlandırılan Türkiye tarihinin ilk parlamentosu, 19 Mart 1877'de Sultan II. Abdülhamid'in de iştirakiyle çalışmaya başladı. Dolmabahçe Sarayı Muâyede Salonu'nda yapılan Meclis-i Umumî'nin açılış törenine Sultan II. Abdülhamid ile birlikte, kardeşleri, vükelâ (kabine üyeleri), Mebûsan ve Âyân üyeleri, Şûrâ-yı Devlet Başkan ve üyeleri, ruhani liderler, adliye, ilmiye ve askeriyenin üst düzey erkânı ile yabancı misyon şefleri katıldı. Meclis-i Umumî, Sultan II. Abdülhamid'in nutku ile açıldı. Bu nutku Padişah adına Mabeyn-i Hümayûn Başkâtibi Küçük Said Paşa okudu. Bu arada şehrin çeşitli yerlerinden ve karakol gemilerinden toplar atılarak Meclis-i Umumî'nin açıldığı halka müjdelendi.

It was stipulated that the members of the Chamber of Deputies (Meclis-i Mebûsan) would be elected by the people through a phased-electoral system, while the members of the Meclis-i Âyân— which resembled a senate—would be appointed by the Sultan. According to the Constitution, it was also established as a rule that one of these interdependent assemblies could not convene while the other was in session.

Three months after the proclamation of the first Ottoman Constitution, elections for MPs were swiftly held, and the first parliament in Turkish history, known as the Meclis-i Mebûsan, started its work on March 19, 1877, with the participation of Sultan Abdülhamid II. The opening ceremony of the General Assembly, held in the Muâyede Hall of Dolmabahçe Palace, was attended by Sultan Abdulhamid II, along with his brothers, ministers (cabinet members), members of the Chamber of Deputies and the Senate, the President and members of the Council of State, religious leaders, high-ranking officials from the judiciary, the religious establishments, and the military, as well as chief of foreign missions. The General Assembly was inaugurated with a speech by Sultan Abdulhamid II. The speech was read out on behalf of the Sultan by Küçük Said Pasha, the Chief Secretary of the Imperial Privy Council. Meanwhile, cannons were fired from various locations in the city and from patrol ships to announce the inauguration of the General Assembly to the public.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Tarihî ve toplumsal temeli göz önüne alındığında Osmanlı parlamentosunun en belirgin ayırt edici özelliği, kültürel renkliliğe sahip, Osmanlı camiasına mensup farklı milliyet ve dinlere mensup üyelerin bir arada olmasıydı. Müslüman olmayanlar parlamentoda üçte birin de üstünde bir temsil imkânı bulmuşlardı. Buna karşın parlamento, çeşitli milliyetler arasında bir çatışma alanı hâline gelmedi, hatta temel konularda siyasi birlik içinde davranıldı. Ancak, parlamentoda yapılan tartışmalar ve eleştiriler zaman zaman cılız sesler olarak yükseldi. Mebuslar ülke sorunlarından çok yerel sorunları ve istekleri yansıtıyorlar da ilk Osmanlı Meclisinde milliyetçi eğilim ve çatışmalar belirgin olarak öne çıkmamıştı.

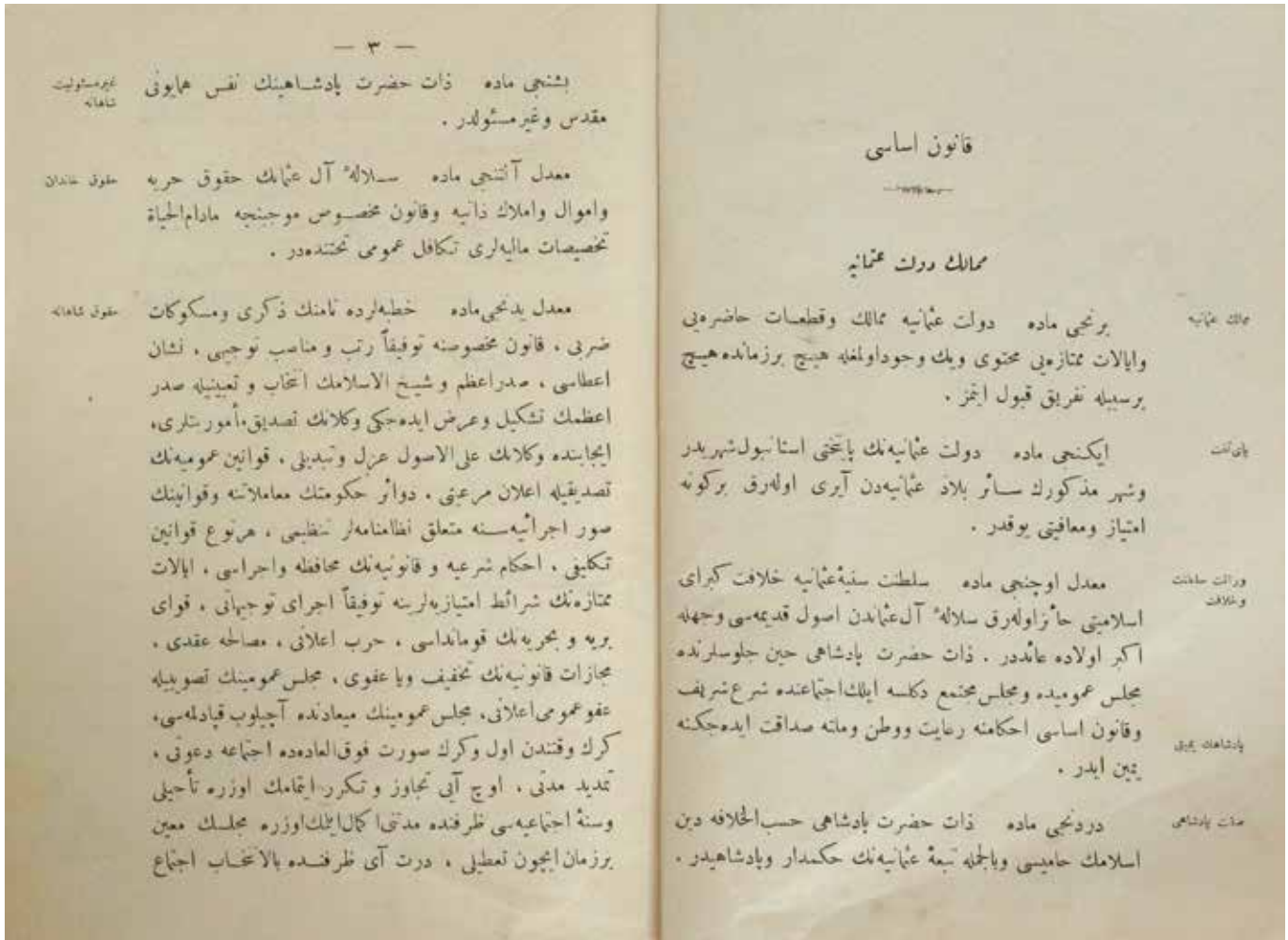
Osmanlı Meclis-i Umumiyyesinin ikinci devresi 13 Aralık 1877'de sade bir törenle açıldı. Başkanlık Divanı'nın teşekkülünden sonra 31 Aralık 1877'de, Hasan Fehmi Efendi'nin konuşmasıyla Meclis-i Mebûsan'ın ikinci dönemi başladı. Fakat 1877-78 Osmanlı-Rus Harbî'nin gölgesinde ikinci dönem faaliyetlerini sürdüren Meclis-i Umumiyye'nin çalışmaları, Rusların İstanbul'a kadar ilerlemesi ve bir İngiliz filosunun İstanbul açıklarına gelmesi üzerine Sultan II. Abdülhamid anayasanın kendisine verdiği yetkiyi kullanarak Meclisi tatil etmesiyle son buldu.

Given its historical and social context, the most distinctive feature of the Ottoman Parliament was the presence of members from different nationalities and religions within the Ottoman community, reflecting its cultural diversity. Non-Muslims secured representation in the parliament amounting to more than one-third of the total. Despite this, the parliament did not become a battleground for conflict among various nationalities; in fact, political unity prevailed on fundamental issues. However, the debates and criticisms raised in the parliament occasionally emerged as faint voices. Although members of parliament reflected local issues and demands rather than national concerns, the first Ottoman Nationalist tendencies and conflicts had not yet become prominent within the Assembly.

The second session of the Ottoman General Assembly opened with a simple ceremony on December 13, 1877. Following the formation of the Bureau of the Chamber of Deputies, the second session of the Chamber started on December 31, 1877, with a speech by Hasan Fehmi Efendi. However, the activities of the General Assembly, which continued its work during its second term in the shadow of the 1877-78 Russian-Ottoman War, came to an end when Sultan Abdülhamid II, in response to the Russian advance as far as Istanbul and the arrival of a British fleet off the coast of Istanbul, suspended the Assembly by exercising the authority granted to him by the constitution.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Kânûn-ı Esâsî'nin Giriş Kısmı

The Preamble of the Constitution

Meclis-i Mebûsan Binası, Fındıklı

The Chamber of Deputies Building, Fındıklı

II. Meşrutiyet

Second Constitutional Era

Osmanlı Rumeli'sinin önemli şehirlerinden Manastır'da bir ayaklanma başlatan İttihat Terakki Cemiyeti üyesi bazı subayların İstanbul'a yürüme tehditleri karşısında Sultan II. Abdülhamid, Kânûn-ı Esâsî'yi 23 Temmuz 1908'de yeniden yürürlüğe koydu ve Meclis-i Umumî'yi yeniden toplantıya çağırdı. II. Meşrutiyet olarak adlandırılacak bu yeni dönemde faaliyetine silbaştan başlayacak Osmanlı Parlamentosu için yeni seçimlerin yapılması gerekiyordu. Ancak ortada bir seçim kanunu yoktu. Bunun üzerine ilk Meclis-i Mebûsan'da görüşülüp kanunlaşmayan Seçim Kanunu (İntihab-ı Mebûsan Kanunu) gündeme geldi. Bu kanun, 2 Ağustos 1908'de Padişah tarafından onaylandı ve 3 Ekim 1908'de Takvim-i Vekâyi'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Bu dönemin ilk seçimleri Kasım-Aralık 1908'de yapıldı. Seçimleri İttihat ve Terakki Partisinin mebusları çoğunlukla kazandı. Yeni Meclis-i Umumî 17 Aralık 1908 günü, Mabeyn-i Hümayûn Başkâtibi Ali Cevad Bey'in Padişah adına açış nutkunu okumasıyla çalışmalarına eski binasında başladı. Ancak bu bina dar gelince, önce Çırağan Sarayı'na, oranın yanması üzerine de Cemile Sultan'dan satın alınarak Meclise tahsis edilen Fındıklı Sarayı'na taşındı.

II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı Parlamentosunda, I. Meşrutiyet döneminde de olduğu gibi, Meclis-i Umumî adı altında Meclis-i Âyân ve Meclis-i Mebûsan adında iki Meclis bir arada çalışmıştı. Meclis-i Âyân, II. Meşrutiyet döneminde 4 Aralık 1908 - 5 Ocak 1911, 7 Nisan - 23 Temmuz 1912, 1 Mayıs 1914 -19 Aralık 1918 ve 12 Ocak - 5 Nisan 1920 tarihleri arasında dört devre hâlinde faaliyetini sürdürdü.

In response to threats by certain officers, members of the Committee of Union and Progress, who had sparked an uprising in Manastır—one of the major cities of Ottoman Rumelia—to march on Istanbul-Sultan Abdulhamid II reinstated the Constitution on July 23, 1908, and reconvened the General Assembly. In this new era, which would come to be known as the Second Constitutional Era, new elections were required for the Ottoman Parliament, which would begin its activities anew. However, there was no election law in place. Hence, the previously discussed but unratified Election Law (İntihab-ı Mebûsan Kanunu) from the first Meclis-i Mebûsan was brought back onto the agenda. This law was approved by the Sultan on August 2, 1908, and came into force after being published in Takvim-i Vekâyi on October 3, 1908.

The first elections of this period were held in November-December 1908. The elections were predominantly won by members of the Committee of Union and Progress. The new General Assembly started its work in its old building on December 17, 1908, with Ali Cevad Bey, Chief Secretary of the Imperial Court, reading out the inaugural speech on behalf of the Sultan. However, as the building was too small, the Assembly first moved to Çırağan Palace, and after that palace burned down, it relocated to Fındıklı Palace, which had been purchased from Cemile Sultan and allocated to the Assembly.

During the Second Constitutional Era, the Ottoman Parliament, as in the case of the First Era, consisted of two chambers—the Senate (Meclis-i Âyân) and the Chamber of Deputies (Meclis-i Mebûsan)—which worked together under the name of the General Assembly (Meclis-i Umumî). The Meclis-i Âyân worked in four terms during the Second Constitutional Era: December 4, 1908 -January 5, 1911; April 7 - July 23, 1912; May 1, 1914 - December 19, 1918; and January 12 - April 5, 1920.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Osmanlı Meclisinin (Meclis-i Umumi) 17 Aralık 1908'teki açılış merasiminde Meclise gelen Sultan Abdülhamid'in mebuslar ve ayânlar tarafından selamlanışını gösteren kartpostal (Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122696436)

A postcard depicting Sultan Abdulhamid being greeted by the members of the Chamber of Deputies and the Senate upon his arrival at the opening ceremony of the Ottoman Parliament (Meclis-i Umumi) on December 17, 1908. (Source: Anadolu Agency Photo Album)

Millî Mücadele'de Kongreler

Congresses During the National Struggle

I. Dünya Savaşı'nın son senesine girildiğinde Osmanlı Devleti de dâhil müttefikler sırayla mağlubiyeti kabul etmek zorunda kalarak ateşkes anlaşmaları imzaladılar. Osmanlı Devleti, Mondros Limanı'nda 30 Ekim 1918'de imzalanan, kayıtsız şartsız teslim anlamına gelen ve ağır şartlar içeren, 24 maddeden oluşan Mondros Mütarekesi'ni resmen kabullendi. Mondros Mütarekesi bir dizi işgali beraberinde getirdi. Aynı zamanda bu işgaller İstanbul ve Anadolu'da Millî Mücadele'nin kıvılcımlarını da ateşledi.

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği 15 Mayıs'ın ertesi günü, Mustafa Kemal Paşa ve 17 subay arkadaşı Bandırma Vapuru ile Samsun'a hareket ettiler ve 19 Mayıs 1919'da işgal altındaki Samsun'a çıktılar. Bu tarih ileride, Millî Mücadele'nin başlangıcı kabul edilecektir. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'daki ilk faaliyeti, bölgede İzmir'in işgaline karşı duyulan tepkiyi ve bölgenin asayişini anlatan bir raporu, Sadarete ve Genelkurmay'a telgraflarla göndermek oldu. Böylece Millî Mücadele'de yeni bir dönem başlamış oldu.

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'da güvenlik içinde çalışamayacağını anlayınca, karargâhını daha iç bölgelere taşımaya karar verdi. Bu düşünceyle 24 Mayıs 1919'da Havza'ya; 13 Haziran'da Amasya'ya geçti. Buralarda çeşitli görüşmeler yaptı. Neticeleri tarihe Amasya Tamimi/Genelgesi olarak geçen Amasya görüşmeleri 19 Haziran'da başladı. 21 Haziran'da Amasya kararları oluştu ve alınan kararlar ertesi gün kamuoyu ile paylaşıldı.

As the final year of the World War I began, the Allies, including the Ottoman Empire, were forced to accept defeat one by one and signed ceasefire agreements. The Ottoman Empire officially accepted the Armistice of Mudros, signed on October 30, 1918, at the Port of Mudros, which signified unconditional surrender and contained harsh terms comprising 24 articles. The Armistice of Mudros brought with it a series of invasions. At the same time, these invasions also ignited the sparks of the National Struggle in Istanbul and Anatolia.

The day after İzmir was occupied by the Greeks on May 15, Mustafa Kemal Pasha and 17 fellow officers set sail for Samsun aboard the Bandırma Steamship and landed in occupied Samsun on May 19, 1919. This date would later be recognized as the beginning of the National Struggle. Mustafa Kemal Pasha's first action in Samsun was to send a report via telegram to the Prime Minister's Office and the General Staff, detailing the public reaction to the invasion of Izmir and the security situation in the region. Thus, a new phase of the National Struggle had begun.

When Mustafa Kemal Pasha realized he could not work in safety in Samsun, he decided to move his headquarters further inland. With this in mind, he traveled to Havza on May 24, 1919, and to Amasya on June 13. He held various meetings in these locations. The Amasya Protocols, the outcomes of which went down in history as the Amasya Declaration, began on June 19 and was finalized on June 21, and the decisions were shared with the public the following day.

Bandırma Vapuru, 1919 (Kaynak: Millî Mücadele Albümü, Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Yayınları, Ankara 2016)
Bandırma Steamship, 1919, (Source: National Struggle Album, Military History and Strategic Studies (ATASE) Publications, Ankara 2016)

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Mustafa Kemal Paşa, Bekir Sami Bey (Kunduh) (soldan beşinci), Hüseyin Rauf Orbay (soldan yedinci yuvarlak şapkalı), Ruşen Eşref Ünaydın (soldan sekizinci) ve yaveri Cevat Abbas (soldan dokuzuncu), Amasya'ya giderken uğradıkları Tokat'ta karşılayıcılar arasında
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122696295)

Mustafa Kemal Pasha, Bekir Sami Bey (Kunduh) (fifth from the left), Hüseyin Rauf Orbay (seventh from the left, wearing a round hat), Ruşen Eşref Ünaydın (eighth from the left), and his aide Cevat Abbas (ninth from the left), among those greeting them in Tokat, where they stopped on their way to Amasya.
(Source: Anadolu Agency Photo Album, 122696295)

Amasya Tamimi'nde: "Milletin bağımsızlığının ve vatanın bütünlüğünün tehlikede olduğu, hükûmetin işgalcilerin baskısı altında bulunduğu, milletin mukadderatını yine milletin azim ve kararının belirleyeceği" ilan edildi. Bu tamimde, bu amaçla millî bir heyet teşkilinin şart olduğu ve bir millî kongre toplanmasına karar verildiği açıklanarak, en kısa zamanda Anadolu'nun en güvenli bölgesi olan Sivas'a her livadan/ sancaktan üç delegenin seçilerek gönderilmesi istendi. Mustafa Kemal Paşa'nın grup sözcülüğünü üstlendiği bu görüşmelerde alınan kararlar, bütün sivil ve askerî birimlere gönderildi. Bu tamim aynı zamanda halkın direnişe katılmasını sağlamak adına atılması gereken adımları ortaya koyması bakımından ilk önemli belgeydi.

Anadolu'da yaşanan bu gelişmeler İngilizleri rahatsız etti ve hükûmet üzerindeki baskıları artırmaya sebep oldu. Bu arada Mustafa Kemal Paşa, Kâzım Karabekir Paşa'nın daveti üzerine, Erzurum'da yapılacak kongreye katılma kararı aldı. 3 Temmuz'da Erzurum'a ulaştı. 8 Temmuz'da da üzerindeki resmî görevlerden ve askerlikten istifa ettiğini ve "sine-i millete" döndüğünü kamuoyuna duyurdu. Millî Mücadele içinde önemli bir yere sahip olan Erzurum Kongresi, Trabzon ve Doğu illerinin birleşmesini ve bütün Doğu Anadolu'nun haklarını savunmayı amaçlayan bir kongre toplanması fikrinden doğmuştu. 7 Ağustos'a kadar süren Erzurum Kongresi sonunda, 10 maddelik bir beyanname yayımlanmıştır. Mustafa Kemal Paşa, alınan kararların uygulanması için oluşturulan 9 üyeli Temsil Heyeti'nin başkanlığına getirilmiştir. Bu görev, Ankara'da yeni Meclisin toplanmasına kadar geçecek sürede, onun mahalli bir hükûmet başkanı gibi davranmasına imkân sağlayacaktır.

The Amasya Declaration stated: "The nation's independence and the integrity of the motherland are in danger; the government is under pressure from the occupiers; and the nation's destiny will once again be determined by the will and determination of the nation itself." This proclamation stated that establishing a national committee was essential for this purpose and that a decision had been made to convene a national congress; it called for the selection and dispatch of three delegates from each province/ district to Sivas—the safest region in Anatolia—as soon as possible

The decisions reached during these deliberations, in which Mustafa Kemal Pasha assumed the role of group spokesperson, were sent to all civil and military units. This decree was also the first important document in outlining the steps that needed to be taken to ensure the participation of the people in the resistance.

These developments in Anatolia disturbed the British and led them to increase pressure on the government. Meanwhile, at the invitation of Kazım Karabekir Pasha, Mustafa Kemal Pasha decided to attend the congress to be held in Erzurum. He arrived in Erzurum on July 3.

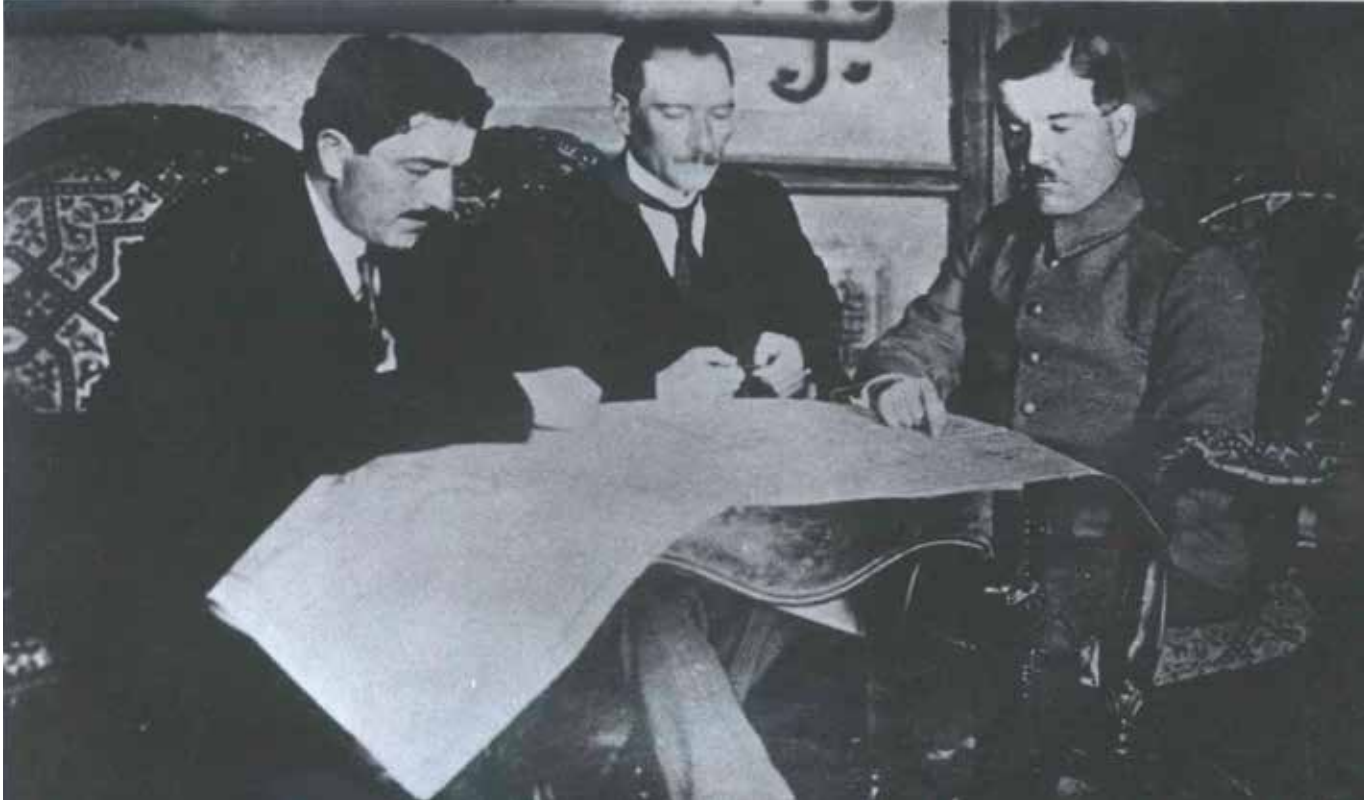
He announced to the public that he had resigned from the military and returned to the "bosom of the nation." The Erzurum Congress, which played a significant role in the National Struggle, had emerged from the idea of convening a congress aimed at uniting Trabzon and the eastern provinces and defending the rights of all of Eastern Anatolia. At the conclusion of the Erzurum Congress, which lasted until August 7, the 10-point declaration was issued. Mustafa Kemal Pasha was appointed chairman of the 9-member Delegation formed to implement the decisions. This role would allow him to act as a local government leader during the period leading up to the convening of the new Assembly in Ankara.

OSMANLI DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE OTTOMAN PERIOD

Amasya Tamimi'nde öngörülen kararları uygulamaya koymak için Mustafa Kemal Paşa, bazı Temsil Heyeti üyeleriyle 2 Eylül'de Sivas'a gitti. Sivas Kongresi, 4 Eylül 1919'da Mekteb-i Sultanî'de (Sivas Lisesi) açıldı. Kongrede, Temsil Heyeti Başkanı ve davet sahibi olarak Mustafa Kemal Paşa bir konuşma yaptı. Basılma ve dağıtılma tehlikesi altında 4-11 Eylül tarihleri arasında gerçekleşen Sivas Kongresi'nde, Erzurum Kongresi kararları bölgesellikten millî düzeye taşındı. Millî Mücadele'de faal olan bütün millî cemiyetler, Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti çatısı altında birleştirildi. Sivas Kongresi ile yeni Temsil Heyeti Başkanı olan Mustafa Kemal Paşa, böylece Millî Mücadele'nin idaresini eline alıyordu.

To implement the decisions outlined in the Amasya Declaration, Mustafa Kemal Pasha traveled to Sivas on September 2 with some members of the Delegation. The Sivas Congress opened on September 4, 1919, at the Mekteb-i Sultanî (Sivas High School). At the congress, Mustafa Kemal Pasha, as the Chairman of the Delegation and the host, delivered a speech. When the Sivas Congress took place between September 4 and 11, under the threat of suppression and dispersal, the decisions of the Erzurum Congress were elevated from a regional to a national level. All national societies being active in the National Struggle were united under the umbrella of the Association for the Defence of the Rights of Anatolia and Rumelia. With the Sivas Congress, Mustafa Kemal Pasha, who became the new Chairman of the Delegation, thus took control of the administration of the National Struggle.

Mustafa Kemal Paşa, Hüseyin Rauf (Orbay) Bey ve Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile toplantıda
Amasya, 21 Haziran 1919
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122696291)

At a meeting with Mustafa Kemal Pasha, Hüseyin Rauf (Orbay) Bey, and Ali Fuat (Cebesoy) Pasha Amasya, June 21, 1919
(Source: Anadolu Agency Photo Album, 122696291)

Mîsâk-ı Millî Beyannamesi

Declaration of the National Pact

Son Osmanlı Meclis-i Mebûsan'ının açıldığı günlerin en önemli gündemi, 1920 Şubat'ında Paris'te başlayacak barış görüşmelerinde Osmanlı hükûmetinin kabul edebileceği asgari barış şartlarının ne olması gerektiği idi. Meclis-i Mebûsan'da, daha başkanı seçilmeden, Ahd-i Millî (Mîsâk-ı Millî) adı verilen beyanname kabul edildi. Kurtuluş Savaşı'nın siyasal programı demek olan bu beyanname, Erzurum ve Sivas Kongrelerinde alınan kararlar doğrultusunda 28 Ocak 1920'de, Meclis-i Mebûsan'ın özel toplantısında mebuslar tarafından imzalandı.

Altı maddeden oluşan Mîsâk-ı Millî Beyannamesi'nin giriş kısmında, Osmanlı Mebûsan Meclisi üyelerinin, devletin bağımsızlığının ve milletin geleceğinin, haklı ve sürekli barışa kavuşmanın, beyannameye belirtilen esaslara tamamen uyulmasıyla mümkün olacağı ve bu esaslar dışında Osmanlı saltanatını yaşatmanın imkânsız olduğu belirtilmekteydi. Mîsâk-ı Millî ile yaklaşık olarak bugünkü Türkiye'nin sınırları içinde kalan bölgenin toprak bütünlüğü ve millî bağımsızlığı ilan ediliyor; ayrıca İstanbul'daki İtilaf devletlerinin esiri olarak tasvir edilen Padişah-Halife'yi de korumayı amaçladığı duyuruluyordu. Mütareke sınırları "içinde" ve "dışında" ibaresiyle de Mondros'la belirlenen sınırlara bir bakıma itiraz ediliyor, ülkenin imparatorluk geçmişi hatırlatılıyordu. Parlamento geleneği açısından da, Mîsâk-ı Millî'nin kabulü, Meclis-i Mebûsan ile Türkiye Büyük Millet Meclisi arasında en önemli köprü ve ideolojik bağ olmuştur.

The most pressing issue during the final days of the Ottoman Parliament was determining what the minimum peace terms should be that the Ottoman government could accept at the peace talks set to begin in Paris in February 1920. In the Chamber of Deputies, even before a Speaker was elected, a declaration known as the Ahd-i Millî (Mîsâk-ı Millî) was adopted. This declaration, which served as the political program of the War of Independence, was signed by the MPs on January 28, 1920, during a special session of the Chamber of Deputies, in accordance with the decisions taken at the Erzurum and Sivas Congresses.

In the preamble of the six-article of the Declaration of National Pact, members of the Ottoman Parliament stated that the independence of the state and the future of the nation, as well as the attainment of a just and lasting peace, would be possible only through full adherence to the principles outlined in the declaration, and that it would be impossible to preserve the Ottoman sultanate except these principles. The National Pact declared the territorial integrity and national independence of the region roughly corresponding to the borders of present-day Türkiye; it also announced its aim to protect the Sultan-Caliph, who was described as a prisoner of the entente powers in Istanbul. With the phrases "within" and "outside" the armistice borders, the boundaries established by the Treaty of Mudros were, in a sense, being objected to, and the country's imperial past was being recalled. From the perspective of parliamentary tradition, the adoption of the National Pact served as the most significant bridge and ideological link between the Chamber of Deputies and the Grand National Assembly of Türkiye.

Mîsâk-ı Millî Beyannamesi

(Özet ve Sadeleştirilmiş Metin)

"Osmanlı Meclis-i Mebûsan üyeleri, devletin bağımsızlığı ve milletin geleceğinin haklı ve devamlı bir barışa ulaşması için yapabileceği fedakârlığın en üst sınırını içeren adı geçen esaslar dışında payidar bir Osmanlı saltanat ve cemiyetinin varlığının devamının mümkün olmadığını kabul ve tasdik etmişlerdir.

Birinci madde: Osmanlı Devleti'nin yalnızca Arap çoğunluğunun yaşadığı 30 Ekim 1918 tarihli ateşkes antlaşmasının imzalandığı sırada düşman orduların işgali altında kalan kısımlarının geleceği, halkının serbestçe verecekleri oylara göre belirleneceğinden adı geçen ateşkes antlaşması çizgisinin içinde ve dışında dinen, irken ve emelen birleşmiş ve bir değerine karşılıklı saygı ve fedakârlık hisleriyle dolu ve ırkî ve sosyal hakları ile çevre şartlarına tamamıyla uyumlu Osmanlı-İslam çoğunluğunun yaşadıkları kısımların tamamı hakikaten ve hükmen hiçbir sebeple ayrılma kabul etmez bir bütündür.

İkinci madde: Ahalisi ilk serbest kaldıkları zamanda referandum ile (genel oylarıyla) anavatana katılmış olan Elviye-i Selâse (Kars, Ardahan, Batum) için gerekirse tekrar genel oya başvurulmasını kabul ederiz.

Üçüncü madde: Türkiye barışına bağlanan Batı Trakya'nın hukuki durumunun tespiti de sakinlerinin tam bir hürriyetle beyan edecekleri oya uygun olmalıdır.

Dördüncü madde: İslam hilafetinin merkezi ve Saltanatın payitahtı ve Osmanlı hükûmetinin merkezi olan İstanbul şehriyle Marmara Denizi'nin emniyeti her türlü halden korunmalıdır. Bu esas saklı kalmak şartıyla Akdeniz ve Karadeniz boğazlarının dünya ticaret ve taşımacılığına açılması hakkında bizimle diğer bütün ilgili devletlerin ortaklaşa verecekleri karar geçerlidir.

Beşinci madde: İtilaf devletleri ile düşmanları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan sözleşme esasları dairesinde azınlıklar hukuku, çevre ülkelerdeki Müslüman halkın da aynı hukuktan istifade etmeleri ümidiyle tarafımızdan teyit ve temin edilecektir.

Altıncı madde: Millî ve iktisadi gelişmelerimiz imkân dairesine girmek ve daha çağdaş bir düzenli idare şeklinde işleri yürütmeyi başarabilmek için her devlet gibi bizim de gelişme araçlarını sağlamada tam bağımsızlık ve serbestliğe kavuşmamız hayat ve bekaımızın esas temelidir. Bu sebeple siyasi, adli, mali ve diğer gelişmelerimize engel kayıtlara karşıyız. Tahakkuk edecek borçlarımızın ödenme şartları da bu esaslara aykırı olmayacaktır. 28 Ocak 1920."

(Kaynak: Mustafa Budak, "90. Yıldönümünde Son Osmanlı Meclis-i Mebûsanı ve Misâk-ı Millî", Belgeler ve Fotoğraflarla Meclis-i Mebûsan (1877-1920), (yay. haz.) T. Cengiz Göncü, TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yay., İstanbul 2010, s. 26-27; Cevdet Küçük, "Misâk-ı Millî", DİA, C. 30, s. 174).

Mîsâk-ı Millî Beyannamesi
Declaration of the National Pact

Declaration of the National Pact

(Summary and Simplified Text)

"The members of the Ottoman Chamber of Deputies have acknowledged and affirmed that, apart from the aforementioned principles—which entail the utmost sacrifices the state can make to ensure its independence and the nation's future through a just and lasting peace—the perpetuation of an Ottoman Empire and society is not possible."

Article 1: The future of those parts of the Ottoman Empire that were under invasion by entente powers at the time the armistice agreement of October 30, 1918—which applied only to areas with an Arab majority—was signed, shall be determined in accordance with the free votes cast by the people therefore, the entire territory inhabited by the Ottoman-Islamic majority—who are united in religion, race, and purpose, and filled with mutual respect and a spirit of sacrifice toward one another, and whose racial and social rights are fully in harmony with their living conditions—within and outside the line of the aforementioned armistice agreement, constitutes an indivisible whole that cannot be separated under any circumstances, either in practice or in law.

Article 2 : The population, upon first gaining freedom, shall decide through a referendum (general We agree that, if necessary, a general referendum should be held again regarding the Three Provinces (Kars, Ardahan, Batum), which have been annexed to the motherland by referendum.

Article 3 : The determination of the legal status of Western Thrace, which is linked to the peace of Türkiye, must also be in accordance with the vote expressed by its residents with full freedom..

Article 4 : The city of Istanbul, which is the center of the Islamic Caliphate, the Imperial Capital, and the capital of the Ottoman government, as well as the security of the Sea of Marmara, must be protected from any and all threats. Subject to this principle, the decision to open the straits of the Mediterranean an.

Article 5 : In accordance with the terms of the treaty agreed upon between the Entente Powers and their enemies and certain allies, we will confirm and guarantee that the Muslim populations in neighboring countries may also benefit from the same legal protections.

Article 6 : Just as every other state, our ability to achieve national and economic progress and to successfully conduct our affairs in a more modern and orderly manner depends on our full independence and freedom is the very foundation of our existence and survival. For this reason, we oppose any restrictions that hinder our political, judicial, financial, and other developments. The terms for repaying our future debts will also not contradict these principles. January 28, 1920."

(Source: Mustafa Budak, "The Last Ottoman Chamber of Deputies and the National Pact on Its 90th Anniversary," The Chamber of Deputies with Documents and Photographs (1877-1920), (ed. T. Cengiz Göncü, Grand National Assembly of Türkiye Directorate of National Palaces Publications, İstanbul 2010, pp. 26-27; Cevdet Küçük, "National Pact," DİA, Vol. 30, p. 174).

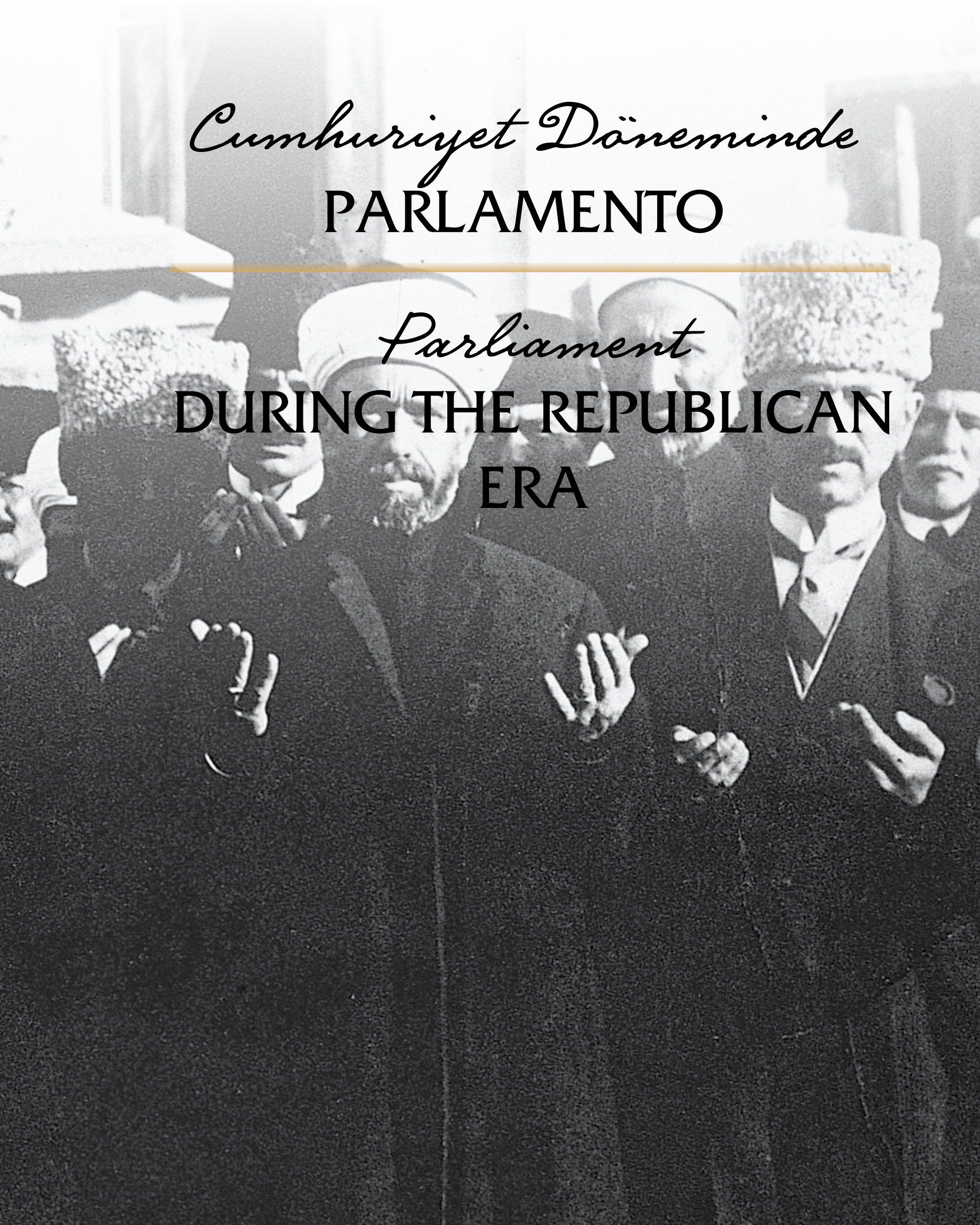

Cumhuriyet Döneminde

PARLAMENTO

Parliament

DURING THE REPUBLICAN
ERA

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

TBMM'nin açılışı, 23 Nisan 1920
(Kaynak: Türk Tarih Kurumu Arşivi)

Inauguration of the GNAT, April 23, 1920
(Source: Turkish Historical Society Archives)

Ankara'da Yeni Meclise Giden Yol

Path to the New Parliament in Ankara

İstanbul'un resmen işgal edilmesi ve Meclis-i Mebûsan'ın çalışmalarına ara vermesi, Mustafa Kemal Paşa'ya Meclisi Ankara'da toplama planını uygulama fırsatı verdi. İstanbul'un işgalinin ertesi günü 17 Mart'ta Mustafa Kemal Paşa, komutanlara gönderdiği telgrafta, bu aşamada acil çözüm yolu olarak Ankara'da bir "Meclis-i Müessisân" (Kurucu Meclis) toplanmasının gerekli olduğunu bildirdi.

İtilaf devletlerinin İstanbul'u işgali ve taşıdıkları emellerin ortaya çıkması Ankara'nın safına geçenlerin sayılarını hızla artırdı. Bu arada Mustafa Kemal Paşa, "Temsil Heyeti Namına" altı maddeden oluşan bir telgrafı, 21 Nisan 1920'de ordu birlikleriyle vilayetlere gönderdi. Bu telgrafta, Meclisin toplanma gayesi; "Vatanın bağımsızlığını sağlamak, Hilafet ve Saltanat makamını düşmanların elinden kurtarmak" olarak tanımlanmaktaydı. Ankara'da yeni Meclis açılırken, İngilizlerin yardımı ile harekete geçen Yunanlar da millî hareketi sona erdirmek için Anadolu içlerine doğru ilerlemeye başladılar. Neticede 23 Nisan 1920 günü Büyük Millet Meclisi Ankara'da toplandı. Meclis-i Mebûsan'ın feshedilmesinden sonra İstanbul'daki mebuslardan bir kısmı Ankara'ya geçerek yeni Meclise katıldılar. Böylece Millî Mücadele'de yeni bir dönem; Ankara ve "Meclis Hükûmeti" dönemi başlarken, yönetici kadrolar da bu Meclis çatısı altında toplanmaya başladılar.

The defacto invasion of Istanbul and the suspension of the activities of the Chamber of Deputies gave Mustafa Kemal Pasha the opportunity to implement his plan to convene the Assembly in Ankara. On March 17, the day after the invasion of Istanbul, Mustafa Kemal Pasha sent a telegram to the commanders stating that, at this stage, it was necessary to convene a "Meclis-i Müessisân" (Founding Assembly) in Ankara as an urgent solution.

The Entente Powers' invasion of Istanbul and the revelation of their true intentions rapidly increased the number of those who sided with Ankara. Meanwhile, on April 21, 1920, Mustafa Kemal Pasha sent a six-point telegram "On Behalf of the Delegation" to the provinces via army units. In this telegram, the purpose of convening the Assembly was defined as "securing the nation's independence and rescuing the offices of the Caliphate and the Sultanate from the hands of the enemy." As the new Assembly convened in Ankara, the Greeks, acting with British assistance, began advancing into the interior of Anatolia to put an end to the national movement. Consequently, on April 23, 1920, the Grand National Assembly convened in Ankara. After the dissolution of the Chamber of Deputies, some of the MPs in Istanbul moved to Ankara and joined the new Assembly. Thus, a new phase in the National Struggle—the Ankara and "Assembly Government" era—began, and the leadership began to gather under the umbrella of this Assembly.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

Ankara'da o günün şartlarında resmî bina olarak hizmet verebilecek nitelikli yapı çok azdı. Meclise çalışma mekânı olarak ise günümüzde "Kurtuluş Savaşı Müzesi" olarak kullanılan, Ankara'nın Ulus Meydanı'ndaki bina hazırlandı. Bu bina, 1915-1916 yılında İttihat ve Terakki Fırkası tarafından kulüp binası olarak kullanılmak üzere tasarlanmıştı. Mekânın inşa ve tefrişi sırasında ilk yapılan işlerden birisi bir toplantı salonu, mescit ve başkanlık odasının hazırlanması oldu. Neredeyse bütün Ankaralıların katkısıyla yeni Meclis binası kısa sürede açılışa hazır hâle getirildi. Bu bina, 23 Nisan 1920- 18 Ekim 1924 tarihleri arasında Birinci TBMM Binası olarak hizmet verdi.

23 Nisan 1920 Cuma günü, TBMM'nin açılış merasimi Hacı Bayram Camii'nde cuma namazı kılındıktan sonra başladı. Cuma namazı sonrasında kalabalık bir halk topluluğu, resmî ve askerî erkân ile birlikte, önde Hz. Muhammed'in lihye-i şerif (sakal-ı şerifi) ve sancak-ı şerifini tekbir ve tehlillerle taşıyan ulema ve meşâyih heyeti olduğu hâlde, Meclis olarak hazırlanan binanın önüne geldiler. Meclis kapısı önünde, daha sonra Heyet-i Vekile'de Umûr-ı Şer'iyye ve Evkaf Vekili olacak Bursa Mebusu Mustafa Fehmi (Gerçekker) açılış duasını yaptı. Daha sonra kurbanlar kesilerek içeri girildi. Lihye-i şerif ile sancak-ı şerif, Meclis başkanlık kürsüsü yanına konulduktan sonra daha önce tilavetine başlanan Kur'an-ı Kerim ve Buhari-i Şerif'in son kısımlarının da okunmasıyla hatim tamamlanıp duası yapıldı. Açılış merasimi, en yaşlı üye sıfatıyla Sinop Mebusu Şerif Bey'in, Büyük Millet Meclisini resmen açmak için başkanlık kürsüsüne çıkmasıyla tamamlandı.

In Ankara at that time, there were very few buildings of sufficient quality to serve as official government buildings. The building in Ankara's Ulus Square, which today serves as the "War of Independence Museum," was prepared to serve as the Assembly's working space. This building had been designed in 1915-1916 by the Committee of Union and Progress to be used as a clubhouse. One of the first tasks during the construction and furnishing of the building was to prepare a meeting hall, a prayer room, and the Bureau. With the contributions of almost all the residents of Ankara, the new Parliament building was completed in a short time

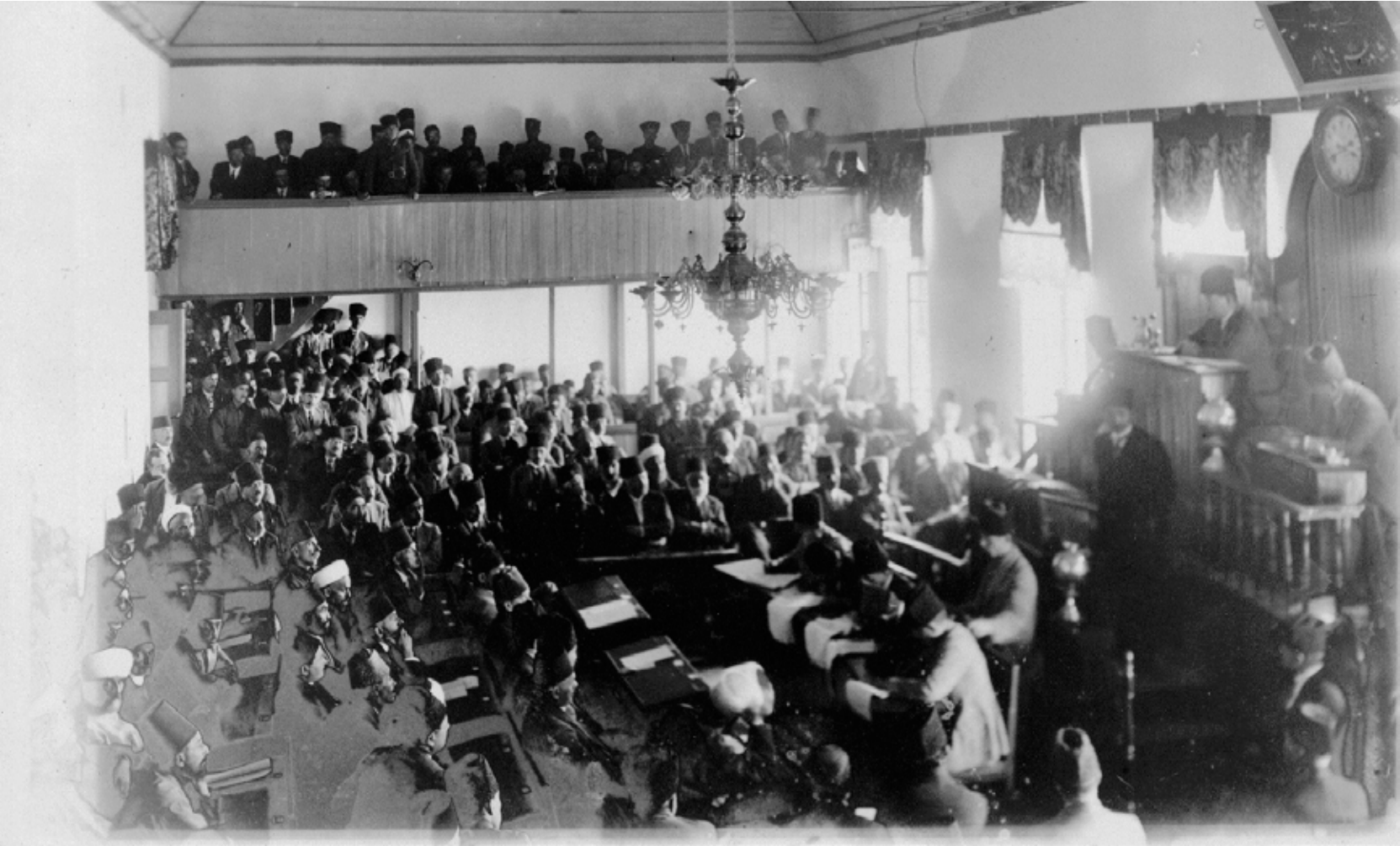
It was prepared for the opening. This building served as the First Grand National Assembly from April 23, 1920, to October 18, 1924.

On Friday, April 23, 1920, the opening ceremony of the Grand National Assembly began after Friday prayers were held at Hacı Bayram Mosque. Following the Friday prayer, a large crowd, accompanied by official and military dignitaries, marched toward the Assembly, led by a delegation of ulema (scholars) and religious leaders carrying the sacred beard (lihye-i şerif) and the sacred banner (sancak-ı şerif) of the Prophet Muhammad, chanting takbir and tahleel.

They arrived in front of the building under construction. In front of the Assembly gate, Mustafa Fehmi (Gerçekker), the MP from Bursa who would later serve as Minister of Religious Affairs and Endowments in the Council of Ministers, led the opening prayer. After that, the religious rituals were made, and they entered the building. After the Holy Turban and the Sacred Banner were placed next to the Speaker's rostrum, the recitation of the final sections of the Holy Quran and Sahih al-Bukhari—which had been begun earlier—was completed, and the concluding prayer was offered. The opening ceremony concluded when Şerif Bey, the MP from Sinop and the oldest member, took the podium to officially open the Grand National Assembly.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

I. Meclis Genel Kurul Salonu'ndan bir kare, Ankara 1922
(Kaynak: TBMM Arşivi)

A view of the Plenary Hall of the First Assembly, Ankara, 1922
(Source: GNAT Archives)

Hacı Bayram Camii'nde kılınan Cuma namazı sonrasında
I. TBMM'nin açılışı için Meclise yürüyen halk, 23 Nisan 1920
(Kaynak: Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, 0209)

The people marching to the Assembly for the opening of the First
Grand National Assembly after the Friday prayers were performed at
Hacı Bayram Mosque, April 23, 1920. (Source: Koç University VEKAM
Library and Archive, 0209)

Meclis Komisyonu çalışmasını gösteren fotoğraf, 1924
(Kaynak: Koç Üniversitesi VEKAM Kütüphanesi ve Arşivi, LF003)

The Board of Spokespersons at work, 1924.
(Source: Koç University VEKAM Library and Archive, LF003)

1921 Tarihli Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu (1921 Anayasası)

The 1921 Constitution

Millî Mücadele döneminin Büyük Millet Meclisinde atılan en önemli adımı, devlet yapısının belirlendiği ve Meclis hükûmeti sisteminin hukuki çerçevesinin oluşturulduğu, 20 Ocak 1921 tarihli ve 85 sayılı Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu idi. Bu kanun ile Mecliste başından itibaren benimsenmiş olan Meclis hükûmeti sistemine anayasal bir çerçeve oluşturuldu.

Mustafa Kemal Paşa'nın, Meclis Başkanı ve İcrâ Vekilleri Heyeti Başkanı olarak "Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu Layihası" başlığıyla 18 Eylül 1920 günü Meclis Genel Kuruluna sunduğu metin Encümen-i Mahsus adı ile oluşturulan komisyonda uzun tartışmalardan sonra bir kanun tasarısı şeklini aldı. Bu metin, 1921 tarihli Teşkilât-ı Esâsiye tasarısının temelini teşkil etti ve başka önerilerin de eklenmesiyle, 20 Ocak 1921'de "Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu" adıyla yasalaştı.

Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun temel felsefesi, hâkimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olduğunun vurgulanması ve kuvvetler birliği ilkesinin kabul edilmesidir. Bu yönüyle 1921 tarihli Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu, Osmanlı anayasacılığından Türkiye Cumhuriyeti anayasacılığına geçişin ve Türkiye demokrasi tarihinin en önemli hukuki belgesidir. 1921 tarihli Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun getirdiği sistem, bir bakıma cumhuriyete benziyordu. Ama, 1876 tarihli Kânûn-ı Esâsî yani Osmanlı Anayasası hâlen yürürlükte ve Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu, bu anayasanın bir parçası durumundadır.

The most significant step taken in the Grand National Assembly during the War of Independence was the Constitution of January 20, 1921 (No. 85), which defined the structure of the state and established the legal framework for the parliamentary government system. This law provided a constitutional framework for the parliamentary government system that had been adopted by the Assembly from the very beginning.

The text presented by Mustafa Kemal Pasha, as Speaker of the Assembly and Head of the Council of Ministers, under the title "Draft Constitution" to the Plenary of the General Assembly on September 18, 1920, took the form of a bill after lengthy debates in the committee established under the name Encümen-i Mahsus. This text as a bill, formed the basis of the 1921 Constitution of the Republic, and with the addition of other proposals, it was enacted as the "Constitution of the Republic" on January 20, 1921.

The fundamental philosophy of the Constitution of the Republic of Türkiye is the emphasis that "SOVEREIGNTY BELONGS TO THE NATION UNCONDITIONALLY" and the adoption of the principle of the unity of powers. In this regard, the 1921 Constitution of the Republic is the most important legal document marking the transition from Ottoman constitutionalism to the constitutionalism of the Republic of Türkiye and in the history of Turkish democracy.

The system established by the 1921 Constitution was, in a sense, similar to a republican system. However, the 1876 Constitution— that is, the Ottoman Constitution— remained in force, and the Constitution of 1921 was effectively a part of that constitution.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

1923'te bile Millî Mücadele kadrosunun çoğunun tercihi, anayasal bir monarşi yönündedir. Ancak yine de bu kanunu, cumhuriyete geçiş sürecinin bir başlangıcı kabul etmek mümkündür.

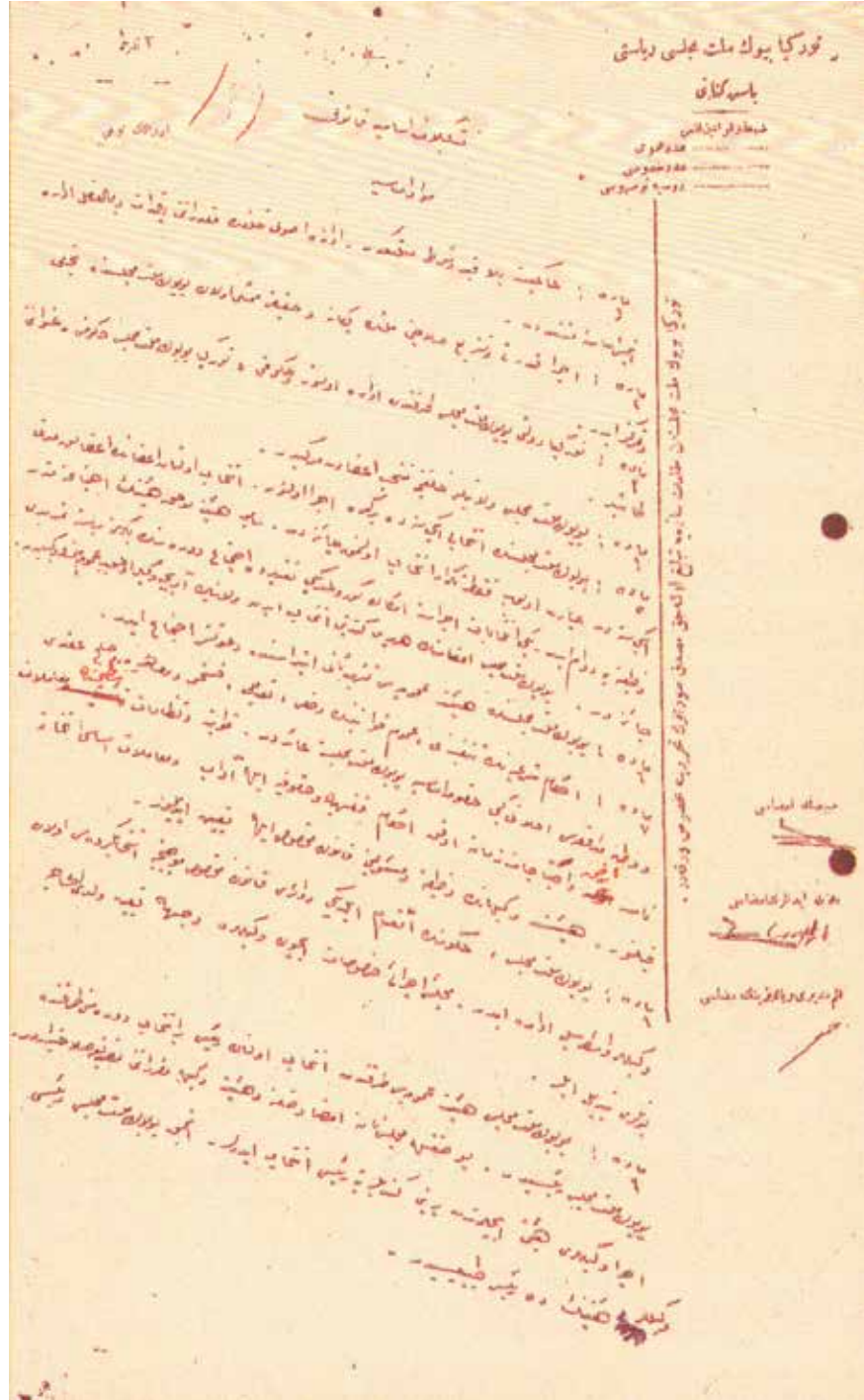
Bütün bu nitelikleri ile birlikte Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu; temel hakları, yasama, yürütme, yargı haklarının kullanılmasını ve devlet teşkilatının kuruluşunu her yönüyle belirleyen geniş kapsamlı bir metin değildi. 23 Nisan 1920'den beri Meclisin aldığı kararların dayandığı ana ilkelerle, ülke yönetimine ilişkin bazı hükümleri içeriyordu. Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu, 23 madde ve bir de "Ayrı Madde"den oluşan kısa bir çerçeve anayasa niteliği taşımaktaydı. Kanunun ilk 9 maddesinde, Büyük Millet Meclisinin oluşumu ve yetkileri yer almakta; takip eden maddelerde de vilayet, kaza ve nahiye yönetimleri ile umum müfettişlikler hakkında düzenlemelere yer verilmektedir. Ayrı Madde'de ise ilk TBMM'nin millî maksada ulaşmaya kadar çalışmalarını sürdüreceği; ancak, üçte iki çoğunlukla seçimlerin yenilenme kararı alınabileceği belirtilmiştir.

Even in 1923, the preference of most members of the National Struggle leadership was for a constitutional monarchy. Nevertheless, it is possible to regard this law as the beginning of the transition to a republic.

Despite all these characteristics, the Constitution of 1921 was not a comprehensive text that defined in every detail the fundamental rights, the exercise of legislative, executive, and judicial powers, or the structure of the state. It contained the main principles upon which the decisions adopted by the Assembly since April 23, 1920, were based, as well as certain provisions regarding the administration of the country. The Constitution of 1921 was a brief framework constitution consisting of 23 articles and a "Separate Article." The first nine articles of the law addressed the composition and powers of the Grand National Assembly; the subsequent articles contained regulations regarding provincial, district, and sub-district administrations, as well as general inspectorates. The "Separate Article" stipulated that the first Grand National Assembly would continue its work until the national objective was achieved; however, it also noted that a decision to hold new elections could be made with a two-thirds majority.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

1921 Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun esas maddeleriyle ilgili bir kayıt

A record regarding the main provisions of the 1921 Constitution

Saltanatın Kaldırılması

Abolition of the Sultanate

İtilaf Devletleri, toplanacak olan Lozan Barış Konferansı'na, 27 Ekim 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmeti ile İstanbul hükûmetini birlikte davet etmişti. Bu durum, millî iradenin hâlen İstanbul ve Ankara hükûmetleri arasında paylaşıldığı manasını taşıyordu. Ankara hükûmetinin İstanbul'daki hükûmetin derhâl dağıtılmasını ve İtilaf devletleriyle sürdürülen ilişkilerin kesilmesini bildirmesine karşın bu teklifin reddedilmesi ve İstanbul hükûmetinin konferansa katılma konusunda ısrar etmesi üzerine saltanatın geleceğiyle ilgili kararın verilme süreci hızlandırıldı. TBMM'de saltanatın kaldırılması ile ilgili görüşmeler 30 Ekim ve 1 Kasım 1922 tarihlerinde yapıldı. 30 Ekim'de karar çıkmadı ama Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 1-2 Kasım 1922 tarih ve 308 sayılı: "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Hukûk-ı Hâkimiyet ve Hükûmrânî'nin Mümessil-i Hakîkisi Olduğuna Dâir Hey'et-i Umûmiye Kararı" şeklinde kayıtlara geçen Meclis kararında saltanat ve hilafet makamları birbirinden ayrılmış; saltanat, İstanbul'un İtilaf devletleri tarafından işgal tarihi olan 16 Mart 1920'den geçerli olmak üzere kaldırılmıştır. Hilafet ise korunmuştur. Hilafetin Osmanlı hanedanına ait olduğu kabul edilerek, kimin halife olacağına karar verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine bırakılmıştır.

The Entente Powers had invited both the government of the Grand National Assembly of Türkiye and the Istanbul Government to the upcoming Lausanne Peace Conference on October 27, 1922. This situation implied that national sovereignty was still divided between the Istanbul and Ankara governments. Although the Ankara government demanded the immediate dissolution of the Istanbul government and the severing of relations with the Entente Powers, this proposal was rejected. As the Istanbul government insisted on participating in the conference, the process of deciding the future of the sultanate was accelerated. Deliberations regarding the abolition of the sultanate took place in the Grand National Assembly on October 30 and November 1, 1922. No decision was reached on October 30, but the Grand National Assembly's resolution dated November 1-2, 1922, No. 308, titled "General Assembly Resolution Regarding the Grand National Assembly's Status as the True Representative" recorded in the minutes, the offices of the sultanate and the caliphate were separated; the sultanate was abolished effective March 16, 1920, the date of the Entente invasion of Istanbul. The Caliphate, however, was preserved. It was acknowledged that the Caliphate belonged to the Ottoman dynasty, and the authority to decide who would become Caliph was left to the Grand National Assembly of Türkiye.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, hukuku hâkimiyet ve hükümrâninin mümessili hakikisi olduğuna dair

No.
308

Bir kaç asırdır Saray ve Babıâlinin cehalet ve sefaheti yüzünden Devlet azîm felâketler içinde müthiş bir surette çalkandıktan sonra nihayet tarihe intikal etmiş bulunduğu bir anda Osmanlı İmparatorluğunun müessis ve sahibi hakikisi olan Türk milleti Anadolu'da hem haricî düşmanlarına karşı kıyam etmiş, hem de o düşmanlarla birleşip millet aleyhine harekete gelmiş olan Saray ve Babıâli aleyhine mücahedeğe atılarak Türkiye'de Büyük Millet Meclisi ve onun Hükümeti ve ordularını bitteşkil haricî düşmanlar, Saray ve Babıâli ile fiilen ve müsellehan ve malûm müşkülâtı şedide ve mahrumiyeti elime içinde cildale girişmiş, bugünkü halâs gününe vasıl olmuştur.

Türk milleti Saray ve Babıâlinin buyanetini gördüğü zaman Teşkilâtı Esasiye kanununu ısdar ederek onun birinci maddesiyle hâkimiyeti Padişah'tan alıp bizzat millete ve ikinci maddesiyle icraî ve teşriî kuvvetleri onun yedi kudretine vermiştir. Yedinci madde ile de harp ilâmı, sulh akdi gibi bütün hukuku hükümrânîyi milletin nefsinde cemeylemiştir.

Binaenaleyh; o zamandanberi eski Osmanlı İmparatorluğu tarihe intikal edip yerine yeni ve millî bir Türkiye Devleti, yine o zamandanberi Padişahlık merfu olup yerine Türkiye Büyük Millet Meclisi kaim olmuştur. Yani bugün İstanbul'da bulunan heyet mevcudiyetini usulen himaye edecek hiç bir meşru ve gayricenebi kuvvete ve müzaheretî milliyeye malik olmayıp bir zillî zail halindedir. Millet şahsî hükümrânîlik ve saray halkı ve etrafının sefahatı esasî üzerine müessis bir Saltanat yerine asıl halk kütlésinin ve köylünün hukukunu himaye ve saadetini tekeffül eden bir halk Hükümeti idaresi tesis ve vazetmiştir.

Hal böyle iken İstanbul'da düşmanlarla teşriki mesai etmiş olanların elân hukuku Hilâfet ve Saltanat ve hukuku Hânedandan bahseylemelerini görmekte müstağrakı hayret bulunuyoruz. Tevfik Paşanın telgrafı kadar garip ve acip ve hilâfî mevâka bir vesika tarihte nadir görülmüştür. Binaenaleyh Türkiye Büyük Millet Meclisi berveçhiati mevaddı neşir ve ilâna karar vermiştir:

1. — Teşkilâtı Esasiye kanunıyla Türkiye halkı, hukuku hâkimiyet ve hükümrânîsinin mümessili hakikisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mânevîyesinde gayrikabili terk ve tecezzi ve ferağ olmak üzere temsile ve bilfiil istimal ve iradeî milliyeye istinat etmiyen hiç bir kuvvet ve heyeti tanı-mamağa karar verdiği eihetle misakı millî hudutları dahilinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinden başka şekli Hükümeti tanımaz. Binaenaleyh Türkiye halkı hâkimiyeti şahsiyeye müstenit olan İstanbul'daki şekli Hükümeti 16 mart 1336 dan itibaren ve ebediyen tarihe müntakil addöylemiştir.

2. — Hilâfet, Hânedanî Âli Osmana aîait olup Halifelîğe Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından bu Hânedanın ilmen ve ahlâkan erşet ve eslâh olanı intihap olunur.

Türkiye Devleti Makâmı Hilâfetin istinatgâhdır (Cilt: 24 - Sayfa: 328).

1/2 teşrinisani 1338

Lozan Barış Konferansı

Lausanne Peace Conference

Lozan Barış Antlaşması, Mîsâk-ı Millî Beyannamesi gibi, yeni Türk devletinin temel kuruluş belgelerinden biridir. Lozan Konferansı'na, Mudanya görüşmelerinde başarılı görülen İsmet Paşa'nın başdelege olarak gönderilmesi kararlaştırılmış; bunun için de Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey Hariciye Vekilliğinden istifa etmiş, yerine İsmet Paşa getirilmiştir. Lozan'a giden heyet içinde ayrıca ikinci delege olarak Rıza Nur, delege olarak da Hasan Saka yer almıştır. Bu heyet dışında delegasyona yardım edecek çok geniş bir danışmanlar grubu da heyette görevlendirilmiştir.

Lozan Konferansı, önceden belirlenen 13 Kasım yerine, 20 Kasım 1922'de düzenlenen bir törenle açıldı. Görüşmelerin bir ara kesintiye uğraması nedeniyle konferans iki döneme ayrılır: Birinci Dönem 4 Şubat 1923'e kadar sürmüştü; iki buçuk ayı aşkın bir aradan sonra başlayan İkinci Dönem ise 23 Nisan - 24 Temmuz 1923 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Konferansa, Türkiye ile birlikte sekiz devlet müzakereci olarak katıldı. Görüşmeler 17 Temmuz'da sona ermiş, ancak delegasyonların hükümetlerinden gereken yetkiyi almaları için antlaşmanın 24 Temmuz'da imzalanması kararlaştırılmıştı. Türkiye tarafının başdelegesi ve Hariciye Vekili İsmet Paşa, 24 Temmuz 1923'te Lozan Üniversitesi Salonu'nda düzenlenen törende antlaşmayı imzalamıştır. 143 maddeden oluşan bu antlaşmayla bağımsız yeni bir Türk devletinin kurulduğu dünya devletlerine ilan edildi. Lozan Barış Antlaşması ile genel olarak Mîsâk-ı Millî'de gösterilen sınırlar onaylanmış; Hatay ve Musul bölgelerinin statüsünü kesinleştirme hususları sonraya bırakılmıştır. Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından sonra İngiliz askerleri 2 Ekim 1923'te İstanbul'dan çekilmiş ve 6 Ekim'de de Türk askeri İstanbul'a girmiştir.

The Treaty of Lausanne, like the National Pact, is one of the founding documents of the new Turkish state. It was decided that İsmet Paşa, who had been deemed successful in the Mudanya talks, would be sent as the chief delegate to the Lausanne Conference; for this purpose, Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey resigned from his post as Minister of Foreign Affairs, and İsmet Paşa was appointed in his place. The delegation traveling to Lausanne also included Rıza Nur as the second delegate and Hasan Saka as a delegate. In addition to this delegation, a very large group of advisors was assigned to assist the delegation.

The Lausanne Conference opened with a ceremony on November 20, 1922, instead of the previously scheduled date of November 13. Due to an interruption in the negotiations, the conference was divided into two sessions: The First Session lasted until February 4, 1923; after a break of more than two and a half months, The Second Session, which began thereafter, took place between April 23 and July 24, 1923. Eight states, including Türkiye, participated in the conference as negotiators. The negotiations concluded on July 17, but it was decided that the treaty would be signed on July 24 to allow the delegations time to obtain the necessary authorization from their governments. The chief delegate of the Turkish delegation and Minister of Foreign Affairs, İsmet Paşa, signed the treaty at a ceremony held in the University Hall in Lausanne on July 24, 1923. With this treaty, consisting of 143 articles, the establishment of an independent new Turkish state was announced to the nations of the world. The Treaty of Lausanne generally ratified the borders outlined in the National Pact; however, the determination of the status of the Hatay and Mosul regions was deferred to a later date. Following the signing of the Treaty of Lausanne, British troops withdrew from Istanbul on October 2, 1923, and Turkish troops entered Istanbul on October 6.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

Hariciye Vekili İsmet (İnönü) Paşa,
Lozan Üniversitesi Tören Salonu'nda,
Lozan Antlaşması'nı imzalarırken (24 Temmuz 1923)
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122695409)

Foreign Minister İsmet (İnönü) Pasha signing the Treaty of
Lausanne in the Ceremony Hall of the University of
Lausanne (July 24, 1923). Source: Anadolu Agency Photo
Album (122695409)

Cumhuriyet'in İlanı

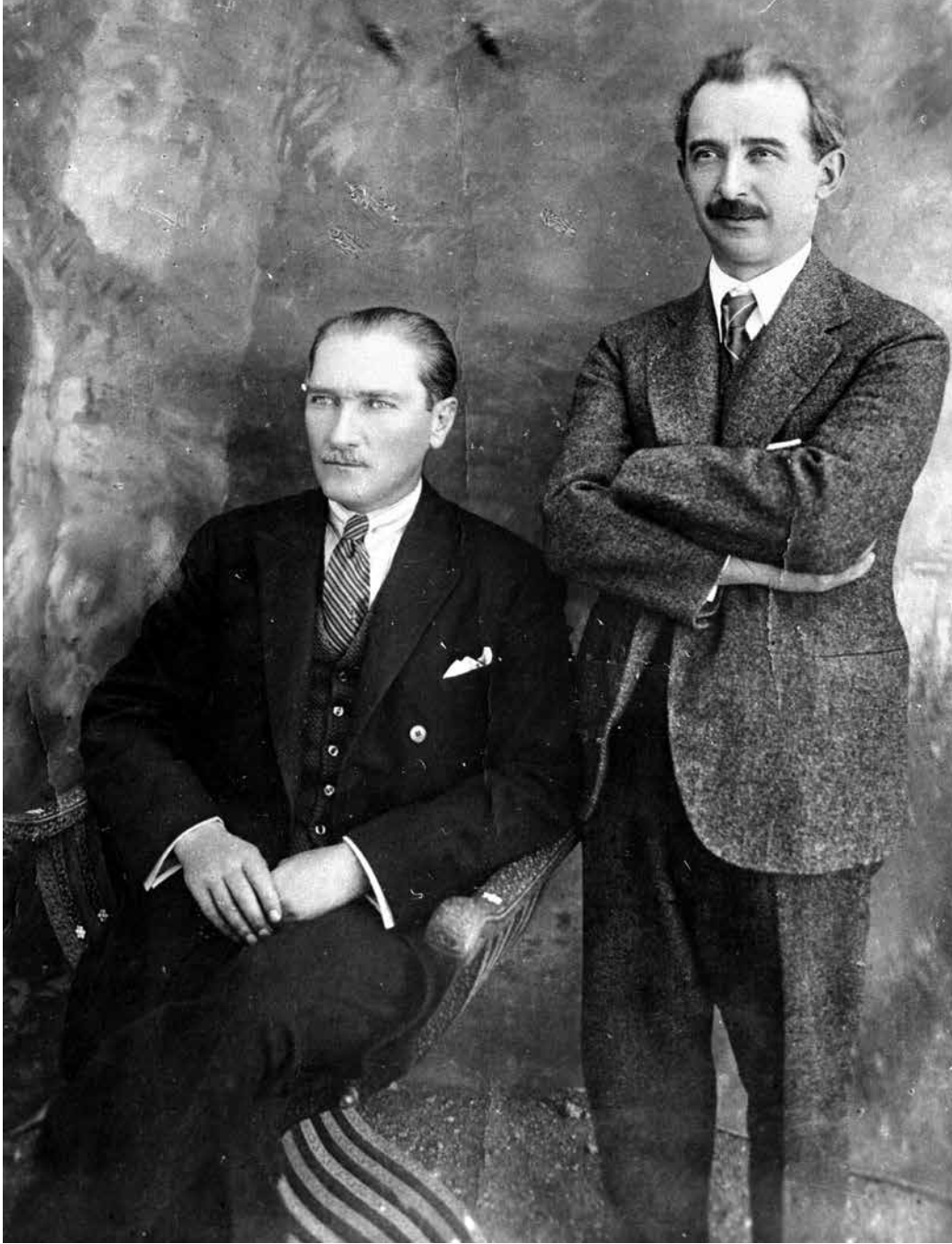
Proclamation of the Republic

28-29 Ekim akşamı Çankaya Köşkü'nde bazı arkadaşlarıyla bir araya gelen Mustafa Kemal Paşa, Millet Meclisinde zorluğun Anayasa'dan doğduğunu, çünkü yasama organı ile yürütme organı arasındaki ilişkilerin iyi düzenlenmediğini ileri sürdü. Bu nedenle Anayasa'yı, Cumhuriyet'in ilanını mümkün kılacak şekilde değiştirmeyi teklif etti. Bu düşünceyi uygulamak için Anayasa'da yapılması gereken değişikliklerle ilgili kanun tasarısı hazırlandı. Meclis Genel Kurulu'nda Anayasa Komisyonunun "Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun Bazı Mevâddinin Tavzihan Ta'diline Dair Kanun" başlığı altında düzenlediği maddeler ele alındı. 12 maddeden oluşan 29 Ekim 1923 tarihli Anayasa değişikliği, var olan ama adı konmamış bir durumu açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktaydı. Yapılan değişikliklerle, 1921 tarihli Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'nun 1. maddesinin sonuna: "Türkiye Devleti'nin şekli-i hükûmeti, cumhuriyettir". hükmü eklendi. Böylece, 3 - 4 yıldır fiili olarak var olan uygulamanın adı konmuş oldu. Bu uygulamayla amaç, daha güçlü ve nispeten Meclisten bağımsız bir hükûmet oluşturmaktı. Bu değişikliklerle, Meclis hükûmeti sisteminden kabine sistemine geçilmiş oldu. 1923 Anayasa değişiklikleri, 1921'in Meclis hükûmeti sisteminden 1924 tarihli Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu'na geçişi sağlayan bir kanun değişikliği niteliğindedir.

On the evening of October 28-29, Mustafa Kemal Pasha gathered with some friends at the Çankaya Mansion and argued that the difficulty in the National Assembly stemmed from the Constitution, because the relationship between the legislative and executive branches was not properly regulated. For this reason, he proposed amending the Constitution in a way that would make the proclamation of the republic possible. To implement this idea, a draft law regarding the necessary amendments to the Constitution was prepared. The Plenary of the General Assembly discussed the articles drafted by the Committee on Constitution under the title "Law on the Explanatory Amendment of Certain Articles of the Constitution." The constitutional amendment, consisting of 12 articles and dated October 29, 1923, aimed to clarify an existing but unnamed situation. With this amendment, the following provision was added to the end of Article 1 of the 1921 Constitution: "The form of government of the Turkish State is a republic." Thus, the practice that had been in effect for three to four years was officially named. The aim of this system was to establish a stronger and relatively independent government. With this amendment, the transition was made from the Parliamentary Government system to the cabinet system. The 1923 constitutional amendments constituted a legislative change facilitating the transition from the 1921 parliamentary government system to the 1924 Constitution.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa,
Başbakan İsmet Paşa ile birlikte
(1 Ocak 1923)
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122695720)

President Mustafa Kemal Pasha with
Prime Minister İsmet Pasha
(January 1, 1923)
(Source: Anadolu Agency Photo Album (122695720))

1924 Anayasası

The 1924 Constitution

Anayasa tasarısı, Meclisin Kânûn-ı Esâsî Encümeni tarafından hazırlandı ve 9 Mart 1924 tarihinde TBMM'nin gündemine girdi. Komisyon, hazırlık aşamasında 1875 Fransız Anayasası ve 1921 Polonya Anayasası'ndan yararlandı. 20 Nisan 1924 tarihinde, 491 sayılı Kanun olarak, güçler birliği esasına dayanan 105 maddelik Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu, yoğun geçen tartışmalar sonrasında oy çokluğu ile TBMM'de kabul edildi.

1924 Anayasası 36 yıl yürürlükte kaldı. Bu zaman zarfında, 27 Mayıs 1960'taki askerî darbeye kadar yedi kez değişiklik geçirdi. 1924 Anayasası, devlet sistemini dayandığı esaslar bakımından bir önceki Anayasa'yı tekrarlamaktaydı. Anayasa'da yasama ve yürütme yetkisi Meclise verilirken, hükûmetin Meclis tarafından her zaman düşürülebileceği öngörülmekteydi. Buna karşılık hükûmete Meclisi feshetme yetkisi tanınmamıştı. Ancak, yürütme yetkisinin kullanımı Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundaydı. Cumhurbaşkanının Meclis tarafından bir yasama yılı için seçilmesi öngörülürken, Cumhurbaşkanıya siyasi sorumsuzluk ve "karşı-imza" yetkisi de tanınıyordu. Hükûmetin kuruluş yöntemi ve ortak sorumluluğu açısından da parlamenter esaslar öngörülmekteydi.

The draft constitution was prepared by the Assembly's Committee on Constitution and was placed on the agenda of the Grand National Assembly of Türkiye on March 9, 1924. During the preparatory phase, the committee drew upon the 1875 French Constitution and the 1921 Polish Constitution. On April 20, 1924, following intense debates, the 105-article Constitution of the Republic, based on the principle of the unity of powers, was adopted by a majority vote in the Grand National Assembly as Law No. 491.

The 1924 Constitution remained in effect for 36 years. During this period, it underwent seven amendments until the military coup of May 27, 1960. In terms of the principles upon which it based the state system, the 1924 Constitution essentially replicated the previous Constitution. While the Constitution granted legislative and executive authority to the Assembly, it provided that the government could be dismissed by the Assembly at any time. In contrast, the government was not granted the authority to dissolve the Assembly. However, the exercise of executive authority rested with the President and the Council of Ministers. While the President was to be elected by the Assembly for a legislative term, the President was also granted political immunity and the authority of "counter-signature." Parliamentary principles were also established regarding the method of forming the government and collective responsibility.

1924 Anayasası kanun önünde eşitlikten kişi dokunulmazlığına; işkence, eziyet, angarya yasağından kişi özgürlüğüne, vicdan ve din özgürlüğünden düşünce ve ifade özgürlüğüne kadar tüm sivil ve siyasal hak ve özgürlükleri güvence altına almaktaydı. Yargı yetkisi millet adına bağımsız mahkemelere tanınırken, hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları belirtiliyordu.

1924 Anayasası, 1928, 1934 ve 1937 yıllarında bazı değişikliklere uğradı. Bu değişikliklerden 10 Nisan 1928 tarihli değişiklikle devletin dininin İslam olduğu yönündeki hüküm Anayasa'dan çıkartılarak, devletin laikleşmesinin önü açıldı. 5 Aralık 1934 tarihinde yapılan değişiklikle kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı. 5 Şubat 1937'deki değişiklikler ise daha kapsamlıydı; tek parti rejiminin altı umdesi/ilkesi Anayasa'ya dâhil edildi ve devletin nitelikleri hâline getirildi.

The 1924 Constitution guaranteed all civil and political rights and freedoms, ranging from equality before the law and the inviolability of the person to the prohibition of torture, cruel and inhuman treatment, and forced labor; from personal liberty to freedom of conscience and religion; and from freedom of thought to freedom of expression. While judicial authority was vested in independent courts and it was stipulated that judges were independent in the performance of their duties.

The 1924 Constitution underwent several amendments in 1928, 1934, and 1937. Among these amendments, the one dated April 10, 1928, removed the provision stating that the state religion was Islam, thereby paving the way for the secularization of the state. The amendment enacted on December 5, 1934, granted women the right to vote and to hold office. The amendments of February 5, 1937, were more comprehensive; the six principles of the single-party regime were incorporated into the Constitution and established as the state's fundamental characteristics.

Teşkilâtı Esasiye kanunu

No.
491

Birinci fasıl

Ahkâmı esasiye

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

İKİNCİ MADDE — Türkiye Devletinin dini, dini islâmdır; resmî dili türkçedir; makarri Ankara şebridir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Hâkimiyet bilâkaydû şart milletindir.

DÖRDÜNCÜ MADDE — Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin yegâne ve hakiki mümessili olup millet namına hakkı hâkimiyeti istimal eder.

BEŞİNCİ MADDE — Teşri salâhiyeti ve icra kudreti Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

ALTINCI MADDE — Meclis, teşriî salâhiyetini bizzat istimal eder.

YEDİNCİ MADDE — Meclis, icra salâhiyetini, kendi tarafından müntahap Reisicumhur ve onun tâyim edeceği bir Jera Vekilleri Heyeti marifetiyle istimal eder.

Meclis, Hükümeti her vakit murakabe ve iskat edebilir.

SEKİZİNCİ MADDE — Hakkı kaza, millet namına, usulî ve kanunu dairesinde müstakıl mehakim tarafından istimal olunur.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Vefatı ve İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı Seçilmesi

Passing Away of Mustafa Kemal Atatürk and Election of İsmet İnönü As President

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mareşal Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'nda hayata veda etti. O'nun vefatı, hem Türkiye'de hem de Türkiye sınırları dışında büyük üzüntüyle karşılandı. 1924 Anayasası'nın 33. maddesine göre, TBMM Başkanı Abdülhalik Renda Cumhurbaşkanlığına vekâlet etmeye başladı. Renda, 11 Kasım günü milletvekillerini yeni Cumhurbaşkanı seçmek üzere TBMM'de toplantıya çağırdı. CHP'nin adayı İsmet İnönü idi. TBMM oy birliğiyle İsmet İnönü'yü Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı seçti. İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçilmesiyle "Ebedi Şef Dönemi" sona ermiş, "Millî Şef Dönemi" başlamıştı.

Marshall Ghazi Mustafa Kemal Atatürk, the first President of the Republic of Türkiye, passed away on November 10, 1938, at Dolmabahçe Palace. His passing away was met with great sorrow both in Türkiye and beyond its borders. In accordance with Article 33 of the 1924 Constitution, Speaker of the Grand National Assembly Abdülhalik Renda began acting President. On November 11, Renda summoned the members of parliament to a session at the Grand National Assembly to elect a new President. The CHP's candidate was İsmet İnönü. The GNAT unanimously elected İsmet İnönü as the second President of the Republic of Türkiye. With İsmet İnönü's election as President, the "Era of the Eternal Leader" came to an end, and the "Era of the National Leader" began.

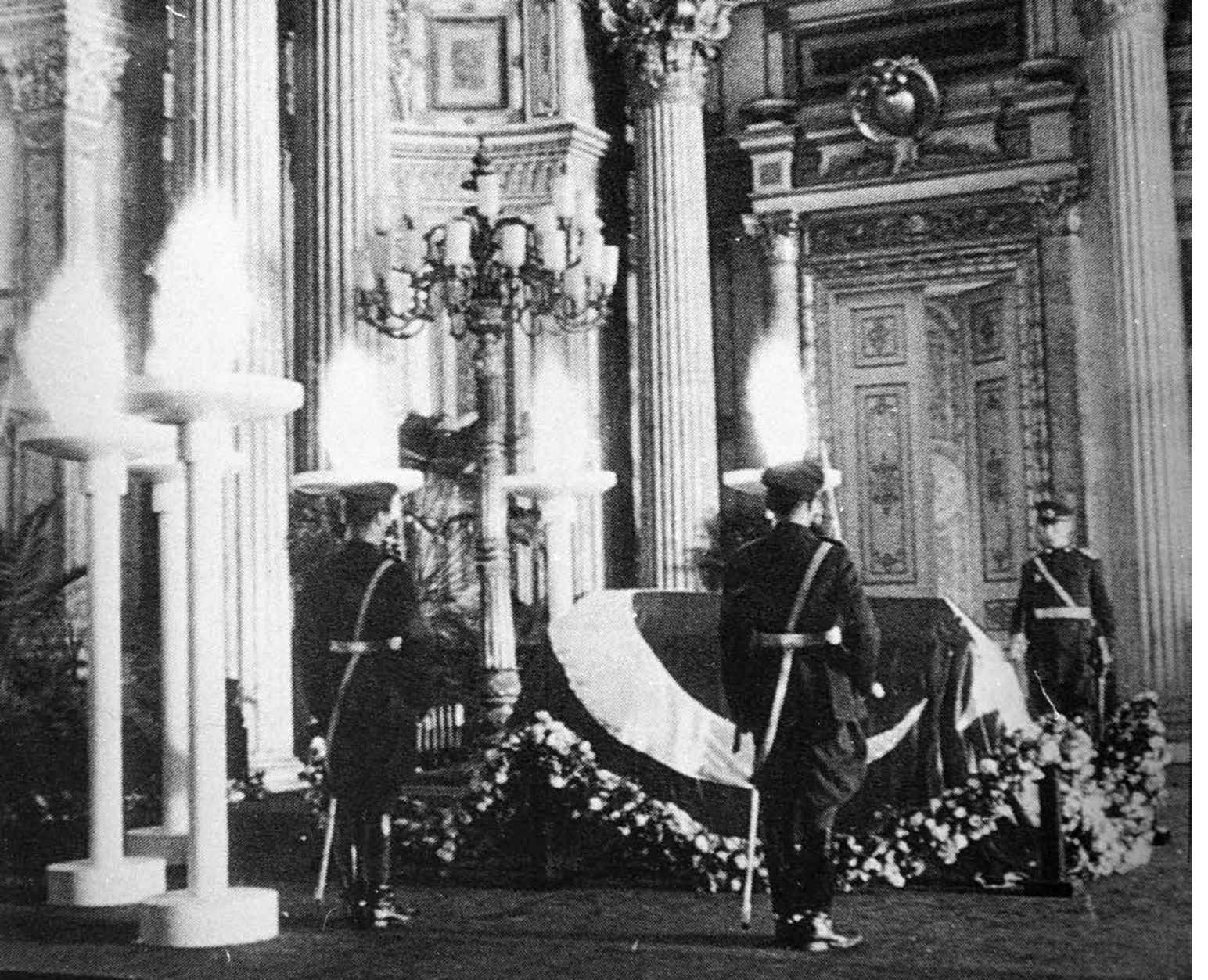

Atatürk'ün vefatı üzerine Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü, Meclis kürsüsünde yemin ederek göreve başlarken (11 Kasım 1938)
Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122690930)

İsmet İnönü, who was elected President following Atatürk's passing, took the oath of office at the parliamentary podium (November 11, 1938)
Source: Anadolu Agency Photo Album (122690930)

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

16 Kasım 1938 tarihinde Atatürk'ün naaşı Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu'nda katafalka konuldu.

On November 16, 1938, Atatürk's corpse was laid in state in the Muayede (Reception) Hall of Dolmabahçe Palace

CUMHURİYET DÖNEMİNDE PARLAMENTO
PARLIAMENT DURING THE REPUBLICAN ERA

20 Kasım 1938 tarihinde Atatürk'ün naaşı Ankara Garı'nda trenden alınıp top arabası ile Meclise götürülürken

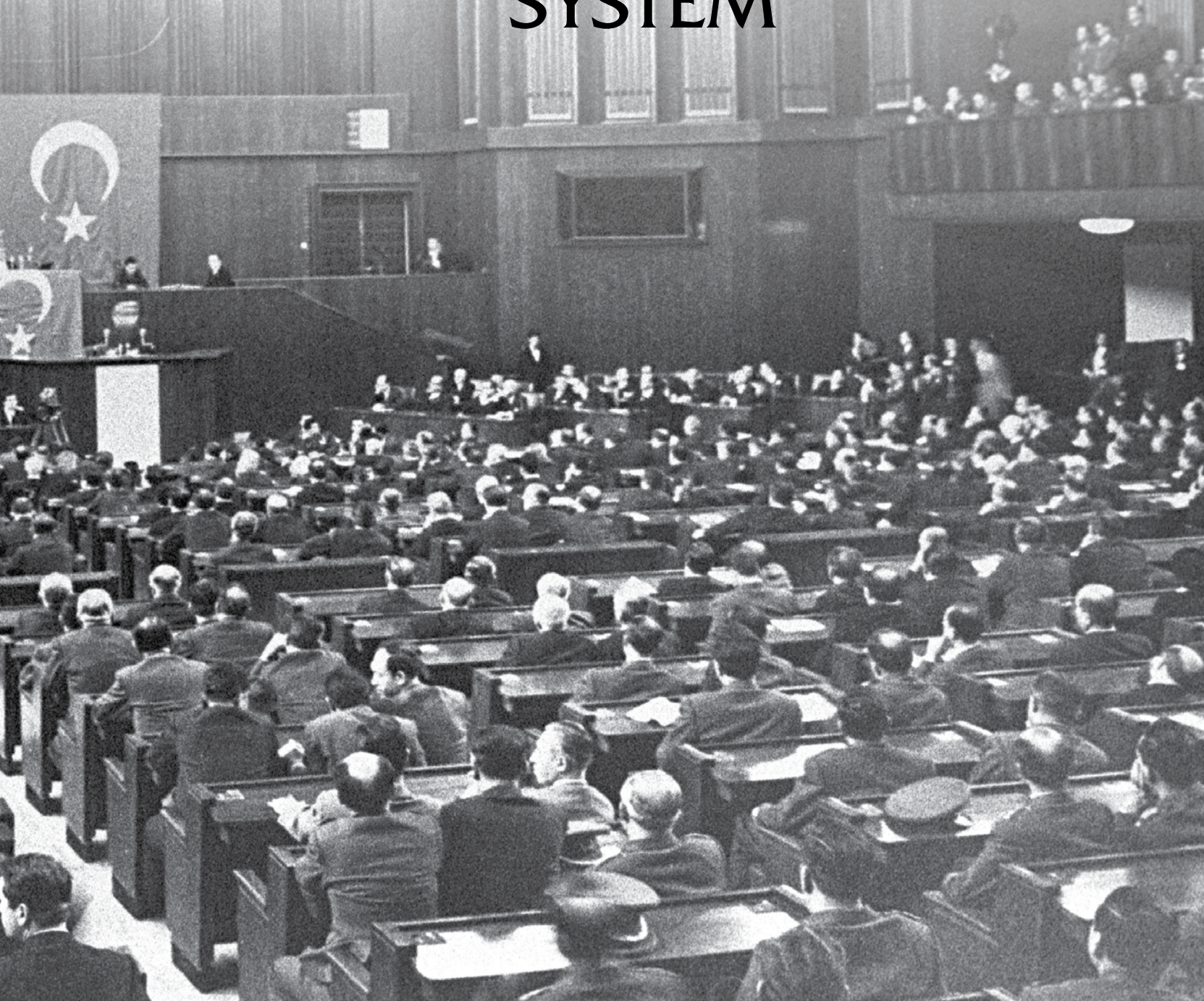
On November 20, 1938, as Atatürk's corpse was taken from the train at Ankara Station and transported to the Parliament by gun carriage

Çok Partili Hayata **GEÇİŞ**

Transition to a Multi-Party **SYSTEM**

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

Demokrat ve Millî Kalkınma Partileri
tüzük kitapçıkları
(Kaynak: İBB, Atatürk Kitaplığı)

The cover of the Democratic Party's program and
bylaws booklet
(Source: Istanbul Metropolitan Municipality, Atatürk Library)

Çok Partili Hayata Geçiş Transition to a Multi-Party System

Savaş sonrası oluşan yeni dünya düzeninde tercihini “demokrasi cephesi” olarak adlandırılan Batı bloğu tarafında yapan Türkiye Cumhuriyeti, siyasi ve ekonomik yapısını da buna göre yeniden tasarlamak zorunda kaldı. Uluslararası politikada ortaya çıkan bu yeni güç dengesi, Türkiye'nin iç politikasını da etkiledi. Tek parti sisteminin sonlandırılıp çok partili parlamentoya geçilme düşüncesi, bir bakıma ABD ve Avrupa devletleriyle daha yakın ilişkiler kurmanın çaresi olarak görüldü.

II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin demokrasi cephesinde yer alma arzusu, serbest seçime dayanan liberal demokrasiye geçişe zemin hazırladı. Aslında yurt içinde de muhalif sesler artmaya başlamıştı. Nitekim Millî Korunma Kanunu (18 Ocak 1940), Varlık Vergisi (11 Kasım 1942) ve Toprak Mahsulleri Vergisi (Haziran 1943) gibi aşırı devletçi ekonomi politikaları; yeni sermayedar, girişimci ve kırsaldaki toprak sahipleri açısından türlü zorluklara sebep oluyordu. Bu kesimler, savaş sonrası oluşan ekonomik buhranın ancak liberal politikalarla aşılabileceğini düşünüyorlardı. Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ise muhalefet halkasını daha da genişletti. Hükûmetin, küçük zirai grupların lehine olduğu düşüncesi ile yaptığı bu toprak reformu düzenlemesi, büyük toprak sahiplerini iktidar partisinden soğuturken, siyasi muhalefeti de artırdı.

In the new world order that emerged after the war, the Republic of Türkiye, having aligned itself with the Western bloc—referred to as the “democracy front”—was compelled to redesign its political and economic structure accordingly. This new balance of power in international politics also influenced Türkiye's domestic politics. The idea of ending the single-party system and transitioning to a multi-party parliament was, in a sense, seen as a means of establishing closer ties with the United States and European nations.

II. Türkiye's desire to join the democratic camp following World War II paved the way for a transition to a liberal democracy based on free elections. In fact, dissenting voices had begun to grow within the country as well. Indeed, overly state-centric economic policies such as the National Defense Act (January 18, 1940), the Wealth Tax (November 11, 1942), and the Agricultural Products Tax (June 1943) were causing various difficulties for new capitalists, entrepreneurs, and rural landowners. These groups believed that the post-war economic crisis could only be overcome through liberal policies. The Land Reform Law further expanded the ranks of the opposition. This land reform initiative, which the government implemented with the intention of favoring small agricultural groups, alienated large landowners from the ruling party while also intensifying political opposition.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

Seçim sonuçlarının belli olmaya başlamasından sonra Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar (solda), Adnan Menderes (sağda) ve Osman Şevki Çiçekdağ (Menderes'in sağında), Ankara Rüzgârlı Sokak'taki Ankara İl İdare Kurulu Binası'na giderlerken (15 Mayıs 1950)
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122690138)

After the election results began to come in, Democratic Party Chairman Celal Bayar (left), Adnan Menderes (right), and Osman Şevki Çiçekdağ (to Menderes's right) are seen heading to the Ankara Provincial Administration Building on Rüzgârlı Street in Ankara (May 15, 1950)
(Source: Anadolu Agency Photo Album (122690138))

Demokrat Partinin Kuruluşu ve Parlamentoda Çok Partili Dönem

Founding of the Democratic Party and Multi-Party Era in Parliament

CHP içinde alttan alta gelişen muhalefet, Mecliste ilk kez 14 Mayıs 1945'te ele alınan Çiftçi Topraklandırma Kanunu görüşmeleri sırasında açığa çıktı. Kanun Mecliste görüşülürken, CHP'deki muhalif milletvekillerinden Celal Bayar, Adnan Menderes, M. Fuad Köprülü ve Refik Koraltan'ın imzaladığı, tarihe ve Türk siyasi literatürüne "Dörtlü Takrir" olarak geçen önerge, 7 Haziran'da CHP Meclis Grubuna verildi. Önergede, genel olarak ülkede ve parti içinde siyasal liberalleşme talep edilirken, bütün dünyanın demokrasi yolunda hızla ilerlediğine, Türkiye'nin de bu akımdan ayrı kalamayacağına vurgu yapılıyordu. 11 Haziran 1945'te Çiftçi Topraklandırma Kanunu TBMM'de kabul edilirken ertesi gün de CHP Meclis Grubunda "Dörtlü Takrir" görüşüldü ve reddedildi.

Aynı günlerde Menderes ve Köprülü'nün önergede yer alan taleplerini ve eleştirilerini basın yoluyla tekrarlamaları CHP yönetiminin tepkisini çekti ve 21 Eylül'de Menderes ve Köprülü partiden ihraç edildiler. Bayar da bu kararı protesto ederek, 28 Eylül'de milletvekilliğinden istifa etti. 27 Kasım'da CHP yönetimi, bu kez de muhaliflerden Koraltan'ı partiden ihraç etti. Daha önce milletvekilliğinden istifa eden Bayar, 3 Aralık'ta bu kez CHP'den de istifa etti. Böylece ileride Demokrat Partiyi (DP) kuracak olan muhalif milletvekillerinden dördünün CHP ile ilişkileri kesilmiş oldu.

The opposition brewing beneath the surface within the CHP came to light during the parliamentary debates on the Land Reform Act, which were first taken up on May 14, 1945. While the law was being debated in Parliament, a motion signed by dissenting CHP deputies Celal Bayar, Adnan Menderes, M. Fuad Köprülü, and Refik Koraltan—which went down in history and Turkish political literature as the "Four-Member Motion"—was submitted to the CHP Parliamentary Group on June 7. The motion called for political liberalization both within the country and within the party, emphasizing that the entire world was rapidly advancing toward democracy and that Türkiye could not remain isolated from this trend. On June 11, 1945, the Land Reform Law was passed by the Grand National Assembly of Türkiye, and the following day, the "Four-Member Motion" was debated and rejected by the CHP Parliamentary Group.

Around the same time, Menderes and Köprülü's repetition of the demands and criticisms contained in the motion through the press drew the CHP leadership's ire, and on September 21, Menderes and Köprülü were expelled from the party. Bayar also protested this decision and resigned from his seat in parliament on September 28. On November 27, the CHP leadership expelled Koraltan, another dissident, from the party. Bayar, who had previously resigned from his seat in parliament, resigned from the CHP as well on December 3. Thus, the ties of four dissident members of parliament—who would later go on to establish the Democratic Party (DP)—with the CHP were severed.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

<i>İdare ve yasa işleri için</i> Baskıhanlık Neşriyat ve Müdevvenat Cemal Madurîliğüne müvafık olunan	15 HAZİRAN 1945 CUMA	SAYI : 6082
--	-------------------------	-------------

KANUN

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu

Kanun No: 4753

Kabul tarihi: 11/6/1945

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel hükümler

Madde 1 — Bu kanunun güttüğü başlıca maksatlar şunlardır:

- Arazin olmıyan veya yetmeyen çiftçileri veya çiftçilik yapmak isteyenleri, aileleri ile birlikte geçimlerini sağlayacak ve iş kuvvetlerini değerlendirecek biçimde araziye sahip kılmak;
- Kendilerine arazi verileriyle yeter arazisi bulunup istisnai vasıtaları ekim olan çiftçilerden ihtiyaç bulunanlara kuruluş, onarma ve çevirme sermayesi, canlı ve cansız demirbaş vermek;
- Yurt topraklarının sürekli olarak işlenmesini sağlamak

Madde 2 — Arazide ekim, dikim, bakım ve yetiştirme yollarıyla nebat, hayvan veya hayvan mahsulleri istisnasında bulunmaya veya bu mahsullerin yetiştiricileri tarafından işlenip değerlendirilmesine «çiftçilik» ve bu işleri devamlı olarak yapanlara «çiftçi» denir

Madde 3 — Çiftçiler tarım kuruluşunun bulunduğu yerlerde tüzüğe gösterecek usul ve şekle göre tutulacak kütüklere kendilerini yansıtmak ve çiftçilikten vazgeçtiklerinde kayıtlarını silmek zorundadır. Bu gereği yerine getirmeyenler bu kanunla çiftçilere tanınan haklardan faydalanamazlar.

Madde 4 — Bu kanunda yazılı araziden maksat, ormandan başka olan kültür arazisidir. Kültür arazisi, çiftçilikte kullanılabilen arazidir. Kültür arazisi: Tarla, bağ, bahçe, ağaçlık, çayır ve mera çeşitlerine ayrılır.

Tarla arazisi: Tabiatı ve kuvveti yونسünden üzerinde hububat, bakkilyeler, yem ve sanayi sebatları yetiştirilebilen arazidir.

Bağ arazisi: Üzerine uzum çubuğu dikilip çubuk veya uzum yetiştirilebilen arazidir.

Bahçe arazisi: Üzerinde bir veya türlü çeşitten meyva, sebze, çiçek, fidan ve benzeri faydalı nebatlar yetiştirilebilen arazidir.

Ağaçlık arazisi: Tarla, bağ, bahçe, çayır halinde kullanılmaya istisnadan elverişli olmıyan ve üzerinde ağaç bulunana veya yetiştirilebilen arazidir.

Kavaklık ve okaliptusluk arazi: Kavak ve okaliptus yetiştirilebilen arazidir.

Çayır arazisi: Tarla, bağ ve bahçe halinde kullanılmaya istisnadan olmıyan ve üzerinde biçilebilecek ot yetipen veya yetiştirilebilen arazidir.

Mera arazisi: Tarla, bağ, bahçe halinde kullanılmıyan ve üzerinde hayvan otlatılabilen arazidir.

Madde 5 — Bu kanunun uygulanmasında yuz ölçüde olarak dönüm kullanılır.

Dönüm bin metre karelik yerdir.

Madde 6 — Arazin mülkleri yuz ölçüsü bakımından, küçük, orta ve büyük arazi olmak üzere üç boya ayrılır.

Küçük arazi mülkü, 500 dönüme kadar olan arazidir.

Orta arazi mülkü, 501 den 5000 dönüme kadar olan arazidir.

Büyük arazi mülkü, 5000 dönümü geçen arazidir.

Arazin mülklerinin boylarına ayrılığında nerede olursa olsun bir kişiye ait bütün arazinin tutarı hesaplanır. Şüphülü olarak tasarruf edilen arazi mülklerinde her kişiye ait hisse ayrı ayrı hesap edilir.

Madde 7 — Bu kanunda arazi işlenmesinden maksat türü kültür arazisinin boş bırakılmayıp tabii ve maballî şartlara göre ekim, dikim ve bakımı iktisadi bir şekilde değerlendirilmesidir.

Makbul bir-owar olmak üzere üstüste üç yıl surum, ekim, dikim ve bakım görmeyen arazi işlenmiyor sayılır.

Arazinin işlenip işlenmediğini Tarım Bakanlığı belli eder. Bu kararara karşı arazi sahibinin itiraz ve bahırma hakkı saktıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Dağıtılacak arazi

Madde 8 — Bu kanun hükümlerine göre dağıtılacak arazi şunlardır:

a) Devletin hukum ve tasarrufu veya özel mülkiyeti altında bulunup kamu işlerinde kullanılmıyan arazi,

b) Bir veya birkaç köy, kasaba veya şehrin ortamah olan arazinin ihtiyacı fazla olduğu Tarım Bakanlığınca bildirilen parçaları;

c) Sahibi bulunmıyan arazi;

d) Devletçe kurulan sâhipsiz bataklıklardan kazanılacak arazi;

e) GÖBİREN kurumları ve nehirlerin doldurmasıyla elde edilecek arazi;

f) Bu kanun hükümlerine göre kazanılacak arazi.

Madde 9 — Yapılacak yayım ve incelemeleer sonunda sâhibi bulunmadığından dolayı Hazine adına tescil olunan 8 inci maddenin (e) bendinde yazılı arazinin 10 yıl içinde hukudic sahibi belli olduğu takdirde ilkoma tarihindeki bedel kamulaştırmadaki esaslara göre belli edilerek Devletçe ödenir.

Madde 10 — 8 inci madde gereğince dağıtılacak araziden ayrı maddenin (a) bendinde yazılı olanlar bu kanunun yürürlüğe girmesiyle, (b) bendinde yazılı arazi Tarım Bakanlığınca ayrılmasıyla, (c) ve (f)

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu,
11 Haziran 1945

The Land Reform Law,
June 11, 1945

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

CHP'den ayrılan grup 7 Ocak 1946'da Celal Bayar'ın başkanlığında DP'yi resmen kurdular. Aynı gün partinin program ve tüzüğü açıklandı. DP'nin 85 maddeden oluşan programı, genel itibarıyla iki ana görüş, liberalizm ve demokrasi etrafında şekillenmişti. Programda; partinin siyasal amacının ülke genelinde demokrasinin geniş ve ileri düzeyde gerçekleştirileceği, yönetimin halkın denetiminde olacağı, temel hak ve özgürlüklere geniş yer verileceği, laikliğin dinsizlik olarak görülmediği ve dinî özgürlüğün diğer özgürlükler kadar önemli olduğu, ekonomik faaliyetlerde özel girişimin ve sermayenin esas olduğu, tek dereceli ve güvenliğin esas alındığı bir seçim sisteminin sağlanacağı gibi ilkelere yer verilmişti. Millî Kalkınma Partisi ve Demokrat Partinin kurulması ile başlayan çok partili parlamentoya geçiş süreci, 13 partinin daha İçişleri Bakanlığından kuruluş izni almasıyla farklı bir boyuta ulaştı. Bu dönemde kurulan partilerden bazıları şunlardır: Türkiye Sosyalist Partisi, Liberal Demokrat Parti, Sosyal Adalet Partisi, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi, Ergenekon Köylü ve İşçi Partisi, Türk Sosyal Demokrat Partisi, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi, İslam Koruma Partisi, Yurt Görev Partisi, Arıtma Koruma Partisi, Yalnız Vatan İçin Partisi. Çeşitli görüşlerden ve eğilimlerden oluşan bu partilerin büyük bir kısmı, muhtelif sebeplerden dolayı uzun ömürlü olamamıştır.

The group that split from the CHP officially founded the DP on January 7, 1946, under the leadership of Celal Bayar. The party's program and charter were announced on the same day. The DP's 85-article program was generally shaped around two main principles: liberalism and democracy. The program stated that the party's political objective was to achieve democracy at a broad and advanced level throughout the country, and that governance incorporated principles such as ensuring that the state would be under public oversight, giving ample scope to fundamental rights and freedoms, ensuring that secularism was not equated with atheism and that religious freedom was considered as important as other freedoms, establishing that private enterprise and capital were the foundation of economic activities, and ensuring a single-round electoral system based on security. The transition to a multi-party parliamentary system, which began with the establishment of the National Development Party and the Democratic Party, reached a new level when 13 additional parties received authorization to form from the Ministry of the Interior. Some of the parties established during this period include: the Socialist Party of Türkiye, the Liberal Democratic Party, the Social Justice Party, the Turkish Socialist

Workers' and Peasants' Party, Ergenekon Peasants' and Workers' Party, Turkish Social Democratic Party, Turkish Workers' and Farmers' Party, Islamic Protection Party, Homeland Duty Party, Purification Protection Party, Party for the Homeland Alone. Most of these parties, which represented a variety of views and tendencies, did not last long for various reasons.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar (solda) ve arkadaşları Fuad Köprülü (sağ ön) ile Adnan Menderes (sağ arkada) 1950 seçimleri sonrası bir arada (16 Mayıs 1950)
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122690133)

Democratic Party Chairman Celal Bayar (left) with his colleagues Fuad Köprülü (front right) and Adnan Menderes (back right) together after the 1950 elections (May 16, 1950)
(Source: Anadolu Agency Photo Album (122690133))

1961 Anayasası

The 1961 Constitution

27 Mayıs askerî darbesiyle başlayan yeni dönemde, 15 Ekim 1961'de yapılan seçimler sonrasında parlamento toplanana kadar bütün yetkiler Millî Birlik Komitesinin (MBK) uhdesindeydi. Kurucu Meclis bünyesinde yeni Anayasa'yı hazırlamak üzere Temsilciler Meclisi üyeleri arasından, 20 kişiden oluşan bir Anayasa Komisyonu kuruldu. Komisyon, Prof. Enver Ziya Karal ve Prof. Turhan Feyzioğlu'nun başkanlığında 9 Ocak'ta çalışmaya başladı ve çalışmalarını 27 Mayıs 1961 tarihine kadar sürdürdü. Yaklaşık dört buçuk ayda hazırlanan yeni Anayasa tasarısı önce Temsilciler Meclisinde tartışıldı, ardından da MBK'de ele alındı. Tartışmalar sonrasında bazı ilavelerle, 27 Mayıs 1961 tarihinde Kurucu Meclisin birleşik toplantısında 260 kabul ve 2 çekimser oyla son şeklini aldı.

Anayasa, 20 Temmuz 1961 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. "Başlangıç" bölümü 157 madde ve 22 geçici maddeden oluşan 1961 Anayasası, 1961-1980 yılları arasında bazı küçük değişiklikler dışında yürürlükte kaldı. Bu Anayasa aynı zamanda, Osmanlı-Türkiye Cumhuriyeti Anayasaları içinde, o zamana kadarki en uzun Anayasa olarak tarihteki yerini aldı.

1961 Anayasası önceki ve sonrakilere göre, ilk bakışta oldukça hürriyetçi ve sivil topluma öncelik veren maddelere sahipti. Ancak, TBMM'nin yasama, hükûmetin de yürütme gücünü başka kurum ve kuruluşlara verilen yetki ve dokunulmazlıklarla dengeleyen 1961 Anayasası'nın esas mantığı, bir daha hiçbir seçilmiş siyasetçi grubunun, DP'nin sahip olduğu güce kavuşamamasıydı.

In the new era that began with the May 27 military coup, all powers remained with the National Unity Committee (MBK) until the parliament convened following the elections held on October 15, 1961. A 20-member Constitutional Committee was established within the Founding Assembly to draft the new constitution, comprising members of the House of Representatives. The Committee, chaired by Prof. Enver Ziya Karal and Prof. Turhan Feyzioğlu, began its work on January 9 and continued its activities until May 27, 1961. The draft of the new Constitution, prepared over approximately four and a half months, was first debated in the House of Representatives and then reviewed by the MBK. Following the debates, with some amendments, it took its final form on May 27, 1961, at a joint session of the Founding Assembly, with 260 votes in favor and 2 abstentions.

The Constitution entered into force upon its publication in the Official Gazette on July 20, 1961. The 1961 Constitution, consisting of a "Preamble," 157 articles and 22 transitional provisions, remained in force from 1961 to 1980, with the exception of some minor amendments. This Constitution also took its place in history as the longest Constitution among the Ottoman and Turkish Republic Constitutions up to that time.

Compared to its predecessors and successors, the 1961 Constitution, at first glance, contained provisions that were quite liberal and prioritized civil society. However, the underlying logic of the 1961 Constitution—which balanced the legislative power of the Grand National Assembly and the executive power of the government through the authority and immunity granted to other institutions and organizations—was to ensure that no group of elected politicians could ever again attain the level of power held by the DP.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

Millî Birlik Komitesi Başkanı, Devlet ve Hükümet Başkanı, Türk Silahlı Kuvvetleri Başkomutanı Org. Cemal Gürsel (sağda) komutanlarla, Hava Kuvvetleri Komutanı Korg. İhsan Örgün (Gürsel'in sağında koyu renk şapkalı), Deniz Kuvvetleri Komutanı Ora. Fahri Korutürk (sağ arkada)
(3 Haziran 1960)
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122685464)

Chairman of the National Unity Committee, Head of State and Government, and Commander-in-Chief of the Turkish Armed Forces, Gen. Cemal Gürsel (right), with commanders: Air Force Commander Lt. Gen. İhsan Örgün (to Gürsel's right, wearing a dark-colored hat), and Navy Commander Adm. Fahri Korutürk (back right) (June 3, 1960)
(Source: Anadolu Agency Photo Album (122685464))

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

TBMM'nin, Osmanlı Dönemi'ndeki Meclis-i Âyân benzeri bir Cumhuriyet Senatosu ile iki kamaralı hâle getirilmesi, Anayasa Mahkemesine kanunları veto hakkı tanınması, seçim sisteminde nispi temsile geçilerek küçük partilerin Meclise girmesinin sağlanması, üniversite ve sendikalara özerk hareket alanları sağlanması, Genelkurmay Başkanlığının Millî Savunma Bakanlığına bağlı olmaktan çıkartılması, Devlet Planlama Teşkilatının kurularak ekonomik alanda yeniden planlı ekonomiye geçilmesinin arkasında yatan da esasen buydu. Yeni dönemde Anayasa Mahkemesi, Millî Güvenlik Kurulu, Yüksek Hâkimler Kurulu, Yüksek Savcılar Kurulu gibi kurumlar, 1961 Anayasası ile Türkiye Cumhuriyeti'nin dengeleyici yeni kurumları arasına katıldı.

1961 Anayasası'na göre parlamento iki meclisliydi. Bunlar; Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu idi. Millet Meclisi, nispi temsil sistemiyle ve genel oyla dört yıllığına seçilen 450 milletvekilinden oluşuyordu.

Cumhuriyet Senatosunda geliş yerleri itibarıyla üç grup senatör vardı. Sayıları 150 olan birinci grup üyeler, altı yıllığına genel oylamayla halk tarafından seçilirdi. Sayıları 15 olan ikinci grup üyeler ise altı yıllığına Cumhurbaşkanı tarafından atanırdı. Her iki çeşit üyenin Cumhuriyet Senatosuna seçilmeleri ya da atanmaları, altı yılda bir değil, iki yılda bir yapılırdı. Böylece her iki yılda bir Cumhuriyet Senatosu üyelerinin üçte biri yenilenirdi. Bu seçimlere genelde, üçte bir kısmı yenileme seçimleri denilirdi. Cumhuriyet Senatosundaki üçüncü grup üyeler ise tabii üyelerdi (senatörlerdi) ve ömür boyu görevde kalırlardı. Bunlar da kendi içlerinde iki gruba ayrılırdı. Birincisi, 13 Aralık 1960 tarih ve 157 sayılı Kanun'un altında adları bulunan MBK başkan ve üyeleri; ikincisi ise eski Cumhurbaşkanları. Tabii senatörler, Cumhuriyet Senatosunda Millî Birlik Grubu (MBG) adı altında bir araya gelmişlerdi.

The transformation of the GNAT into a bicameral legislature with a Republican Senate similar to the Meclis-i Âyân of the Ottoman era, the granting of veto power over laws to the Constitutional Court, the shift to a proportional representation system in the electoral system to ensure small parties could enter Parliament, and the provision of autonomous spheres of action for universities and trade unions, removing the General Staff from its subordination to the Ministry of National Defense, and establishing the State Planning Organization to transition back to a planned economy—these were essentially the underlying reasons. In the new era, institutions such as the Constitutional Court, the National Security Council, the High Council of Judges, and the High Council of Prosecutors joined the ranks of the Republic of Türkiye's new balancing institutions under the 1961 Constitution.

Under the 1961 Constitution, the parliament was bicameral. These were the National Assembly and the Senate of the Republic. The National Assembly consisted of 450 members of parliament, elected for a four-year term by universal suffrage under a proportional representation system.

In the Senate of the Republic, there were three groups of senators based on their places of origin. The first group, consisting of 150 members, was elected by the people through a general election for a six-year term. The second group, consisting of 15 members, was appointed by the President for a six-year term. The election or appointment of members of both groups to the Senate of the Republic took place not every six years, but every two years. Thus, every two years, one-third of the members of the Senate of the Republic were renewed. These elections were generally referred to as "one-third partial renewal elections." The third group of members in the Senate of the Republic were ex officio members (senators) and served for life. They were also divided into two subgroups. The first consisted of the Chairman and members of the MBK listed in Law No. 157 dated December 13, 1960; the second were former presidents. Of course, the senators had come together in the Senate of the Republic under the name of the National Unity Group (MBG).

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

Cumhuriyet Senatosuna genel oyla üye seçilebilmek için 40 yaşını doldurmak ve yükseköğrenim yapmış olmak şartı aranırdı. Bu nedenle halk arasında Senato üyelerine “Okumuşlar” diye de hitap edilirdi. Buna karşın milletvekili seçilebilmek için 30 yaşını bitirmiş olmak ve Türkçe okuyup yazmak koşulları yeterliydi. Milletvekillerinin görev süresi dört yıl olup, seçimler de normal şartlarda dört yılda bir yapılırdı. Cumhuriyet Senatosunun yasama yetkisi sınırlıydı ve Millet Meclisine tabiydi. İki Meclis bir arada, Türkiye Büyük Millet Meclisini oluşturmaktaydı ve bütün yasalar Millet Meclisinden ve Cumhuriyet Senatosundan geçmek zorundaydı.

To be elected as a member of the Senate of the Republic by popular vote, one had to be at least 40 years old and have completed higher education. For this reason, Senate members were also referred to as “the Educated” among the public. In contrast, to be elected as a deputy, it was sufficient to have reached the age of 30 and to be able to read and write in Turkish. The term of office for MPs was four years, and elections were normally held every four years. The legislative authority of the Senate of the Republic was limited, and it was subordinate to the National Assembly. Together, the two chambers formed the Grand National Assembly of Türkiye, and all laws were required to pass through both the National Assembly and the Senate of the Republic.

27 Mayıs ihtilalinden sonra oluşan İl Komitesi üyelerinden oluşan Kurucu Meclis ilk toplantıda
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122684985)

The Founding Assembly, composed of members of the Provincial Committees formed after the May 27 Coup, at its first meeting.
(Source: Anadolu Agency Photo Album)

1982 Anayasası

The 1982 Constitution

Türkiye Cumhuriyeti 12 Eylül 1980 tarihinde askerî bir darbeyle karşılaştı. Anayasa askıya alındı, siyasi partiler kapatıldı, parti lider ve yönetici kadroları gözaltına alındı ve yargılandı. Başbakanlığını Süleyman Demirel'in yaptığı hükûmet görevden alındı, TBMM lağvedildi, birçok siyasiye yasak geldi.

Yönetime el koyan askerî güç, Millî Güvenlik Konseyi ile Danışma Meclisinden oluşan bir "Kurucu Meclis" oluşturdu, iki yıl içinde yeni Anayasa taslağı hazırlandı. Anayasa taslağı 7 Kasım 1982 tarihinde halk oylamasına sunuldu ve %91,37 oy oranıyla kabul edildi.

1982 Anayasası ile getirilen en büyük yenilik, tek meclis sistemine geri dönüşüydü. Yürütme biraz daha güçlendirildi. Özgürlüklerin sınırlandırılması konusunda yeni ve keskin ölçüler getirildi, temel hak ve hürriyetler biraz daha kısıtlandı.

1982 Anayasası'na göre Türkiye Devleti bir cumhuriyettir. Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Devlet, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı İstiklal Marşı'dır. Başkenti Ankara'dır. Anayasa'nın ilk üç maddesindeki bu temel nitelikler, değiştirilemeyeceklerini düzenleyen 4'üncü maddeyle güvence altına alınmıştır.

Anayasa'ya göre devletin temel amaç ve görevleri; Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik

The Republic of Türkiye faced a military coup on September 12, 1980. The Constitution was suspended, political parties were closed down, party leaders and executives were arrested and tried. The government led by Prime Minister Süleyman Demirel was removed from office, the Grand National Assembly of Türkiye was dissolved, and many politicians were banned from political activity.

The military forces that seized power established a "Founding Assembly" composed of the National Security Council and the Board of Spokespersons; a draft constitution was prepared within two years. The draft constitution was put to a public referendum on November 7, 1982, and was approved with 91.37% of the vote.

The most significant change introduced by the 1982 Constitution was the return to a unicameral system. The executive branch was slightly strengthened. New and stringent measures were introduced regarding the restriction of freedoms, and fundamental rights and freedoms were somewhat curtailed.

According to the 1982 Constitution, the State of Türkiye is a republic. The Republic of Türkiye is a democratic, secular, and social state governed by the rule of law, founded on respect for human rights, committed to Atatürk's nationalism, and based on the fundamental principles set forth in the Preamble, within the framework of social peace, national solidarity, and the concept of justice. The State is an indivisible whole comprising its territory and nation. Its official language is Turkish. Its flag is the red flag with a white crescent and star, as described in the law. Its national anthem is the "İstiklal Marşı." Its capital is Ankara. These fundamental characteristics, as set forth in the first three articles of the Constitution, are guaranteed by Article 4, which stipulates that they cannot be amended.

According to the Constitution, the fundamental aims and duties of the state are: to protect the independence and unity of the Turkish Nation, the indivisibility of the country, the republic, and democracy; to ensure the welfare, peace, and happiness of individuals and society; and to safeguard the fundamental rights and freedoms of the individual, the social rule of law, and justice. It is to strive to remove political, economic, and social barriers that

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır. Herkes; dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

restrict freedom in a manner inconsistent with these principles, and to create the conditions necessary for the development of the human being's material and spiritual existence. Everyone is equal before the law without discrimination on grounds of language, race, color, sex, political opinion, philosophical belief, religion, sect, or similar reasons. Women and men have equal rights. The State is obligated to ensure the implementation of this equality. No person, family, group, or class may be granted privileges. State organs and administrative authorities are required to act in accordance with the principle of equality before the law in all their proceedings.

Yüksek Askerî Şûra Üyeleri, Devlet Başkanı, MGK Başkanı ve Genelkurmay Başkanı Org. Kenan Evren başkanlığında Anıtkabir'i ziyaret ederken
MGK Üyeleri (soldan sağa) Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Org. Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Ora. Nejat Tümer, Jandarma Genel Komutanı Org. Sedat Celasun, Başbakan Bülent Ulusu, Millî Savunma Bakanı Ümit Haluk Bayülken (27 Kasım 1980)
(Kaynak: Anadolu Ajansı Fotoğraf Albümü, 122662249)

Members of the Supreme Military Council, the President of the Republic, the Chairman of the National Security Council, and the Chief of the General Staff, Gen. Kenan Evren, during a visit to Anıtkabir. National Security Council members (from left to right): Army Commander Gen. Nurettin Ersin, Air Force Commander Gen. Tahsin Şahinkaya, Navy Commander Adm. Nejat Tümer, Commander of the Gendarmerie Gen. Sedat Celasun, Prime Minister Bülent Ulusu, and Minister of National Defense Ümit Haluk Bayülken (November 27, 1980). (Source: Anadolu Agency Photo Album (122662249))

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ
TRANSITION TO A MULTI-PARTY SYSTEM

1982 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinin ardından ilk milletvekili genel seçimi, yeni kurulan Milliyetçi Demokrasi Partisi, Halkçı Parti ve Anavatan Partisinin katılımlarıyla 6 Kasım 1983 tarihinde yapıldı ve demokratik süreç yeni Anayasa hükümleriyle yeniden başladı. 6 Eylül 1987 tarihinde yapılan halk oylamasıyla siyaset yapma hakları ellerinden alınmış olan eski siyasi partiler ve yöneticilerinin bu hakları geri verilerek 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimine katılmaları sağlandı.

Kabul edildiği tarihten bu yana birçok değişikliğe uğrayan 1982 Anayasası, son olarak 2017 yılında kapsamlı bir değişikliğe uğradı ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine yönelik düzenlemeler gerçekleştirildi.

Anayasa'ya göre "egemenlik" kayıtsız ve şartsız millete aittir ve millet, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, doğrudan seçilen 600 milletvekilinden oluşur ve egemenliğin bir parçası olan yasama yetkisini Türk milleti adına kullanan organdır. TBMM'nin temel işlevi kanun çıkarmaktır. Kanunlar, vatandaşlar için hak ve yükümlülük doğuran yasama işlemleridir. TBMM, kanun dışında, yabancı ülkelere asker gönderme gibi Meclis kararlarını da kabul etmekte ve Anayasa Mahkemesi, Sayıştay, Hâkimler ve Savcılar Kurulu gibi kurul ve kurum üyelikleri için de seçim yapmaktadır. TBMM, yasama yetkisinin yanında, yürütmenin eylem ve işlemleri hakkında bilgi edinme ve denetleme yetkisine de sahiptir.

Following the entry into force of the 1982 Constitution, the first general parliamentary election was held on November 6, 1983, with the participation of the newly established Nationalist Democracy Party, the People's Party, and the Motherland Party, and the democratic process resumed in accordance with the provisions of the new constitution. Through a referendum held on September 6, 1987, the political rights of former political parties and their leaders, which had been revoked, were restored, enabling them to participate in the general parliamentary election held on October 20, 1991.

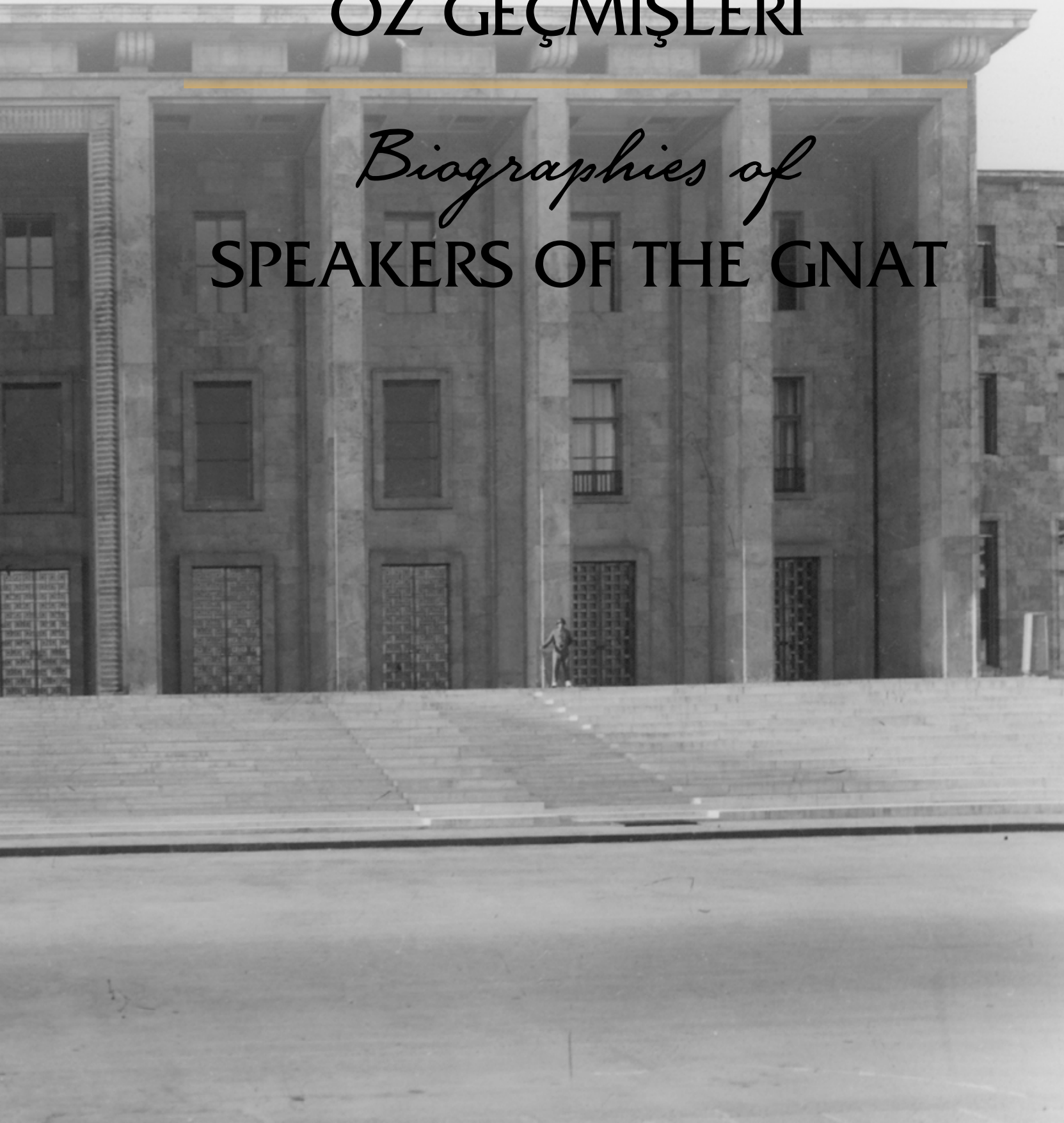
The 1982 Constitution, which has undergone numerous changes since its adoption, was most recently subject to a comprehensive revision in 2017— and provisions were introduced to establish a presidential system of government.

According to the Constitution, "sovereignty" belongs to the nation without any restrictions or conditions, and the nation exercises its sovereignty through its authorized organs in accordance with the principles established by the Constitution. The Grand National Assembly of Türkiye consists of 600 directly elected deputies and is the body that exercises legislative authority—a component of sovereignty—on behalf of the Turkish nation. The primary function of the Grand National Assembly is to enact laws. Laws are legislative acts that create rights and obligations for citizens. In addition to enacting laws, the GNAT also adopts parliamentary decisions, such as the dispatch of troops to foreign countries, and conducts elections for the membership of bodies and institutions such as the Constitutional Court, the Court of Accounts, and the Council of Judges and Prosecutors. Alongside its legislative authority, the GNAT also possesses the authority to obtain information regarding and oversee the actions and proceedings of the executive branch.

Meclis Başkanları
ÖZ GEÇMİŞLERİ

Biographies of
SPEAKERS OF THE GNAT

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

(1881-1938)

24 Nisan 1920 - 29 Ekim 1923
April 24, 1920-October 29, 1923

1881 yılında Selanik'te dünyaya geldi. İlkokulu Şemsi Efendi Mektebinde tamamladı. Öğrenimini Selanik Askerî Rüştiyesi ve Manastır Askerî İdadisinde sürdürdü. 1899 yılında İstanbul Harbiye Mektebine kaydoldu. 1902'de teğmen rütbesi ile buradan mezun olduktan sonra Harp Akademisine devam etti ve 1905'te kurmay yüzbaşı rütbesini aldı. Aynı yıl Şam'da 5. Ordu'da, 1907'de Makedonya'da 3. Ordu'da görev yaptı. 1909 yılında 31 Mart Vakası olarak bilinen ayaklanmayı bastırmak üzere görevlendirilen Hareket Ordusu'nda Kurmay Başkanı olarak yer aldı. Arnavutluk isyanını bastırmak üzere yapılan harekâta bulundu. 1910 yılında Fransa'ya gönderilerek Picardie şehrinde yapılan askerî manevralara müşahit olarak katıldı. 1911 yılında Trablusgarp Savaşı'nda görev aldı; İtalyanlara karşı Tobruk Savaşları'na katıldı. Derne Komutanlığı görevini üstlendi. Balkan Savaşı'nın patlak vermesi üzerine Trablusgarp'tan ayrılarak Bahr-ı Sefid Boğazı (Akdeniz Boğazı) Kuvâ-yı Mürettebesi Harekât Şubesi Müdürlüğüne atandı. 1912-1913 yılları arasında Balkan Savaşı'nda görev yaptı. 1913-1915 yıllarında Sofya'da askerî ataşelik görevini üstlendi. Ayrıca, Belgrad ve Çetine askerî ataşeliğini de yürüttü. Bu görevdeyken 1 Mart 1914'te yarbaylığa terfi etti.

I. Dünya Savaşı sırasında 19. Tümen Komutanı olarak Çanakkale Cephesi'nde görev aldı. Conkbayırı'nda Anzak askerlerinin ilerleyişini durdurdu. Bu başarısı sayesinde miralay rütbesi ile ödüllendirildi. Ağustos 1915'te Anafartalar Zaferi'ni elde ederek "Anafartalar Kahramanı" olarak ün kazandı. İtilaf Devletleri'ne karşı yapılan Çanakkale Savaşları'nda bir kahramanlık destanı yazdı; "Çanakkale geçilmez!" cümlesi tüm düşman devletlerin hafızasına kazandı.

He was born in Thessaloniki in 1881. He completed his primary education at the Şemsi Efendi School. He continued his education at the Thessaloniki Military Preparatory School and the Monastir Military High School. In 1899, he enrolled at the Istanbul Military Academy. After graduating in 1902 with the rank of second lieutenant, he continued his studies at the War Academy and was promoted to staff captain in 1905. The same year, he served in the 5th Army in Damascus, and in 1907, in the 3rd Army in Macedonia. In 1909, he served as Chief of Staff in the Army of Action tasked with suppressing the uprising known as the "31 March Incident". He participated in the campaign to suppress the Albanian uprising. In 1910, he was sent to France to observe military maneuvers in the city of Picardie. In 1911, he served in the Tripoli War and participated in the Battles of Tobruk against the Italians. He assumed command of the Derne Garrison. Upon the outbreak of the Balkan War, he left Tripoli and was appointed Director of the Operations Branch of the Bahr-ı Sefid Strait (Mediterranean Strait) Combined Forces. He served in the Balkan War between 1912 and 1913. From 1913 to 1915, he served as military attaché in Sofia. He also served as military attaché in Belgrade and Cetinje. While in this position, he was promoted to the rank of lieutenant colonel on March 1, 1914.

During World War I, he served on the Gallipoli Front as commander of the 19th Division. He halted the advance of Anzac troops at Conkbayırı. Thanks to this success earned him the rank of colonel. In August 1915, he achieved the Victory at Anafartalar, earning the title "Hero of Anafartalar." He wrote an epic of heroism in the Gallipoli Campaigns against the Entente Powers; the phrase "Gallipoli is impassable!" was engraved into the memory of all enemy nations. Following the Gallipoli Front, he served as Corps Commander on the Eastern Front in 1916 and was promoted to the rank of brigadier general. He secured the liberation of Muş and Bitlis from Russian invasion. The following year, he moved to the Syrian

Çanakkale Cephesi'nin ardından 1916'da Doğu Cephesi Kolordu Komutanlığı görevini yürüttü ve tuğgeneralliğe yükseldi. Muş ve Bitlis'in Rus işgalinden kurtarılmasını sağladı. Sonraki yıl Suriye Cephesi'ne hareket ederek 7. Ordu Komutanlığı görevini üstlendi. Yine 1917'de Şehzade Vahdettin ile Almanya'ya gitti ve Kayzer II. Wilhelm'in karargâhını ziyaret etti. 1918 yılında yeniden Suriye Cephesi'ne geçti. I. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasının ardından İstanbul'a geldi. 13 Kasım 1918'de Harbiye Nezaretinde göreve başladı. Mondros Mütarekesi'nin ardından İtilaf Devletleri'nin Osmanlı topraklarını işgale başlaması üzerine 9. Ordu Müfettişliği görevine getirildi ve İstanbul'dan ayrıldı. 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı; bu tarih ulusal kurtuluş mücadelesinin de başlangıcı oldu.

22 Haziran 1919'da Amasya Genelgesi'ni yayımlayarak Türk milletine "Vatanın bütünlüğünün ve milletin bağımsızlığının tehlikede olduğunu, azim ve kararlılıkla vatanın kurtarılması için Sivas'ta bir kongre toplanacağını" bildirdi. Bunun yanı sıra Ordu Müfettişliği görevinden ve askerlikten istifa etti. 23 Temmuz - 7 Ağustos 1919 tarihlerinde Erzurum Kongresi'ni, 4-11 Eylül 1919 tarihlerinde Sivas Kongresi'ni topladı. Her iki kongrenin başkanlıklarını üstlenerek vatanın kurtuluşu için izlenecek yol haritasını çizdi. Kuvayımilliye topluluklarının Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti şemsiyesi altında birleşmesini sağladı. Onun önderliğinde 23 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı. 24 Nisan 1920'de Meclis Başkanı seçildi.

10 Ağustos 1920'de Osmanlı İmparatorluğu ve İtilaf Devletleri arasında Sevr Antlaşması'nın

Front and assumed command of the 7th Army. Also in 1917, he traveled to Germany with Crown Prince Vahdettin and visited the headquarters of Kaiser Wilhelm II. In 1918, he returned to the Syrian Front.

Following the end of World War I and the signing of the Armistice of Mudros, he arrived in Istanbul. On November 13, 1918, he resumed his duties at the Ministry of War. Following the Armistice of Mudros, as the Entente Powers began to occupy Ottoman territories, he was appointed Inspector of the 9th Army and left Istanbul. On May 19, 1919, he arrived in Samsun; this date also marked the beginning of the national liberation struggle.

On June 22, 1919, he issued the Amasya Declaration, informing the Turkish nation that "the integrity of the homeland and the independence of the nation were in danger, and that a congress would be convened in Sivas with determination and resolve to save the homeland." Additionally, he resigned from his post as Army Inspector and from military service. Between July 23 and August 7, 1919, he convened the Erzurum Congress. On 4-11 September, 1919, he convened the Sivas Congress. By presiding over both congresses, he charted the course to be followed for the liberation of the homeland. He facilitated the unification of the Kuvayı Milliye (irregular national army) groups under the umbrella of the Anatolian and Thracian Society for the Defense of Rights. Under his leadership, the Grand National Assembly of Türkiye was convened in Ankara on April 23, 1920. He was elected Speaker of the Assembly on April 24, 1920.

Following the signing of the Treaty of Sèvres between the Ottoman Empire and the Entente Powers on August 10, 1920, the Grand National Assembly of Türkiye decided to establish a regular army. The Grand National Assembly, which refused to accept the Treaty

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

imzalanmasının ardından Türkiye Büyük Millet Meclisi düzenli ordu kurma kararı aldı. Sevr Antlaşması'nı kabul etmeyen Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kurtuluş Savaşı'nın kararlarını alacak ve vatan savunmasını üstlenecek yegâne güce dönüştü. Mustafa Kemal 1921 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Orduları Başkomutanı olarak Sakarya Savaşı'nı zaferle sonuçlandırdı. Bu zafer neticesinde kendisine Meclis tarafından "Mareşal" ve "Gazi" ünvanları verildi. İki yıl içerisinde milletin üstün gayretleri ile güç bakımından düşmanla denk seviyeye gelen Türk ordusu, 26 Ağustos 1922'de Mustafa Kemal Paşa komutasında taarruza geçti; 30 Ağustos 1922'de Yunan ordusuna karşı büyük bir zafer kazandı. 9 Eylül 1922'de Türk ordusu İzmir'i işgalden kurtardı. Bu büyük başarının ardından 11 Ekim 1922'de İtilaf Devletleri ile Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'yla Kurtuluş Savaşı sona erdi. Mustafa Kemal, Meclis Başkanlığı görevini 29 Ekim 1923'e dek sürdürdü. Bu görev devlet-hükümet başkanlığı düzeyindeydi. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı seçildi. 1927, 1931, 1935 yıllarında yeniden bu görevi üstlenerek Cumhurbaşkanlığını kesintisiz en uzun süre yürüten isim oldu.

of Sèvres, became the sole authority responsible for making decisions regarding the War of Independence and undertaking the defense of the homeland. In 1921, Mustafa Kemal, as Commander-in-Chief of the GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE Forces, brought the Battle of Sakarya to a victorious conclusion. As a result of this victory, the Assembly conferred upon him the titles of "Marshall" and "Ghazi." Within two years, the Turkish army, having reached a level of strength equal to that of the enemy through the nation's supreme efforts, launched an offensive under the command of Mustafa Kemal Pasha on August 26, 1922; on August 30, 1922, it achieved a great victory over the Greek army. On September 9, 1922, the Turkish Army liberated Izmir from invasion. Following this great success, the Mudanya Armistice Agreement was signed with the Entente Powers on October 11, 1922.

The War of Independence came to an end with the signing of the Treaty of Lausanne in July, 1923. Mustafa Kemal continued to serve as Speaker of the Assembly until October 29, 1923. This position was equivalent to that of head of state and government. Following the proclamation of the Republic on October 29, 1923, he was elected as the first President of the Republic of Türkiye. By assuming this office again in 1927, 1931, and 1935, he became the person who served as President for the longest uninterrupted period.

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

Soyadı Kanunu'nun kabulüyle Meclis tarafından kendisine "Atatürk" soyadı verildi. 15-20 Ekim 1927'de Kurtuluş Savaşını ve Cumhuriyet'in kuruluşunu ayrıntıları ile anlattığı ölümsüz eseri Nutuk'u, 29 Ekim 1933'te ise "10. Yıl Nutku"nu Türkiye Büyük Millet Meclisinde okudu.

İyi derecede Fransızca ve Almanca bilen ve çağdaşı olan yabancı devlet adamları tarafından bir dâhi olarak nitelendirilen Mustafa Kemal Atatürk, birçok savaş madalyası ve askerî nişanın yanı sıra Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklal Madalyası'na sahiptir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yumdu. Naaşı önce Ankara'da bulunan Etnografya Müzesi'ne nakledildi. 10 Kasım 1953'te ise Anıtkabir'e defnedilerek ebedî istirahatate uğurlandı.

With the adoption of the Surname Law, the Grand National Assembly granted him the surname "Atatürk." Between October 15 and 20, 1927, he delivered his immortal work, *Nutuk*, detailing the War of Independence and the founding of the Republic, and on October 29, 1933, he read out the "10th Anniversary Address" before the Grand National Assembly of Türkiye.

Mustafa Kemal Atatürk, who had excellent command of French and German was described as a genius by his contemporary foreign statesmen, and holds numerous war medals and military decorations, as well as the Red-and-Green-Striped Independence Medal awarded by the Grand National Assembly of Türkiye. Mustafa Kemal Atatürk, founder of the Grand National Assembly of Türkiye and the Republic of Türkiye, passed away on November 10, 1938, at Dolmabahçe Palace. His corpse was first transferred to the Ethnography Museum in Ankara. On November 10, 1953, he was laid to rest at Anıtkabir, where his eternal rest is.

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

ALİ FETHİ OKYAR (1880-1943)

1 Kasım 1923 - 22 Kasım 1924
November 1, 1923–November 22, 1924

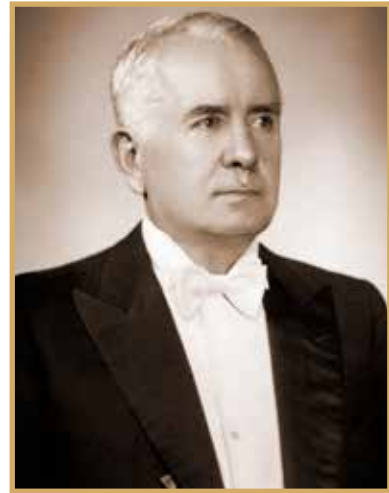
KÂZIM FİKRİ ÖZALP (1880-1968)

26 Kasım 1924 - 1 Mart 1935
November 26, 1924–March 1, 1935

MUSTAFA ABDÜLHALİK RENDA (1881-1957)

1 Mart 1935 - 5 Ağustos 1946
March 1, 1935–August 5, 1946

KÂZIM KARABEKİR (1882-1948)

5 Ağustos 1946 - 26 Ocak 1948
August 5, 1946–January 26, 1948

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

ALİ FUAT CEBESOY (1882-1968)

30 Ocak 1948 - 1 Kasım 1948
January 30, 1948–November 1, 1948

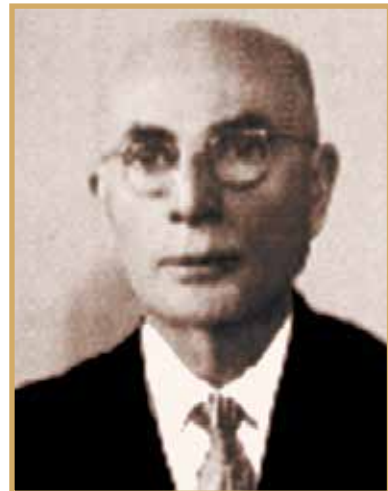
MEHMET ŞÜKRÜ SARACOĞLU (1887-1953)

1 Kasım 1948 - 22 Mayıs 1950
November 1, 1948–May 22, 1950

BEKİR REFİK KORALTAN (1890-1974)

22 Mayıs 1950 - 27 Mayıs 1960
May 22, 1950–May 27, 1960

MEHMET KÂZİM ORBAY (1886-1964)

9 Ocak 1961 - 26 Ekim 1961
January 9, 1961–October 26, 1961

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

FUAT SİRMEN (1899-1981)

1 Kasım 1961 - 1 Kasım 1963;
5 Kasım 1963 - 10 Ekim 1965
November 1, 1961–November 1, 1963;
November 5, 1963–October 10, 1965

AHMET FERRUH BOZBEYLİ (1927-2019)

22 Ekim 1965 - 12 Ekim 1969;
22 Ekim 1969 - 1 Kasım 1970
October 22, 1965–October 12, 1969;
October 22, 1969–November 1, 1970

SABİT OSMAN AVCI (1921-2009)

26 Kasım 1970 - 1 Kasım 1972;
2 Kasım 1972 - 14 Ekim 1973
November 26, 1970–November 1, 1972;
November 2, 1972–October 14, 1973

MUSTAFA KEMAL GÜVEN (1921-2013)

18 Aralık 1973 - 1 Kasım 1975;
24 Aralık 1975 - 5 Haziran 1977
December 18, 1973–November 1, 1975;
December 24, 1975–June 5, 1977

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

CAHİT KARAKAŞ (1928-2025)

17 Kasım 1977 - 1 Kasım 1979;
6 Kasım 1979 - 12 Eylül 1980
November 17, 1977-November 1, 1979;
November 6, 1979-September 12, 1980

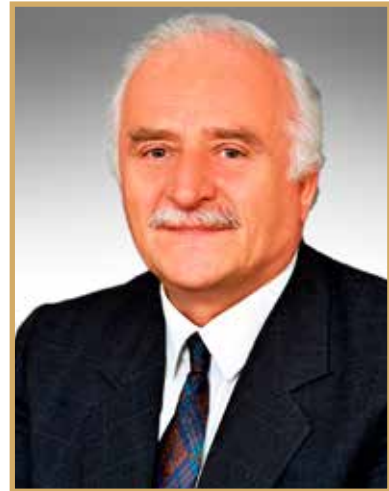
NECMETTİN KARADUMAN (1927-2017)

4 Aralık 1983 - 1 Eylül 1985;
12 Eylül 1985 - 29 Kasım 1987
December 4, 1983-September 1, 1985;
September 12, 1985-November 29, 1987

YILDIRIM AKBULUT (1935-2021)

24 Aralık 1987 - 9 Kasım 1989;
20 Mayıs 1999 - 30 Eylül 2000
December 24, 1987 - November 9, 1989;
May 20, 1999-September 30, 2000

İSMET KAYA ERDEM (1928-)

21 Kasım 1989 - 20 Ekim 1991
November 21, 1989-October 20, 1991

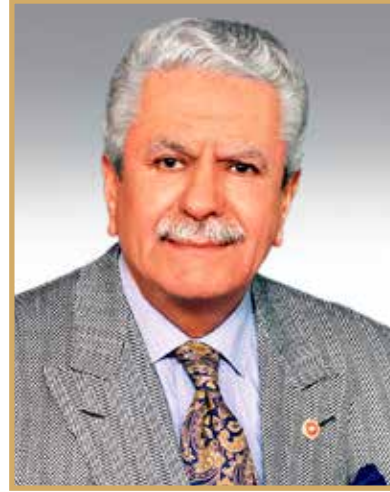

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

AHMET HÜSAMETTİN CİNDORUK (1933-)

16 Kasım 1991 - 1 Eylül 1993;
14 Eylül 1993 - 1 Ekim 1995
November 16, 1991-September 1, 1993;
September 14, 1993-October 1, 1995

İSMET ABDULLAH SEZGİN (1928-2016)

18 Ekim 1995 - 24 Aralık 1995
October 18, 1995-December 24, 1995

MUSTAFA KALEMLİ (1943-)

25 Ocak 1996 - 30 Eylül 1997
January 25, 1996-September 30, 1997

HİKMET ÇETİN (1937-)

16 Ekim 1997 - 18 Nisan 1999
October 16, 1997-April 18, 1999

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

ÖMER İZGİ (1940-)

18 Ekim 2000 - 3 Kasım 2002
October 18, 2000–November 3, 2002

BÜLENT ARINÇ (1948-)

19 Kasım 2002 - 22 Temmuz 2007
November 19, 2002–July 22, 2007

KÖKSAL TOPTAN (1943-)

9 Ağustos 2007 - 5 Ağustos 2009
August 9, 2007–August 5, 2009

MEHMET ALİ ŞAHİN (1950-)

5 Ağustos 2009 - 4 Temmuz 2011
August 5, 2009–July 4, 2011

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

CEMİL ÇİÇEK (1946-)

4 Temmuz 2011 - 7 Haziran 2015
July 4, 2011-June 7, 2015

İSMET YILMAZ (1961-)

1 Temmuz 2015 - 1 Kasım 2015
July 1, 2015-November 1, 2015

İSMAİL KAHRAMAN (1940-)

22 Kasım 2015 - 24 Haziran 2018
July 12, 2018 - February 19, 2019

BİNALİ YILDIRIM (1955-)

12 Temmuz 2018 - 19 Şubat 2019
November 22, 2015-June 24, 2018

MECLİS BAŞKANLARI ÖZ GEÇMİŞLERİ
BIOGRAPHIES OF SPEAKERS OF THE GNAT

MUSTAFA ŞENTOP (1968-)

24 Şubat 2019 - 2 Haziran 2023
February 24, 2019 - June 2, 2023

Numan KURTULMUŞ

7 Haziran 2023
June 7, 2023

Bugünkü
TÜRKİYE
BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

The Current
GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF
TÜRKİYE

Yapısı, Görevleri, İşlevleri Structure, Duties, Functions

Anayasa'ya göre "egemenlik" kayıtsız ve şartsız millete aittir ve millet, egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, doğrudan seçilen 600 milletvekilinden oluşur ve egemenliğin bir parçası olan yasama yetkisini Türk milleti adına kullanan organdır. TBMM'nin temel işlevi kanun çıkarmaktır. Kanunlar, vatandaşlar için hak ve yükümlülük doğuran yasama işlemleridir. TBMM, kanun dışında, yabancı ülkelere asker gönderme gibi Meclis kararlarını da kabul etmekte ve Anayasa Mahkemesi, Sayıştay, Hâkimler ve Savcılar Kurulu gibi kurul ve kurum üyelikleri için de seçim yapmaktadır. TBMM, yasama yetkisinin yanında, yürütmenin eylem ve işlemleri hakkında bilgi edinme ve denetleme yetkisine de sahiptir.

According to the Constitution, "sovereignty" belongs to the nation without any restrictions or conditions, and the nation exercises its sovereignty through its authorized organs in accordance with the principles established by the Constitution. The Grand National Assembly of Türkiye consists of 600 directly elected deputies and is the body that exercises legislative authority—a component of sovereignty—on behalf of the Turkish Nation. The primary function of the Grand National Assembly is to enact laws. Laws are legislative acts that create rights and obligations for citizens. In addition to enacting laws, the GNAT also adopts parliamentary decisions, such as the dispatch of troops to foreign countries, and conducts elections for the membership of bodies and institutions such as the Constitutional Court, the Court of Accounts, and the Council of Judges and Prosecutors. Alongside its legislative authority, the GNAT also possesses the authority to obtain information about and oversee the actions and proceedings of the executive branch.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

TBMM Genel Kurul Toplantı Salonu

Plenary Session Hall of GNAT

TBMM İçtüzüğü

Rules of Procedure of GNAT

İçtüzük, TBMM'nin iç işleyişine ilişkin kuralları içeren temel düzenlemedir. TBMM'nin kendisi tarafından yapılır ve komisyonlarının ve Başkanlık Divanının oluşumundan söz alabilecek kişiler ile söz alma zamanlarına; kanun teklifi sunulmasından oylama ve seçimlere kadar uzanan geniş bir alanda TBMM'nin nasıl işleyeceğini ayrıntılı olarak belirler. İçtüzük kurallarının bazılarının kaynağı doğrudan Anayasa'dır. Anayasa, önemi dolayısıyla bazı kuralları kendisi düzenlemiş ve ayrıntıları TBMM'ye bırakmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk içtüzük, meşrutî monarşiyi öngören 23 Aralık 1876 tarihli Kânûn-ı Esâsî'nin yürürlüğe girmesinden sonra çıkarılmıştır. Heyet-i Mebûsân 13 Mayıs 1877'de, Heyet-i Âyân da 20 Eylül 1877'de nizamname-i dâhilîlerini yürürlüğe koymuşlar ve çeşitli tarihlerde bu içtüzüklerinde kapsamlı sayılabilecek değişiklikler yapmışlardır. 23 Nisan 1920'de kurulan TBMM'de 27 Nisan 1920'de alınan "Nizamname-i Dâhilî'nin Tadil Edilmek Sureti ile Tatbiki" kararına göre Nizamname-i Dâhilî'nin tatbik edilmesi olanaklı olan maddelerinin uygulanmasına devam edilmesine ve diğer maddelerin komisyona gönderilmesine karar verilmiştir. Bu içtüzük ise 2 Mayıs 1927 tarihli Dâhilî Nizamname yürürlüğe girinceye kadar varlığını sürdürmüştür. Çift Meclis sistemini benimseyen 1961 Anayasası'nda Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunun, çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütecekleri ifade edilmiştir. Buna uygun olarak, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü 27 Aralık 1963 tarihinde, Millet Meclisi İçtüzüğü 13 Nisan 1973 tarihinde ve Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisinin birlikte toplandığı durumlarda uygulanan Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzüğü 17 Şubat 1965 tarihinde kabul edilmiştir. 1982 Anayasası çift Meclis sistemine son verdiğinden Millet Meclisi İçtüzüğü dışındaki içtüzükler yürürlükten kalkmıştır. 1973 İçtüzüğü, kapsamlı değişikliklere uğramasına rağmen hâlen yürürlüktedir.

The Rules of Procedure are the fundamental regulations governing the internal operations of the GNAT. They are established by the GNAT itself and detail how the Assembly functions across a wide range of areas—from the composition of its committees and the Bureau, to who may speak and when; and from the submission of bills to voting and elections. Some of the rules in the Rules of Procedure derive directly from the Constitution. Due to their importance, the Constitution has established certain rules itself and left the details to the GNAT.

The first internal regulations in the Ottoman Empire were issued following the entry into force of the Constitution of December 23, 1876, which established a constitutional monarchy. The Chamber of Deputies enacted its internal regulations on May 13, 1877, and the Senate did so on September 20, 1877; both bodies made significant amendments to these internal regulations at various times. In the Grand National Assembly of Türkiye (GNAT), established on April 23, 1920, a decision titled "Implementation of the Internal Regulations by Way of Amendment" was adopted on April 27, 1920. This decision mandated the continued application of those provisions of the Internal Regulations that were feasible to implement, while the remaining provisions were referred to a committee. This Internal Regulations remained in effect until the Internal Regulations of May 2, 1927, came into force. The 1961 Constitution, which adopted a bicameral system, stipulated that the National Assembly and the Senate of the Republic would conduct their work in accordance with the provisions of their own internal regulations. Accordingly, the Senate Internal Regulations were adopted on December 27, 1963, the National Assembly Internal Regulations on April 13, 1973, and the Internal Regulations of the Joint Session of the Grand National Assembly of Türkiye—applied when the Senate and the National Assembly convened together—on February 17, 1965. Since the 1982 Constitution abolished the bicameral system, all internal regulations other than the National Assembly Internal Regulations have been repealed. The 1973 Internal Regulations remain in force despite having undergone extensive amendments.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

TBMM Genel Kurul Toplantı Salonu

Plenary Session Hall of GNAT

Milletvekili Seçimi

Parliamentary Elections

Anayasa'ya göre 18 yaşını dolduran her Türk vatandaşı milletvekili seçilebilmektedir. En az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, askerlikle ilişkili olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inanca kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırmaya, devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler. Devlet memurları, hâkimler ve savcılar, yüksek yargı organı mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları ile Silahlı Kuvvetler mensupları gibi bazı görevliler, görevlerinden çekilmedikçe aday olamazlar.

Milletvekili genel seçimleri ile her dönem 600 milletvekili seçilir. Seçilen milletvekillerinin TBMM'deki görevleri, belirli bir süreliğine temsil ile sınırlıdır. Milletvekilleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün milleti temsil ederler ve üyesi oldukları TBMM'nin görev ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdürler. Bunlar; kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; bilgi edinme ve denetleme yollarını kullanmak; olağanüstü hâl ilanı kararlarını onaylamak, olağanüstü hâlin süresini kısaltmak, uzatmak veya olağanüstü hâli kaldırmak, olağanüstü hâl sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini onaylamak; bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek; milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak; genel ve özel af ilanına karar vermektir.

Under the Constitution, any Turkish citizen who has reached the age of 18 is eligible to be elected as a member of parliament. Those who have not completed at least elementary school, those under legal disability, those subject to military service, those barred from public service, and those sentenced to a total of one year or more of imprisonment or a severe prison sentence (excluding negligent crimes); those convicted of shameful crimes such as embezzlement, misappropriation, extortion, bribery, theft, fraud, forgery, abuse of trust, fraudulent bankruptcy, smuggling, tampering with official tenders and transactions, disclosure of state secrets, participation in terrorist acts, or incitement and encouragement of such acts—cannot be elected as members of parliament, even if they have been pardoned. Certain public officials, such as civil servants, judges, prosecutors, members of the high judiciary, faculty members at higher education institutions, and members of the Armed Forces, may not run for office unless they resign from their posts.

600 members of parliament are elected each term in general parliamentary elections. The duties of elected members of parliament in the Grand National Assembly of Türkiye are limited to representation for a specific term. Members of parliament represent the entire nation, not the region they were elected from or those who elected them, and are obligated to fulfill the duties and responsibilities of the Grand National Assembly of Türkiye, of which they are members. These include: enacting, amending, and repealing laws; exercising oversight and obtaining information; approving decisions to declare a state of emergency, shortening, extending, or lifting the state of emergency, and approving presidential decrees issued during a state of emergency; deliberating on and adopting budget and final account bills; deciding on the issuance of currency and the declaration of war; approving international treaties; and deciding on the declaration of general and special amnesties.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

TBMM Genel Kurul Toplantı Salonu

Plenary Session Hall of GNAT

Yasama Sorumsuzluğu ve Dokunulmazlığı

Parliamentary Immunity: Non-Accountability and Inviolability

Milletvekilleri, görevleri gereği yasama sorumsuzluğu ve yasama dokunulmazlığına sahiptirler. Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama ve denetim faaliyetlerindeki oy ve sözlerinden ve bunları Meclis dışında tekrarlamalarından dolayı hiçbir şekilde sorumlu tutulamayacaklarını ifade etmektedir. Yasama sorumsuzluğu mutlak ve süreklidir. Milletvekilliği görevi sona erse de o kişi, görevi sırasındaki oy, söz ve düşüncelerinden dolayı sorumlu tutulamaz.

Yasama dokunulmazlığı, seçimden önce veya sonra bir suç işlediği öne sürülen milletvekillerinin Meclis kararı olmadıkça tutulamaması, sorguya çekilememesi, tutuklanamaması ve yargılanamamasını ifade eder. Bu nedenle yasama sorumsuzluğundan farklı olarak mutlak olmadığı gibi sürekli de değildir. Bazı suçlar dokunulmazlık kapsamında değildir ve milletvekilliğinin sona ermesiyle dokunulmazlık da sona erer.

Ağır cezayı gerektiren suçüstü hâli, dokunulmazlığın kapsamı dışındadır; ayrıca soruşturmasına seçimden önce başlanmış olması kaydıyla Anayasa'nın 14'üncü maddesinde belirlenen temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılması niteliğindeki faaliyetler, dokunulmazlık kapsamı dışındadır. Dokunulmazlığın bulunmadığı bu iki hâlde yetkili makam, dokunulmazlığı bulunmayan milletvekili hakkında gerekli işlemleri yapma yetkisine sahip olmakla birlikte durumu hemen ve doğrudan doğruya TBMM'ye bildirmek zorundadır.

Members of Parliament enjoy legislative immunity and legislative privilege by virtue of their office. Legislative immunity means that members of Parliament cannot be held liable in any way for their votes and statements made during legislative and oversight activities, or for repeating such statements outside the Assembly. Legislative immunity/non-accountability is absolute and permanent. Even if the term of office ends, the individual cannot be held liable for votes, statements, or opinions expressed during their term.

Legislative immunity/non-violability means that members of parliament accused of committing a crime before or after an election cannot be detained, interrogated, arrested, or tried without a decision by the Assembly. For this reason, unlike legislative immunity, it is not absolute nor is it permanent. Certain crimes are not covered by immunity, and immunity ceases upon the termination of the member's term.

Cases of flagrante delicto involving crimes punishable by severe penalties fall outside the scope of immunity; furthermore, activities constituting an abuse of the fundamental rights and freedoms set forth in Article 14 of the Constitution are also excluded from the scope of immunity, provided that the inquiry into such activities began prior to the election. In these two cases where immunity does not apply, the competent authority has the power to take the necessary actions against the member of parliament who lacks immunity; however, it is required to immediately and directly notify the Grand National Assembly of Türkiye of the situation.

İktidar Parti Grup Toplantı Salonu

Meeting Hall of the Ruling Party Group

Milletvekilliğinin Sona Ermesi Loss of Membership

Milletvekillerinin görev süresi belirlenmiş olmasına rağmen milletvekilliğini bu süreden önce sona erdiren çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bunlar; milletvekilliğinden istifa, seçilmeye engel bir suçtan hüküm giyme ve kısıtlanma, üyelikle bağdaşmayan işleri yürütmekte ısrar, TBMM çalışmalarına özürsüz ve izinsiz olarak bir ay içinde toplam 5 birleşim günü katılmama, cumhurbaşkanı seçilme, cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanma ve mahallî idare organlarına seçilmedir.

Although the term of office for members of parliament is fixed, there are various reasons that may cause a member's term to end before this period. These include: resignation from membership, conviction for a crime that bars one from being elected and resulting in disqualification, and insistence on engaging in activities incompatible with membership, failing to attend a total of 5 session days within a month without valid reason or permission, being elected President, being appointed as Vice President or Minister, and being elected to local administrative bodies.

Başkanlık Divanı Toplantı Salonu

Meeting Hall of the Bureau

Başkanlık Divanı Bureau

TBMM Başkanlık Divanı; Meclis Başkanı, dört başkanvekili, yedi kâtip üye ve üç idare amirinden oluşur. Genel Kurulun kararı ile kâtip üyelerin ve idare amirlerinin sayısı artırılabilir. TBMM Başkanı aynı zamanda Divanın da başkanıdır. TBMM'de grubu bulunan siyasi partiler, sahip oldukları milletvekili sayısı oranında Başkanlık Divanında temsil edilirler. Başkanlık Divanı üyeleri Genel Kurulun yönetimini nöbetleşe yürütürler. Her oturumda Başkan ya da bir başkanvekili ve iki kâtip üye kürsüde bulunur. Nöbetçi idare amirleri Genel Kurul Salonu'nda bulunurlar. Başkanlık Divanı; TBMM'nin idari ve mali işleri, dış ilişkileri, milletvekilleri ve TBMM personelinin özlük işleri, sağlık ve sosyal ihtiyaçları ile güvenlik konularına ilişkin düzenleyici kararlar alır, yönetmelikler çıkarır. Bunların dışında her bir Başkanlık Divanı üyesinin kendi statülerine ait görevleri bulunmaktadır.

Bureau of the Grand National Assembly of Türkiye consists of the Speaker of the Assembly, four vice-speakers, seven secretary members, and three quaestors. The number of secretary members and quaestors may be increased by a decision of the Plenary. The Speaker of the Grand National Assembly of Türkiye also serves as the chair of the Bureau. Political parties with groups in the GNAT are represented on the Bureau in proportion to the number of deputies they hold. Members of the Bureau take turns presiding over the Plenary. At each session, the Speaker or a vice-chair and two secretary members are present at the podium. The on-duty quaestors are present in the Plenary hall. The Bureau issues regulatory decisions and enacts regulations concerning the administrative and financial affairs of the GNAT, its external relations, personnel matters of deputies and GNAT staff, their health and social needs, and security issues. In addition to these, each member of the Bureau has duties specific to their own status.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Meclis Başkanının Seçimi ve Görevleri

Election And Duties of Speaker of the GNAT

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı için bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenin görev süresi üç yıldır. Ancak ikinci devre için seçilen Başkanın görev süresi herhangi bir nedenle erken seçime gidilmesi hâlinde üç yılı doldurmayabilir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkan adayları, Meclis üyeleri içinden, milletvekili genel seçimlerinden sonra Meclisin toplandığı günden itibaren beş gün içinde Başkanlık Divanına bildirilir. Siyasi parti grupları Başkanlık için aday gösteremezler, ikinci devre için yapılacak seçimlerde adaylar, birinci devre için seçilen Başkanın görev süresinin dolmasından on gün önce başlamak üzere, beş gün içinde Başkanlık Divanına bildirilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimin yapılacağı gün kendiliğinden toplanır. Başkan seçimi, aday gösterme süresinin bitiminden itibaren beş gün içinde tamamlanır.

Başkan seçimi gizli oyla yapılır, ilk iki oylamada üye tam sayısının üçte ikisi aranır. Üçte iki çoğunluk sağlanamazsa üçüncü oylamaya geçilir ve üçüncü oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada da salt çoğunluk sağlanamazsa bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır; dördüncü oylamada en fazla oy alan üye başkan seçilmiş olur.

Two elections are held for the Speaker of the Grand National Assembly of Türkiye during a legislative term. The term of office for the first elected Speaker is two years, and for the second, three years. However, the term of office for the Speaker elected for the second term may not reach three years if an early election is held for any reason.

Candidates for the Speaker of the Grand National Assembly of Türkiye are nominated from among the members of the Assembly and must be submitted to the Bureau within five days of the Assembly convening following the general parliamentary elections. Political party groups may not nominate candidates for the Speaker; for the elections to be held for the second term, candidates must be notified to the Bureau within five days, starting ten days before the expiration of the term of the Speaker elected for the first term, and the Grand National Assembly of Türkiye convenes automatically on the day of the election. The election of the Speaker is completed within five days following the expiration of the nomination period.

The election of the Speaker is conducted by secret ballot; a two-thirds majority of the total number of members is required in the first two rounds of voting. If a two-thirds majority cannot be achieved, a third round of voting is held, in which a simple majority of the total number of members is required. If a simple majority cannot be achieved in the third round either, a fourth round of voting is held for the two candidates who received the most votes; in the fourth round, the member who receives the most votes is elected Speaker.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Tarafsız olan ve bu nedenle Genel Kurulda oy kullanamayan Meclis Başkanının görevleri şu şekilde özetlenebilir: TBMM'yi Meclis dışında temsil etmek, Genel Kurul görüşmelerini yönetmek, tutanak dergisi ile tutanak özetinin düzenlenmesini denetlemek, Başkanlık Divanına başkanlık etmek ve Divan Gündemini hazırlamak, Danışma Kuruluna başkanlık etmek, TBMM komisyonlarını denetlemek, Başkanlık Divanı kararlarını uygulamak, Meclisin idari ve mali işleri ile kolluk işlerini yürütmek ve denetlemek, TBMM'yi ve faaliyetlerini tanıtıcı çalışmalar yapmak; Anayasa, kanunlar ve İçtüzük'ün kendisine verdiği diğer görevleri yerine getirmek.

The duties of the Speaker of the Assembly, who is neutral and therefore does not vote in the Plenary, can be summarized as follows: representing the Grand National Assembly outside the Assembly, presiding over Plenary debates, overseeing the preparation of the official record and the summary of the minutes, and the Bureau to preside over the Assembly and prepare the Assembly's agenda, to chair the Advisory Board, to oversee the committees of the Grand National Assembly of Türkiye, to implement the decisions of the Bureau, to manage and oversee the administrative, financial, and security affairs of the Assembly, and to carry out activities promoting the Grand National Assembly of Türkiye and its operations; and to perform other duties assigned to him by the Constitution, laws, and the Internal Regulations.

Danışma Kurulu Board of Spokespersons

Danışma Kurulu, Meclis Başkanı veya görevlendireceği başkanvekili başkanlığında siyasi parti grup başkanları veya başkanvekillerinden kurulur. Danışma Kuruluna, İçtüzük'ün farklı maddelerinde çeşitli görevler verilmiştir.

Parti grupları arası uzlaşmayı sağlayıcı ve TBMM çalışmalarını düzenleyici görevler yürüten Danışma Kurulu, Başkanın gerekli görmesi hâlinde veya bir siyasi parti grubunun istemi üzerine toplantıya çağrılabilir. Gerektiğinde Meclis başkanvekilleri de toplantılara çağrılabilir.

The Board of Spokespersons is composed of the leaders or deputy leaders of the political party groups, chaired by the Speaker of the Assembly or a vice-speaker designated by the Speaker. The Board of Spokespersons is assigned various duties under different articles of the Internal Regulations.

The Board of Spokespersons, which performs tasks aimed at facilitating consensus among party groups and regulating the work of the Grand National Assembly of Türkiye, may be convened upon the Speaker's discretion or at the request of a political party group. When necessary, the Speaker's deputies may also be summoned to the meetings.

Danışma Kurulu Toplantısı

Meeting Hall of Boards of Spokespersons

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

İktidar Partisi Grup Toplantı Salonu

Meeting Hall of the Ruling Party Group

Parti Grup Toplantı Salonu

Party Group Meeting Hall

Siyasi Parti Grupları Political Party Groups

Siyasi parti grupları TBMM’de en az 20 üyeye sahip siyasi partiler tarafından oluşturulur. İçtüzük’te siyasi parti gruplarına önemli haklar tanınmıştır. Grup kuramayan siyasi partilerin bu hakları kullanmaları mümkün değildir. Örneğin kanun tekliflerinin tümü ve maddeleri üzerinde her siyasi parti grubunun konuşma hakkı varken, grubu bulunmayan siyasi parti üyesi milletvekilleri sadece şahısları adına söz talebinde bulunabilmektedirler. Gruplar, tüm üyeleriyle haftada bir gün toplanarak görüş alışverişinde bulunurlar, ortak kararlar alırlar ve bunları kamuoyuyla paylaşırlar.

Bir siyasi partinin genel başkanı aynı zamanda Meclisteki siyasi parti grubunun da başkanıdır. Ancak genel başkan milletvekili değilse grup başkanı, grup üyesi milletvekilleri arasından seçilir. Grubun yine kendi üyeleri arasından seçilen grup başkanvekilleri, parti grubunu temsil etmeye ve parti grubu adına önerge vermeye yetkili olup yasama ve denetim faaliyetlerinin yürütülmesinde etkin rol oynarlar.

Siyasi parti gruplarının çalışmalarına ilişkin esaslar, grup iç yönetmeliklerinde düzenlenir.

Political party groups are formed in the Grand National Assembly of Türkiye by political parties with at least 20 members. The Rules of Procedure grant significant rights to political party groups. Political parties that cannot form a group are unable to exercise these rights. For example, while every political party group has the right to speak on all bills and their articles, members of political parties without a group may only request the floor in their personal capacity. Groups meet once a week with all their members to exchange views, make joint decisions, and share these with the public.

The chairman of a political party is also the chairman of the party’s parliamentary group. However, if the party chairman is not a member of parliament, the group chairman is elected from among the group’s member MPs. The group vice- chairmen, also elected from among the group’s own members, are authorized to represent the party group and submit motions on its behalf, and they play an active role in the conduct of legislative and oversight activities.

The principles governing the activities of political party groups are set forth in the groups’ internal regulations.

Parti Grup Toplantı Salonu

Party Group Meeting Hall

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Kanun Yapma Yetkisinin Kullanımı ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

Exercise of Legislative Authority and Presidential Decree

Türkiye'de kanun yapma yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir; kanun koymaya, değiştirmeye ve kaldırmaya yetkili tek organ TBMM'dir. Yasama faaliyetleri TBMM'de, Anayasa ve TBMM İçtüzüğü'nde belirlenmiş olan hüküm ve usullere göre yerine getirilir.

1982 Anayasası, TBMM'yi kanun koyma yetkisi yönünden, konu olarak sınırlandırmamıştır.

Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda ve kanunda açıkça düzenlenen konularda da Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.

Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması hâlinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda ise Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hâle gelir.

Kanun Teklifleri

Bills

Kanun teklif etmeye yalnızca milletvekilleri yetkilidir. Kanun teklifinde en az bir milletvekilinin imzası bulunur; birden fazla milletvekili bir araya gelip ortak teklifte de bulunabilirler. Bütçe ve kesin hesap kanun teklifleri ise Cumhurbaşkanı tarafından sunulur.

In Türkiye, the legislative authority belongs to the Grand National Assembly of Türkiye; the Grand National Assembly is the sole body authorized to enact, amend, and repeal laws. Legislative activities are carried out in the Grand National Assembly in accordance with the provisions and procedures established in the Constitution and the Internal Regulations of the Grand National Assembly.

The 1982 Constitution does not limit the legislative of GNAT authority in terms of subject matter.

The President may issue presidential decrees on matters related to executive authority. The fundamental rights, individual rights, and duties set forth in the first and second sections of the second part of the Constitution, as well as the political rights and duties set forth in the fourth section, cannot be regulated by presidential decrees. Presidential decrees also cannot be issued on matters expressly required by the Constitution to be regulated exclusively by law, or on matters explicitly regulated by law.

In cases where a Presidential Decree contains provisions differing from those in laws, the provisions of the law shall apply. If the Grand National Assembly of Türkiye enacts a law on the same subject, the Presidential Decree becomes null and void.

Only members of Parliament are authorized to introduce bills. A bill must bear the signature of at least one member of Parliament; multiple members may also come together to introduce a joint bill. Budget and final accounts bills, however, are submitted by the President.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Komisyon Toplantı Salonları
Committee Meeting Halls

Komisyonlar

Standing Committees

Komisyonlar, kanun tekliflerini ayrıntılı olarak inceleyen kurullardır. Komisyonlar, esas komisyon ve tali komisyon olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım, içeriği itibarıyla birden çok komisyonu ilgilendiren kanun teklifleri için söz konusudur. Tali komisyonun görevi, teklifin kendi uzmanlık alanını ilgilendiren yönü veya maddeleri üzerinde esas komisyona görüş bildirmektir. Genel Kurulda esas komisyonun raporu üzerinde görüşme yapılır. Kanun teklifinin hangi komisyonda görüşüleceğine ve esas ya da tali komisyonların hangileri olacağına TBMM Başkanlığı karar verir. Komisyona havale edilen her teklif, aynı zamanda Gelen Kâğıtlar listesinde yayımlanarak tüm milletvekillerine duyurulur.

Komisyonların, kanun tekliflerini Meclis Başkanlığının havale tarihinden itibaren 45 gün içinde sonuçlandırmaları gerekir. Bu süre tali komisyonlar için 10 gündür.

Komisyon toplantılarına milletvekilleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı, bakanlar, bakan yardımcısı ve üst kademe kamu yöneticileri ile sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri katılabilir. Bu katılımcıların tümü, komisyon başkanının söz vermesi üzerine görüş ve önerilerini açıklayabilirler. Ancak, komisyon üyeleri dışında kimse değişiklik önerisi veremez ve oy kullanamaz.

Komisyon toplantılarında öncelikle kanun teklifinin Anayasa'ya uygunluğu incelenir. Daha sonra teklifin tümü ve maddeleri üzerinde görüşme açılır, maddeler ile maddeler üzerindeki değişiklik önerileri ile sonunda teklifin tümü oylanır. Teklif üzerindeki görüşmelerini tamamlayan komisyon, konuyla ilgili raporunu Genel Kurul gündemine alınması amacıyla TBMM Başkanlığına sunar. Başkanlık da raporu bastırıp milletvekillerine dağıtır. Raporda, konu hakkında komisyonun düşünceleri ile komisyonca yapılan değişikliklerin gerekçeleri ve komisyonun kabul ettiği metin yer alır.

Committees are bodies that examine bills in detail. Committees are divided into standing committees and subcommittees. This distinction applies to bills that concern more than one committee in terms of their content. The role of the subcommittee is to provide the standing committee with an opinion on the aspects or articles of the bill that pertain to its area of expertise. The Plenary debates the main committee's report. The Bureau decides which committee will review the bill and which committees will serve as the main or subcommittees. Every bill referred to a committee is simultaneously published in the Incoming Documents list and made known to all members of parliament.

Committees must conclude their deliberations on bills within 45 days from the date of referral by the Speaker of the Assembly. This period is 10 days for subcommittees.

Members of Parliament, the Vice President, ministers, deputy ministers, senior public officials, and representatives of civil society organizations may attend committee meetings—may participate. All such participants may express their views and suggestions upon being called upon by the committee chair. However, no one other than committee members may submit amendments or cast votes.

At committee meetings, the constitutionality of the bill is first examined. Subsequently, a deliberation is opened on the bill as a whole and its articles; the articles, along with proposed amendments to them, are debated, and finally, the bill as a whole is put to a vote. Upon completing its deliberations on the bill, the committee submits its report to the Bureau of Grand National Assembly of Türkiye for inclusion on the Plenary's agenda. The Bureau then prints the report and distributes it to the members of parliament. The report includes the committee's views on the matter, the justifications for the amendments made by the committee, and the text approved by the committee.

Komisyon raporu, toplantıya katılan milletvekillerince imzalanır. Raporun tümüne veya belirli bir kısmına muhalif olan veya çekimser kalan komisyon üyeleri, görüşlerini rapora ekleyebilirler.

TBMM'de ihtisas komisyonları çalışma alanlarına göre şöyle sıralanır:

- Anayasa Komisyonu
- Adalet Komisyonu
- Milli Savunma Komisyonu
- İçişleri Komisyonu
- Dışişleri Komisyonu
- Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu
- Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu
- Çevre Komisyonu
- Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu
- Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu
- Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
- Dilekçe Komisyonu
- Plan ve Bütçe Komisyonu
- Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu
- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
- Avrupa Birliği Uyum Komisyonu
- Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
- Güvenlik ve İstihbarat Komisyonu
- Dijital Mecralar Komisyonu

The committee report is signed by the members of parliament who attended the meeting. Committee members who oppose the entire report or a specific part of it, or who abstain, may attach their opinions to the report.

The specialized committees of the Grand National Assembly of Türkiye are listed below according to their areas of expertise:

- Committee on Constitution
- Committee on Justice
- Committee on National Defense
- Committee on Internal Affairs
- Committee on Foreign Affairs
- Committee on National Education, Culture, Youth, and Sports
- Committee on Public Works, Re-Construction, Transportation and Tourism
- Committee on Environment
- Committee on Health, Family, Labor and Social Affairs
- Committee on Agriculture, Forestry and Rural Affairs
- Committee on Industry, Trade, Energy, Natural Resources, Information and Technology
- Committee on Petition
- Committee on Plan and Budget
- Committee on State Economic Enterprises
- Committee on Human Rights Inquiry
- Committee on European Union Harmonization
- Committee on Equal Opportunity for Women and Men
- Committee on Security and Intelligence
- Committee on Digital Media

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

İhtisas komisyonlarının bir kısmı sadece kanun yapımı ile görevlidirler; İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ile Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kanun tekliflerini görüşmenin yanında bu komisyonlara görev alanı ile ilgili konularda bireysel başvuru da yapılabilir.

Dilekçe Komisyonuna da yine vatandaşlar dilekçe hakkı kapsamında başvurabilirler. Güvenlik ve İstihbarat Komisyonu ile Dijital Mecralar Komisyonu ise kanun teklifi görüşmeyip kuruluş kanunlarında kendilerine verilen görevleri yerine getirirler.

Some of the specialized committees are responsible solely for legislative matters; in addition to reviewing bills, the Committee on Human Rights Inquiry and the Committee on Gender Equality also accept individual petitions regarding matters within their respective areas of responsibility.

Citizens may also submit petitions to the Committee on Petitions under their right to petition. The Committee on Security and Intelligence and the Committee on Digital Media, however, do not review bills but carry out the duties assigned to them in their founding laws.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi (KEİPA), 2024

PABSEC (Black Sea Economic Cooperation Parliamentary Assembly)

Genel Kurul Plenary

Genel Kurul, yasama ve denetim faaliyetleri ile diğer Meclis faaliyetlerinin yürütüldüğü nihai karar organıdır. Komisyonlarda incelenen kanun teklifleri, Genel Kurulda görüşülür ve kanunlaşır. Ayrıca Genel Kurulda, Anayasa, İçtüzük ve kanunlarda öngörülen çeşitli konularda kararlar alınır ve seçimler yapılır.

İçtüzük'e göre Genel Kurul mutlak olarak salı günleri saat 15.00'ten 21.00'e, çarşamba ve perşembe günleri ise 14.00'ten 21.00'e kadar çalışır. Ancak Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurul toplantı hafta, gün ve saatlerini değiştirebileceği gibi, diğer günlerde de toplantı yapılmasına karar verebilir.

Genel Kurul görüşmeleri TBMM Televizyonu ve resmî internet sitesi aracılığıyla canlı olarak yayınlanır.

The Plenary is the final decision-making body where legislative and oversight activities, as well as other parliamentary functions, are carried out. Bills reviewed by committees are debated and enacted into law in the Plenary. Additionally, the Plenary makes decisions on various matters provided for in the Constitution, the Rules of Procedure, and laws, and conducts elections.

According to the Rules of Procedure, the Plenary typically convenes on Tuesdays from 3:00 PM to 9:00 PM, and on Wednesdays and Thursdays from 2:00 PM to 9:00 PM. However, upon the recommendation of the Board of Spokespersons, the Plenary may change the week, day, and time of its meetings, or decide to hold meetings on other days.

Plenary proceedings are broadcast live via the Grand National Assembly of Türkiye (GNAT) Television and the official website.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Kanunların Yürürlüğe Girmesi

Entry Into Force of Laws

TBMM'de kabul edilen bir kanunun yürürlüğe girebilmesi için Cumhurbaşkanı tarafından en geç 15 gün içinde Resmî Gazete'de yayımlanması gerekir. Cumhurbaşkanı, yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, gerekçeleriyle birlikte bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye geri gönderebilir.

Kanunun tamamının yayımlanması uygun bulunmamişsa tamamı yeniden görüşülür. Kanunun kısmen uygun bulunmaması durumunda ise TBMM yeniden sadece o maddeleri görüşebileceği gibi tamamını da görüşebilir.

TBMM, geri gönderilen kanun üzerinde kısmen veya tamamen bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanının kanunu yeniden Meclise geri gönderme yetkisi vardır.

TBMM geri gönderilen kanunu, değişiklik yapmadan, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla, aynen kabul ederse, Cumhurbaşkanı o kanunu Resmî Gazete'de yayımlamak durumundadır. Cumhurbaşkanı isterse kanunun iptali için Anayasa Mahkemesinde dava açabilir. Anayasa değişiklikleri bir kanun teklifi ile yapılabilir. Ancak Anayasa değişikliği teklifinde bulunabilmek için Meclis üye tam sayısının en az üçte biri olan 200 milletvekilinin imzasının teklifte bulunması zorunludur.

For a law adopted by the Grand National Assembly of Türkiye to enter into force, it must be published in the Official Gazette by the President within 15 days at the latest. The President may send back laws that he deems partially or entirely inappropriate for publication, along with his reasons, to the Grand National Assembly of Türkiye for further consideration.

If the publication of the entire law is deemed inappropriate, the entire law is reconsidered. If the law is deemed inappropriate in part, the GNAT may reconsider only those specific articles or the entire law.

If the GNAT makes partial or complete amendments to the returned law, the President has the authority to send back the law to the Assembly again.

If the GNAT accepts the returned law as is, without making any changes, by a simple majority of its total membership, the President is required to publish that law in the Official Gazette. If the President so desires, he may file a lawsuit with the Constitutional Court to have the law annulled.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Anayasa Değişiklikleri

Amendments to the Constitution

Anayasa değişikliği teklifleri Genel Kurulda iki defa görüşülür. Teklifin kabulü, üye tam sayısının beşte üçü olan 360 milletvekilinin gizli oyuyla mümkündür. Meclis tarafından üye tam sayısının beşte üçü ile veya üçte ikisinden az oy ile kabul edilen Anayasa değişikliği hakkındaki kanun, Cumhurbaşkanı tarafından halkoyuna sunulur.

Meclis üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile kabul edilen Anayasa değişikliğine ilişkin kanun veya gerekli görülen maddeleri Cumhurbaşkanı tarafından halkoyuna sunulabilir. Halkoylamasına sunulmayan Anayasa değişikliğine ilişkin Kanun veya ilgili maddeler Resmî Gazete'de yayımlanır.

Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliğine ilişkin kanunu, bir daha görüşülmesi amacıyla Meclise gönderebilir. Meclis, geri gönderilen kanunu üye tam sayısının üçte ikisi ile aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı bu kanunu halkoyuna sunabilir.

Halkoyuna sunulan Anayasa değişikliği teklifine ilişkin kanunun yürürlüğe girmesi için geçerli oyların yarısından fazlasının kabul oyu olması gerekir.

Constitutional amendments may be proposed through a bill. However, in order to propose a constitutional amendment, the bill must be signed by at least one-third of the total number of members of the Assembly, which is 200 deputies. Proposals for constitutional amendments are debated twice in the Plenary. The proposal may be adopted by a secret ballot of 360 members of Parliament, which constitutes three-fifths of the total membership. A law regarding a constitutional amendment adopted by the Parliament with a three-fifths majority of the total membership, or with a majority of less than two-thirds, is submitted to a referendum by the President.

A law regarding a constitutional amendment or the necessary provisions may be submitted to a public referendum by the President. A law regarding a constitutional amendment or the relevant provisions not submitted to a public referendum is published in the Official Gazette.

The President may send back the law regarding the constitutional amendment to the Assembly for further consideration. If the Assembly adopts the returned law as is by a two-thirds majority of its total membership, the President may submit this law to a referendum.

For a law regarding a proposed constitutional amendment submitted to a referendum to enter into force, more than half of the valid votes must be in favor.

Kanunların Anayasa'ya Uygunluğu

Incompatibility of Laws With the Constitution

Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve TBMM İçtüzüğü'nün şekil ve esas bakımından Anayasa'ya uygun olması gerekmektedir. İhtilaf durumunda karar mercii Anayasa Mahkemesidir. Anayasa'ya göre, Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı Cumhurbaşkanına, TBMM'de en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve TBMM'nin üye tam sayısının en az beşte birine verilmiştir. İptal davası açma süresi, iptali istenen düzenlemenin Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihinden itibaren 60 gündür. Ayrıca, bir davaya bakmakta olan yerel mahkeme de uygulanacak olan kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

Laws, presidential decrees, and the Internal Regulations of the Grand National Assembly of Türkiye must be in conformity with the Constitution in both form and substance. In cases of dispute, the Constitutional Court is the final authority. Under the Constitution, the right to directly file an annulment action with the Constitutional Court is granted to the President, the two political party groups with the largest number of members in the Grand National Assembly, and at least one-fifth of the total membership of the Grand National Assembly. The time limit for filing an annulment action is 60 days from the date the regulation sought to be annulled is published in the Official Gazette. In addition, a local court hearing a case may also apply to the Constitutional Court on the grounds that the applicable law or a presidential decree is contrary to the Constitution.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Denetim İşlevi

Oversight Function

Türkiye Büyük Millet Meclisi, yürütmenin eylem ve işlemleri hakkında bilgi edinme ve denetleme yetkisini, Anayasa'da belirlenen parlamenter denetim yollarını işleterek kullanmaktadır. Bu yollar; yazılı soru, genel görüşme, Meclis araştırması ve Meclis soruşturmasıdır.

Yazılı soru, milletvekillerinin bir önerge ile yürütmenin görev ve yetkileri ile ilgili bir konuda Cumhurbaşkanı yardımcısı ve ilgili bakanlardan bilgi almalarını sağlayan bilgi edinme ve denetim yoludur. Söz konusu bilgilendirme faaliyeti, milletvekilleri tarafından verilen yazılı soru önergelerinin TBMM Başkanlığına ilgili bakanlığa veya Cumhurbaşkanı Yardımcılığına iletilmesi ve ilgililerinin 15 gün içinde söz konusu soruları yanıtlaması yoluyla yürütülmektedir.

Genel görüşme, toplumu ve devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Genel görüşme açılması, siyasi parti grupları veya en az 20 milletvekili tarafından yazılı bir önergeyle istenebilir.

Meclis araştırması ve Meclis soruşturması ise TBMM Genel Kurulunun kurduğu komisyonlar eliyle yürütülmektedir.

Meclis araştırması, yasama organının bir konuda bilgi edinilmek için kendi içinden oluşturduğu özel bir komisyon eliyle yapılan incelemeden ibarettir. Meclis araştırması açılması; siyasi parti grupları veya en az 20 milletvekili tarafından yazılı bir önergeyle istenebilir. Önergenin kabulü ve siyasi parti grupları tarafından belirlenen Meclis araştırma komisyonu üye adaylarının Genel Kurulca onaylanması ile birlikte komisyon kurulmuş olur. Komisyon çalışmalarının esası; araştırma konusu yapılan sorun ile ilgili bir rapor hazırlamaktır. Bu rapor, komisyonda kabul edildikten sonra üzerinde Genel Kurulda genel görüşme açılmaktadır.

The Grand National Assembly of Türkiye exercises its authority to obtain information and oversee the actions and decisions of the executive organ by utilizing the parliamentary oversight mechanisms outlined in the Constitution. These mechanisms include written questions, general debates, parliamentary inquiries, and parliamentary inquiries.

A written question is a mechanism for information gathering and oversight that enables members of parliament to request information from the Vice President and relevant ministers regarding matters pertaining to the executive organ's duties and authorities through a motion. This information-gathering process is carried out by the Speaker of the Grand National Assembly of Türkiye forwarding written questions submitted by members of parliament to the relevant ministry or the Office of the Vice President, and by the relevant parties responding to these questions within 15 days.

A general debate is the deliberation of a specific issue of interest to society and state activities in the Plenary of the Grand National Assembly of Türkiye. A general debate may be requested through a written motion by political party groups or at least 20 members of parliament.

Parliamentary inquiries and parliamentary inquiries, on the other hand, are conducted through committees established by the Plenary of the Grand National Assembly of Türkiye.

A parliamentary inquiry consists of an inquiry conducted by a special committee formed within the legislative body to gather information on a specific matter. The initiation of a parliamentary inquiry may be requested by political party groups or at least 20 members of parliament through a written motion. The committee is established once the motion is adopted and the members nominated by political party groups are approved by the Plenary. The primary purpose of the committee's work is to prepare a report on the issue under inquiry. After this report is adopted by the committee, a general debate is held on it in the Plenary.

Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanı yardımcıları veya bakanların görevleri sırasında ve görevleriyle ilgili olarak işlemiş oldukları suçlardan dolayı, Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla yaptığı yargılamanın başlamasını sağlayan ve bizzat yasama organı tarafından yerine getirilen hukuki süreci ifade eder. Meclis soruşturması açılması TBMM üye tam sayısının salt çoğunluğunun vereceği bir önerge ile istenebilir. Meclis soruşturması açılması hakkında Genel Kurulda yapılan görüşmeler sonunda Meclis soruşturması açılabilmesi için üye tam sayısının beşte üçü olan 360 milletvekilinin oyu gerekir. Kurulan 15 üyeli Meclis soruşturması komisyonu tarafından çalışmalarının sonunda hazırlanan rapor, Yüce Divana sevk veya sevk etmeme yönünde çıkmaktadır. Rapor üzerinde görüşmeler tamamlandıktan sonra, rapor Genel Kurulda gizli oyla karara bağlanır. Bu kararda üye tam sayısının üçte ikisi olan 400 milletvekilinin oyu aranır. Yüce Divana sevk yönündeki kararlar, 7 gün içinde Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilir.

Bu denetim yolları dışında Dilekçe Komisyonu, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu, Güvenlik ve İstihbarat Komisyonu ve Dijital Mecralar Komisyonu gibi daimî komisyonlar da denetim faaliyeti yürütmektedir.

A parliamentary inquiry refers to the legal process initiated by the legislative body itself to trigger a trial conducted by the Constitutional Court in its capacity as the High Court, regarding crimes committed by Vice Presidents or ministers during the performance of their duties or in connection with their duties. A parliamentary inquiry may be requested through a motion passed by an absolute majority of the total membership of the Grand National Assembly of Türkiye. Following the deliberations held in the Plenary regarding the opening of a parliamentary inquiry, the Assembly's inquiry—For the motion to be adopted, the votes of 360 members of parliament—equivalent to three-fifths of the total membership—are required. The report prepared by the 15-member parliamentary inquiry committee at the conclusion of its work recommends either referring the matter to the Supreme Court or not. After deliberations on the report are completed, the report is put to a vote in the Plenary by secret ballot. This decision requires the votes of 400 members of parliament, which is two-thirds of the total membership. Decisions to refer the matter to the Supreme Court are sent to the Presidency of the Constitutional Court within 7 days.

In addition to these oversight procedures, standing committees such as the Committee on Petitions, the Committee on Human Rights Inquiry, the Committee on Gender Equality, the Committee on State Economic Enterprises, the Committee on Security and Intelligence, and the Committee on Digital Media also conduct oversight activities.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Asya Parlamenter Asamblesi (APA)
İcra Konseyi Toplantısı, Antalya 2023

Executive Council Meeting of
Asian Parliamentary Assembly (APA), Antalya 2023

Dış İlişkiler

Foreign Relations

TBMM; Meclis Başkanı, ihtisas komisyonları, dostluk grupları ve üyesi olduğu uluslararası kurumlar ile çok yoğun bir parlamenter diplomasi faaliyeti yürütmektedir. TBMM’de her yasama döneminde bizzat milletvekillerinden oluşan onlarca dostluk grubu kurulmaktadır. Dost olunan ülke parlamentoları ile bu gruplara üye olan TBMM üyeleri arasında karşılıklı sıkı ilişkiler yürütülmektedir. Dostluk gruplarının amacı, parlamentolar üzerinden iki ülke insanlarını birbirlerine yakınlaştırmak ve sorunlarının çözümüne katkı sağlamaktır.

TBMM’nin doğrudan üyesi olduğu çeşitli uluslararası parlamento örgütleri de bulunmaktadır. Bunlarla olan ilişkiler daha kurumsal düzeydedir.

TBMM’nin üyesi olduğu ve milletvekilleriyle temsil edildiği uluslararası kurumlar şunlardır:

- AGİTPA (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi)
- NATOPA (NATO Parlamenter Asamblesi)
- AKPM (Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi)
- Türkiye-AB KPK (Türkiye-Avrupa Birliği Karma Parlamento Komisyonu)
- İSİPAB (İslam İş Birliği Teşkilatı Parlamento Birliği)
- APA (Asya Parlamenter Asamblesi)
- AİBPA (Akdeniz İçin Birlik Parlamenter Asamblesi)
- PAB (Parlamentolar Arası Birlik)
- KEİPA (Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi)
- AKDENİZ-PA (Akdeniz Parlamenter Asamblesi)
- TÜRKPA (Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi)
- EİTPA (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Asamblesi)
- GDAÜPA (Güney Doğu Avrupa İş Birliği Süreci Parlamenter Asamblesi)
- AND Parlamentosu (PARLANDİNO)
- PARLATİNO (Latin Amerikan ve Karayipler Parlamentosu)
- AİPA (ASEAN Parlamentolar Arası Asamblesi)

The Grand National Assembly of Türkiye (GNAT) conducts very intensive parliamentary diplomacy through the Speaker of the GNAT, standing committees, inter-parliamentary friendship groups, and the international organizations of which it is a member. During each legislative session, dozens of friendship groups composed of members of parliament are established within the GNAT. Close mutual ties are maintained between the parliaments of friendly nations and the GNAT members who are part of these groups. The purpose of friendship groups is to bring the people of the two countries closer together through their parliaments and to contribute to the resolution of their issues.

There are also various international parliamentary organizations of which the GNAT is a direct member. Relations with these organizations are conducted at a more institutional level.

The international institutions of which the GNAT is a member and in which it is represented by its deputies are as follows:

- OSCE PA (Parliamentary Assembly of the Organization for Security and Co-operation in Europe)
- NATOPA (Parliamentary Assembly of the North Atlantic Treaty Organization)
- PACE (Parliamentary Assembly of the Council of Europe)
- Türkiye-EU JPC (Türkiye-European Union Joint Parliamentary Committee)
- PUIC (Parliamentary Union of the Organization of Islamic Cooperation)
- APA (Asian Parliamentary Assembly)
- PAUFM (Parliamentary Assembly Union for the Mediterranean)
- IPU (Inter-Parliamentary Union)
- PABSEC (Parliamentary Assembly of Black Sea Economic Cooperation)
- PAM (Parliamentary Assembly Mediterranean)
- TURKPA (Parliamentary Assembly of Turkic States)
- PAECO (Parliamentary Assembly of the Economic Cooperation Organization)
- SEECPPA (Parliamentary Assembly of the South-East European Cooperation Process)
- Andean Parliament (PARLANDINO)
- PARLATİNO (Latin American and Caribbean Parliament)
- AİPA (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly)

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

Yasama ve Yürütme Arasındaki İlişki

Relationship Between the Legislative and Executive Organs

Anayasa, sert kuvvetler ayrılığını hüküm altına alarak yasama ve yürütmenin görev ve yetkilerini açıkça belirtir. Diğer taraftan Cumhurbaşkanı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi arasındaki ilişkileri de düzenler.

Yasama yetkisi Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Ayrıca TBMM, yürütmenin eylem ve işlemleri hakkında bilgi edinme ve denetleme araçlarına sahiptir.

Yürütme yetkisi ve görevi ise aynı zamanda Devletin başı olan Cumhurbaşkanı tarafından kullanılır ve yerine getirilir. Sert kuvvetler ayrılığına dayanan Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde, yürütme yasamadan tümüyle ayrılır. Yürütme organı, yasama organının güvenine dayanmadan göreve başlar; Cumhurbaşkanı halk oyuyla seçilir. Bir kişi seçim döneminde ya Cumhurbaşkanı adayı ya milletvekili adayı olabilir.

Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar ise doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanan bir milletvekilinin TBMM üyeliği de sona erer.

Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir. Ancak Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda aynı konuda farklı hükümler bulunması hâlinde kanun hükümleri uygulanır.

The Constitution establishes a strict separation of powers, clearly defining the duties and authorities of the legislative and executive organs. It also regulates the relationship between the President and the Grand National Assembly of Türkiye.

Legislative authority belongs to the Grand National Assembly of Türkiye on behalf of the Turkish Nation. Furthermore, the Grand National Assembly possesses the means to obtain information about and oversee the actions and proceedings of the executive organ.

Executive authority and responsibility are exercised and carried out by the President, who is also the head of state. In the presidential system of government, which is based on a strict separation of powers, the executive organ is completely separate from the legislative organ. The executive organ assumes office without the confidence of the legislative organ; the President is elected by popular vote. During an election period, an individual may be either a presidential candidate or a parliamentary candidate.

The Vice President and ministers, however, are appointed directly by the President. If a member of parliament is appointed as Vice President or a minister, their membership in the Grand National Assembly of Türkiye also ends.

The President may issue presidential decrees on matters related to executive authority. However, if there are conflicting provisions in laws, the provisions of the law shall prevail.

Kanun teklif etmeye Anayasa hükümleri gereği milletvekilleri yetkili olmakla beraber bütçe ve kesin hesap kanun teklifleri Cumhurbaşkanınca TBMM'ye sunulur. Olağanüstü hâl kararları, olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, uluslararası antlaşmalar, yabancı ülkelere asker gönderme tezkereleri TBMM onayına sunulur. Diğer taraftan Cumhurbaşkanına da kanun tekliflerini TBMM'ye tekrar görüşülmesi için geri gönderme yetkisi ve Resmî Gazete'de yayımlama görevi verilmiştir.

Cumhurbaşkanı seçimleri ve milletvekili genel seçimleri aynı günde yapılır. Seçimlerin yenilenmesine dair karar da hem Cumhurbaşkanı hem TBMM tarafından alınabilir, bu durumda her ikisinin de görevi beraber sona erer.

Yasama ve yürütme arasında etkileşimi sağlayan araçlardan biri de Cumhurbaşkanının mesaj verme yetkisidir. Anayasa'da düzenlenen mesaj verme mekanizması ile Cumhurbaşkanı; ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verebilir. Ayrıca Cumhurbaşkanı, gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisinde açılış konuşmasını yapar.

While members of parliament are authorized to propose laws in accordance with the provisions of the Constitution, budget and final account bills are submitted to the GNAT by the President. Decisions on states of emergency, presidential decrees regarding states of emergency, international treaties, and authorizations to send troops to foreign countries are submitted to the GNAT for approval. On the other hand, the President is granted the authority to send back bills to the Grand National Assembly for reconsideration and the duty to publish them in the Official Gazette.

Presidential elections and general parliamentary elections are held on the same day. A decision to hold new elections may be made by both the President and the Grand National Assembly; in such a case, the terms of both offices end simultaneously.

One of the mechanisms facilitating interaction between the legislative and executive organs is the President's authority to issue messages. Through the mechanism for issuing messages established in the Constitution, the President may address the Parliament regarding the country's domestic and foreign policies. Furthermore, if deemed necessary, the President delivers the opening address at the Grand National Assembly of Türkiye on the first day of the legislative year.

BUGÜNKÜ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
THE CURRENT GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TÜRKİYE

TBMM
BİNALARI

Buildings of
GNAT

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

I. Meclis Binası (1920-1924)

First Parliament Building

I. Meclis Binası

First Parliament Building

Millî Mücadele'nin merkezi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara'nın Altındağ ilçesine bağlı Ulus semtinde bulunan I. TBMM Binası'nın yapımına 1916 yılında başlanmıştır. Binanın projesi Mimar Salim Bey'e aittir. Proje, İttihat ve Terakki Fırkası Ankara Temsilcisi Memduh Şevket (Esental) Bey tarafından yürütülmüş; yapım işlerini ise Kolordu Askerî Mimarı Hasif Bey idare etmiştir. 22x43 metre boyutlarında, bodrum üzerine tek katlı olarak inşa edilen bina, kemerler, geniş saçaklar ve iki balkonla zenginleştirilmiştir. Binanın en dikkat çekici özelliklerinden biri, duvarlarında Ankara taşı olarak da bilinen andezitin kullanılmış olmasıdır. Türk mimari stilini yansıtan bina, Ulusal Mimarlık Akımı'nın Ankara'daki ilk örneklerinden biri kabul edilmektedir.

I. TBMM Binası, girişte yer alan uzun koridora açılan, büyüklü küçüklü dokuz oda ve bir Toplantı Salonu'ndan oluşmaktadır. Toplantı (Genel Kurul) Salonu, koridorun hemen sağ tarafında yer almaktadır. Kürsü, Ankaralı marangozların yanı sıra Kolorduda yer alan diğer marangozların ortak çalışmasıyla yapıpı Meclise hediye edilmiştir. Mebus sıraları ise Ankara Öğretmen Okulunun uygulama sınıfından getirilmiştir. Salonu aydınlatan iki petrol lambası ve sac sobalar da civar kahvehanelerden temin edilmiştir. Koridorun sol tarafında yer alan ilk oda Riyaset Divanı Odası'dır. Hemen yanında Encümen Odası ve Dinlenme Odası bulunmaktadır. Koridorun sağ tarafında yer alan ilk oda mescittir. İkinci oda ise Mustafa Kemal'in çalışma odası olarak kullandığı Reis Odası'dır.

Construction of the First Grand National Assembly Building, located in the Ulus neighborhood of the Altındağ district in Ankara—the center of the War of Independence and the capital of the Republic of Türkiye—began in 1916. The building was designed by Architect Salim Bey. The project was overseen by Memduh Şevket (Esental) Bey, the Ankara Representative of the Committee of Union and Progress; construction work was managed by Corps Military Architect Hasif Bey. Built as a single-story structure on a basement foundation, measuring 22x43 meters, the building is enriched with arches, wide eaves, and two balconies. One of the building's most striking features is the use of andesite, also known as Ankara stone, in its walls. Reflecting the Turkish architectural style, the building is considered one of the first examples of the National Architecture Movement in Ankara.

The First Grand National Assembly Building consists of nine rooms of various sizes and a Meeting Hall, all opening onto the long corridor at the entrance. The Meeting (Plenary) Hall is located immediately to the right of the corridor. The podium was crafted through the collaborative efforts of carpenters from Ankara and other carpenters stationed at the Corps, and was presented as a gift to the Assembly. The benches for the MPs were brought from the practical training classroom of the Ankara Teachers' College. The two kerosene lamps and cast-iron stoves illuminating the hall were also procured from nearby coffeehouses. The first room on the left side of the corridor is the Speaker's Council Room. Adjacent to it are the Committee Room and the Rest Room. The first room on the right side of the corridor is the Mosque. The second room is the President's Office, which Mustafa Kemal used as his study.

Kurtuluş Savaşı sırasında bütün askerî ve siyasi kararların alındığı, 12 Mart 1921’de İstiklal Marşı’nın kabul edildiği, 23 Ağustos 1923’te Lozan Antlaşması’nın onaylandığı, 13 Ekim 1923’te Ankara’nın başkent olmasının kabul edildiği, 29 Ekim 1923’te Cumhuriyet’in ilan edildiği bu bina, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna şahitlik etmiş anıtsal bir yapı niteliği taşımaktadır.

15 Ekim 1924’e dek Meclis Binası olarak hizmet veren yapı, daha sonra Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Merkezi ve Hukuk Mektebi olarak kullanılmış, 1952 yılında Maarif Nezaretine devredilmiştir. 1957’de müze olması kararlaştırılmış, 1961’de ise Türkiye Büyük Millet Meclisi Müzesi’ne dönüştürülmüştür. Bina 1981 yılında, Mustafa Kemal Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılı Kutlama Programı çerçevesinde, Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne devredilmiş, restorasyon ve teşhir-tanzim çalışmalarının tamamlanmasının ardından da 23 Nisan 1981’de Kurtuluş Savaşı Müzesi olarak ziyarete açılmıştır. 2009 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığında Türkiye Büyük Millet Meclisine devredilen I. TBMM Binası hâlen “Kurtuluş Savaşı Müzesi” olarak ziyarete açıktır.

Cumhuriyet’in ilk yönetim merkezi olan I. TBMM Binası’nda, Toplantı Salonu’nun tarihî yapısı muhafaza edilmiştir. Bununla beraber pek çok belge, fotoğraf, etnografik obje, 1918-1923 yılları arasında yaşanan olayları yansıtan yağlı boya tablolar ve milletvekillerine ait bazı şahsi eşyalar da hizmete açılan müze bünyesinde sergilenmektedir.

This building, where all military and historic decisions were made during the War of Independence, the National Anthem was adopted on March 12, 1921, the Treaty of Lausanne was ratified on August 23, 1923, and Ankara became the capital, and the Republic was proclaimed on October 29, 1923. This building serves as a monumental structure that witnessed the founding of the Republic of Türkiye.

The building, which served as the Parliament Building until October 15, 1924, was later used as the headquarters of the Republican People’s Party and as a law school, and was transferred to the Ministry of Education in 1952. In 1957, it was decided to convert it into a museum, and in 1961, it was transformed into the Museum of the Grand National Assembly of Türkiye. In 1981, as part of the program commemorating the 100th anniversary of Mustafa Kemal Atatürk’s birth, the building was transferred to the General Directorate of Antiquities and Museums under the Ministry of Culture. Following the completion of restoration and exhibition design work, it opened to the public as the War of Independence Museum on April 23, 1981. In 2009, the First Grand National Assembly of Türkiye Building is currently open to the public as the “War of Independence Museum.”

In the First Grand National Assembly Building, which served as the Republic’s first administrative center, the historic structure of the Assembly Hall has been preserved. In addition, numerous documents, photographs, ethnographic objects, oil paintings depicting events from 1918 to 1923, and some personal belongings of members of parliament are on display within the newly opened museum.

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

TBMM'nin açılışı, 23 Nisan 1920
(Kaynak: Türk Tarih Kurumu Arşivi)

The inauguration of the GNAT, April 23, 1920
(Source: Turkish Historical Society Archives)

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

II. Meclis Binası (1924-1960)

Second Parliament Building (1924-1960)

II. Meclis Binası

Second Parliament Building

Kurtuluş Savaşı sırasında tüm askerî ve siyasi kararların alındığı I. TBMM Binası, Cumhuriyet'in ilanından kısa bir süre sonra çalışmalar için yetersiz kalmaya başlamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, faaliyetlerini daha yeterli ve donanımlı bir mekânda sürdürmesi için 1924 yılında yeni bir meclis binasının hazırlanmasına karar vermiştir. 3 Şubat 1924'te Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin baş sayfasında yeni bir meclis binasının yapımı için devlet bütçesinden para ayrıldığı duyurulmuştur. Başlangıçta Cumhuriyet Halk Fırkası Mahfili (Genel Merkezi) olarak planlanan, I. TBMM Binası'na yaklaşık 200 metre uzaklıkta bulunan ve mimar Vedat Tek'in tasarladığı binanın meclis binası olarak düzenlenmesine karar verilmiştir. 21 Mart 1924'te Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde, bu binanın yeni meclis binası olarak tanzim edilmesinin ne denli yerinde bir karar olduğu kamuoyuna duyurulmuştur. Hızla tanzim edilen bina 18 Ekim 1924 tarihinde hizmete açılmış ve 27 Mayıs 1960'a dek Türkiye Cumhuriyeti'nin yasama organı olan Türkiye Büyük Millet Meclisine ev sahipliği yapmıştır.

Bodrum üzerine iki katlı olarak kesme taştan inşa edilen binanın iç bölümleri iki kat boyunca yükselen ortadaki büyük salonun uç kenarına dizilmiştir. Pencerelerde görülen kemerler, cephelerdeki çini panolar, geniş saçaklar Selçuklu ve Osmanlı motiflerinin yoğun kullanıldığı kalem işi süslemeli ahşap tavanlar, Cumhuriyet dönemi mimarisini yansıtmaktadır. Girişten sonra enine uzanan, iki ucunda merdivenlerin yer aldığı geniş koridor, Selçuklu ve Osmanlı bezemelerinin yer aldığı bir tavanla örtülmüştür. Girişin sağ tarafındaki ilk oda Muhasebe Odası'dır. İkinci oda ise mescit olarak kullanılmıştır. Üçüncü oda, Meclis kayıtlarının da saklandığı Zabıt Kalemi'dir. Sol tarafta ise Kavânin (Kanunlar) Kalemi, İdare Heyeti Odası ve Evrak Kalemi bulunmaktadır. İkinci katta Cumhurbaşkanı Odası, Cumhurbaşkanı Kabul Salonu, Cumhurbaşkanı

The First Grand National Assembly Building, where all military and political decisions were made during the War of Independence, began to prove inadequate for its operations shortly after the proclamation of the Republic. In order to continue its activities in a more suitable and well-equipped facility, the Grand National Assembly of Türkiye decided in 1924 to construct a new assembly building. On February 3, 1924, the front page of the Hakimiyet-i Milliye newspaper announced that funds had been allocated from the state budget for the construction of a new parliament building. Originally planned as the Republican People's Party Headquarters (General Headquarters), the building—located approximately 200 meters from the First Grand National Assembly Building and designed by architect Vedat Tek—On March 21, 1924, in the Hakimiyet-i Milliye newspaper, it was announced to the public just how appropriate the decision was to convert the building into the new parliament building. The building, which was rapidly renovated, opened on October 18, 1924, and served as the home of the Grand National Assembly of Türkiye—the legislative body of the Republic of Türkiye—until May 27, 1960.

The interior spaces of the two-story building, constructed of cut stone in Bodrum, are arranged along the outer edges of the large central hall that rises across both floors. The arches visible in the windows, the ceramic panels on the facades, the wide eaves, and the wooden ceilings adorned with intricate carvings featuring abundant Seljuk and Ottoman motifs reflect the architecture of the Republican era. The wide corridor extending horizontally from the entrance, with staircases at both ends, is covered by a ceiling featuring Seljuk and Ottoman motifs. The first room on the right side of the entrance is the Accounting Office. The second room was used as a prayer room. The third room is the Records Office, where parliamentary records are also kept. On the left side are the Law Office, the Administrative Board Room, and the Records Office. On the second floor are the President's Office,

Özel Kalem Odası, Başbakan ve Bakanlar Kurulu Odası ile Meclis Başkanı Odası ve Meclis Başkanı Özel Kalem Odası bulunmaktadır. Meclis Binası içinde yer alan odalar bağımsız değildir; odaları ayıran ara duvarlara yerleştirilen kapılar bu odaları birbirine bağlamaktadır. Böylece kolektif çalışma anlayışı ve koordinasyonda fiziksel kolaylık sağlanmıştır.

Meclis Toplantı Salonu olarak adlandırılan Genel Kurul Salonu binanın merkezinde yer almaktadır. Ana giriş kapılarının ortasında, Riyaset Divanı olarak anılan Başkanlık Kürsüsü bulunmaktadır. Salonun sağ köşesinde dikdörtgen balkon formunda tasarlanan, daha sonraki düzenlemeler sonucunda dairesel bir form alan ve yabancı misyon temsilcileri için hazırlanan Sefirler Locası bulunmaktadır. Loca güneş motifi ile süslenmiştir. Sol tarafta, salonun güneybatı yan duvarı kemeri içinde, yarım daire formunda olan Cumhurbaşkanlığı Şeref Locası yer alır. Loca, altta kurdeleyle birleştirilmiş, iki yana uzanarak çelenk hâline gelen defne ve çınar dallarının içerisinde yer alan ay yıldız motifi ile bezenmiştir. İç kısım ayrı kapılardan girilen üç bölüm hâlinde düzenlenmiştir. Salonun arka üst bölümünde ise Dinleyici ve Basın Locası bulunmaktadır. Bu loca 1926 yılında yapılan genişletme ve tadilat sonrasında daha geriye alınarak yeniden düzenlenmiştir. Genel Kurul Salonu'nun tavanı ahşap çıtalarla karelere bölünmüştür. Bu kareler içinde sekiz kollu yıldızların oluşturduğu motifler yer almaktadır. Ahşap panoları çepeçevre saran kenar bordürleri içerisinde ise bitkisel motifler bulunmaktadır. Salon zemini tamamen ahşaptır. Milletvekili sıralarının bulunduğu alan amfityatro şeklinde yapılmıştır. Milletvekilleri için 116 oturma sırası mevcuttur.

Milletvekillerinin Genel Kurul Salonu'na doğrudan giriş yapması için, binanın kuzeydoğusuna açılan kapı ve oda 1926 yılında kapatılarak telgrafhane olarak tanzim edilmiştir.

the Presidential Reception Hall, the Presidential Private Office, the Prime Minister and Cabinet Room, and the Bureau and the Speaker's Private Office. The rooms within the Parliament Building are not independent; doors installed in the partition walls separating the rooms connect them to one another. This arrangement facilitates physical ease in collective work and coordination.

The Plenary Hall, known as the Assembly Meeting Hall, is located in the center of the building.

At the center of the main entrance doors stands the Bureau dais, referred to as the Riyaset Divanı. In the right corner of the hall is the Ambassadors' Gallery, originally designed in the form of a rectangular balcony, later reshaped into a circular form through subsequent modifications, and designated for representatives of foreign missions. This gallery is adorned with a sun motif. On the left side, within the arch of the hall's southwestern wall, is the Presidential Honor Gallery, which has a semi-circular form. It is decorated with a crescent and star motif set within laurel and plane tree organs that extend outward on both sides and are tied together at the base with a ribbon, forming a wreath. The interior is arranged in three sections, each accessed through separate doors. At the upper rear section of the hall is the Audience and Press Gallery. This gallery was moved further back and reorganized following the expansion and renovation carried out in 1926. The ceiling of the Plenary Hall is divided into squares by wooden slats. Within these squares are motifs formed by eight-pointed stars. The border bands surrounding the wooden panels are decorated with vegetal patterns. The floor of the hall is entirely wooden. The area where the MP's seats are located is designed in the form of an amphitheater. There are 116 seating rows for the MPs.

To allow members of parliament direct access to the Plenary Hall, the door and room opening onto the northeast side of the building were closed in 1926 and converted into a telegraph office.

Bunun sebebi, II. Meclis Binası'nın Telgraf Binası'na I. Meclis Binası'ndan daha uzak olmasıdır. Bu girişi kapatılınca, binanın güneydoğu girişi genişletilerek buraya bir taş kapı yapılmış ve Meclisin ana girişi olarak bu kapı kullanılmaya başlanmıştır. Aynı yıl, fide yetiştirmek amacıyla bir sera ve binanın arka tarafına artan ihtiyacı karşılamak amacıyla da bir ek bina inşaatına başlanmıştır. Ek bina içinde kantin, büfe ve lokantanın bulunduğu Mebus Kulübü yer almıştır. İlk başta iki nöbetçi kulübesi ve nizamiye yerleştirilen binanın ana girişi daha sonra çevre duvarı ile çevrelenmiş ve bahçe tanzimi yapılarak Millet Bahçesi adıyla tüm ulusun kullanımına açılmıştır.

1960'ta Meclisin kapatılmasının ardından Merkezi Antlaşma Teşkilatına (CENTO) tahsis edilen bina, 1961-1979 yılları arasında CENTO Genel Merkezi olarak kullanılmış, teşkilatın kaldırılmasından sonra ise Kültür Bakanlığına devredilmiştir. Daha sonra binanın ön kısmının Cumhuriyet Müzesi, arka kısmının ise Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü hizmet binasına dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır. Cumhuriyet Müzesi, 30 Ekim 1981 tarihinde ziyarete açılmış ve 1985 yılına dek hizmet vermiştir. Yapılan teşhir çalışmalarının ardından Ocak 1992'de yeniden ziyarete açılan müze, Ağustos 2001'de genel restorasyona alınmış ve 29 Ekim 2008'de tekrar açılmıştır. Cumhuriyet Müzesi'nde, Cumhuriyet'in ilk üç Cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü ve Celal Bayar dönemini yansıtan olaylar, kendi sözleri, fotoğrafları, bazı özel eşyalarıyla birlikte o dönemde Mecliste alınan kararlar ve tartışılan konularla ilgili belgeler sergilenmektedir.

The reason for this was that the Second Parliament Building was farther from the Telegraph Building than the First Parliament Building. When this entrance was closed, the building's southeast entrance was expanded, a stone door was constructed there, and this door began to be used as the main entrance to the Assembly. In the same year, a greenhouse was built for growing seedlings, and an additional building was constructed at the rear of the building to meet the growing need. The Members' Club, which includes a cafeteria, snack bar, and restaurant, is located within the annex building. The main entrance of the building, which initially housed two guardhouses and a sentry post, was later enclosed by a perimeter wall and a garden was reorganized and opened to the public under the name Millet Park.

Following the closure of the Parliament in 1960, the building was allocated to the Central Treaty Organization (CENTO) and served as CENTO's headquarters from 1961 to 1979; after the organization was dissolved, it was transferred to the Ministry of Culture. Subsequently, the front section of the building became the Republic Museum, while the rear section housed the Ministry of Culture and it was decided to convert the building into the headquarters of the General Directorate of Antiquities and Museums. The Republic Museum opened to the public on October 30, 1981, and remained in service until 1985. The exhibition work carried out

The museum, which reopened to visitors in January 1992, underwent a general restoration in August 2001 and reopened on October 29, 2008. The Republic Museum displays events reflecting the eras of the Republic's first three presidents— Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, and Celal Bayar—along with their own words, photographs, and some personal belongings, as well as documents related to decisions made and issues debated in Parliament during those periods.

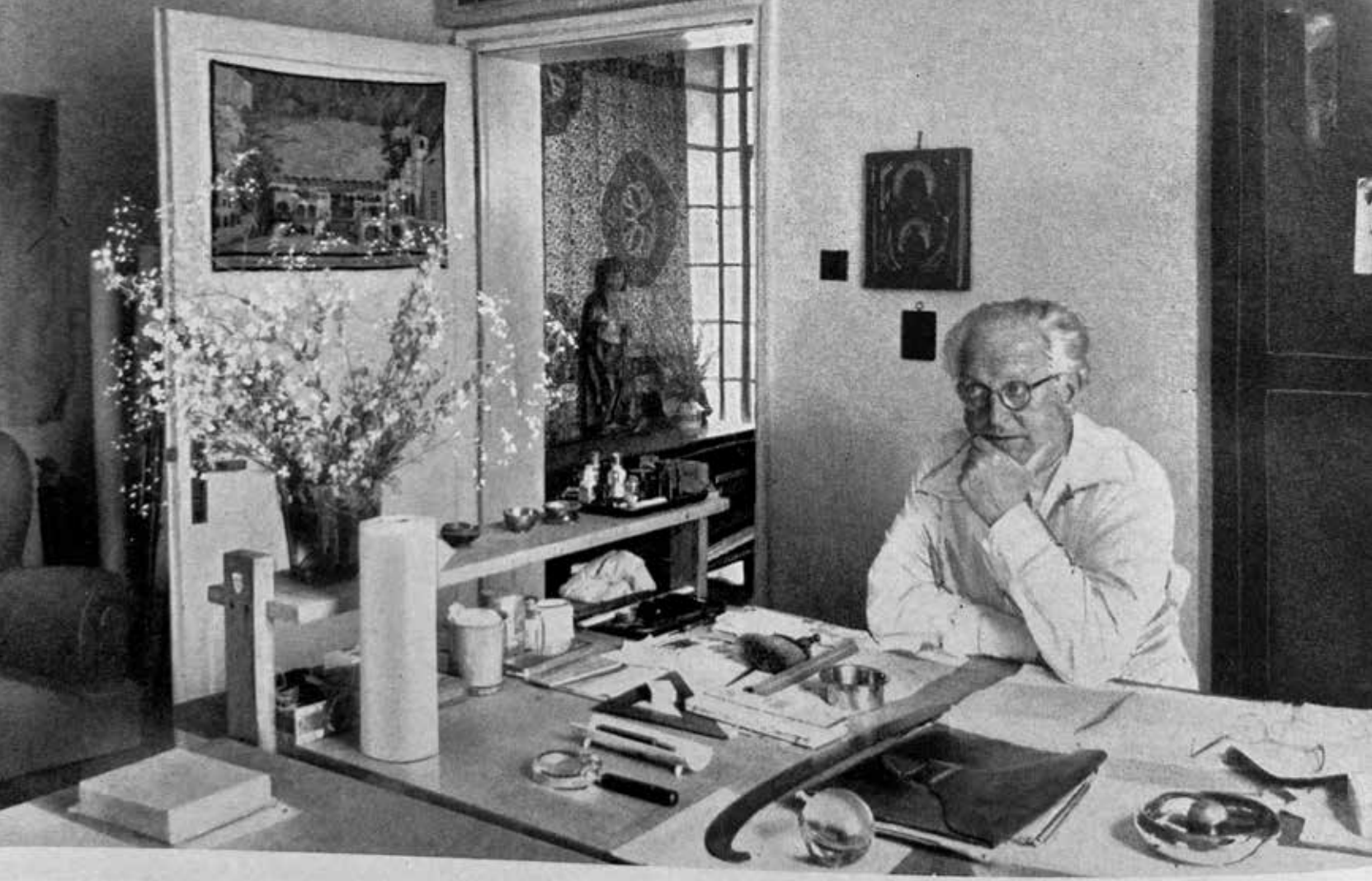
TÜRKİYE
BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

Clemens Holzmeister, Ankara İçkale Sokak'taki çalışma odasında
(Kaynak: Leyla Alpagut, Millî Egemenlik ve Mekân, 2022, s.36)

Clemens Holzmeister, in his study on İçkale Street in Ankara,
Source: Leyla Alpagut, National Sovereignty and Space, 2022, p.36

Günümüzdeki (III.) TBMM Binası Current Building of GNAT

4 Aralık 1936 tarihli Riyaset (Başkanlık) Divanı Kararı ve 11 Ocak 1937 tarih ve 3090 sayılı Kanun'la 20. yüzyılın mimari özelliklerine uygun ve abide niteliğinde yeni bir meclis binasının yapımına karar verilmiştir.

Meclis içinde bir inşaat komisyonu kurulmuş ve bu komisyonun yeni bina için uluslararası bir proje yarışması düzenlemesi karara bağlanmıştır. 28 Ocak 1938'de sona eren yarışmaya 14 proje katılmış, Hollandalı Willem Marinus Dudok, İsveçli Ivar Tengbom ve İngiliz Howard Robertson'dan oluşan uzman jüri heyeti üç projeyi birinci seçmiştir. Neoklasik üsluba uygun olarak hazırlanmış bu üç proje Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından incelenmiş, Mustafa Kemal Atatürk'ün de beğendiği, Avusturyalı mimar Prof. Dr. Clemens Holzmeister'in projesi üzerinde karar kılınmıştır.

By the Presidential Council Decision dated December 4, 1936, and Law No. 3090 dated January 11, 1937, it was decided to construct a new Parliament building that would be in keeping with the architectural features of the 20th century and serve as a monument.

A construction committee was established within the Assembly, and it was decided that this committee would organize an international design competition for the new building. On January 28, 1938, a total of 14 projects were submitted to the competition, and the expert jury—comprising Dutch architect Willem Marinus Dudok, Swedish architect Ivar Tengbom, and British architect Howard Robertson—selected three projects as the winners. These three projects, designed in the neoclassical style, were reviewed by the Grand National Assembly of Türkiye, and the project by Austrian architect Prof. Dr. Clemens Holzmeister—which was also approved by Mustafa Kemal Atatürk—was selected.

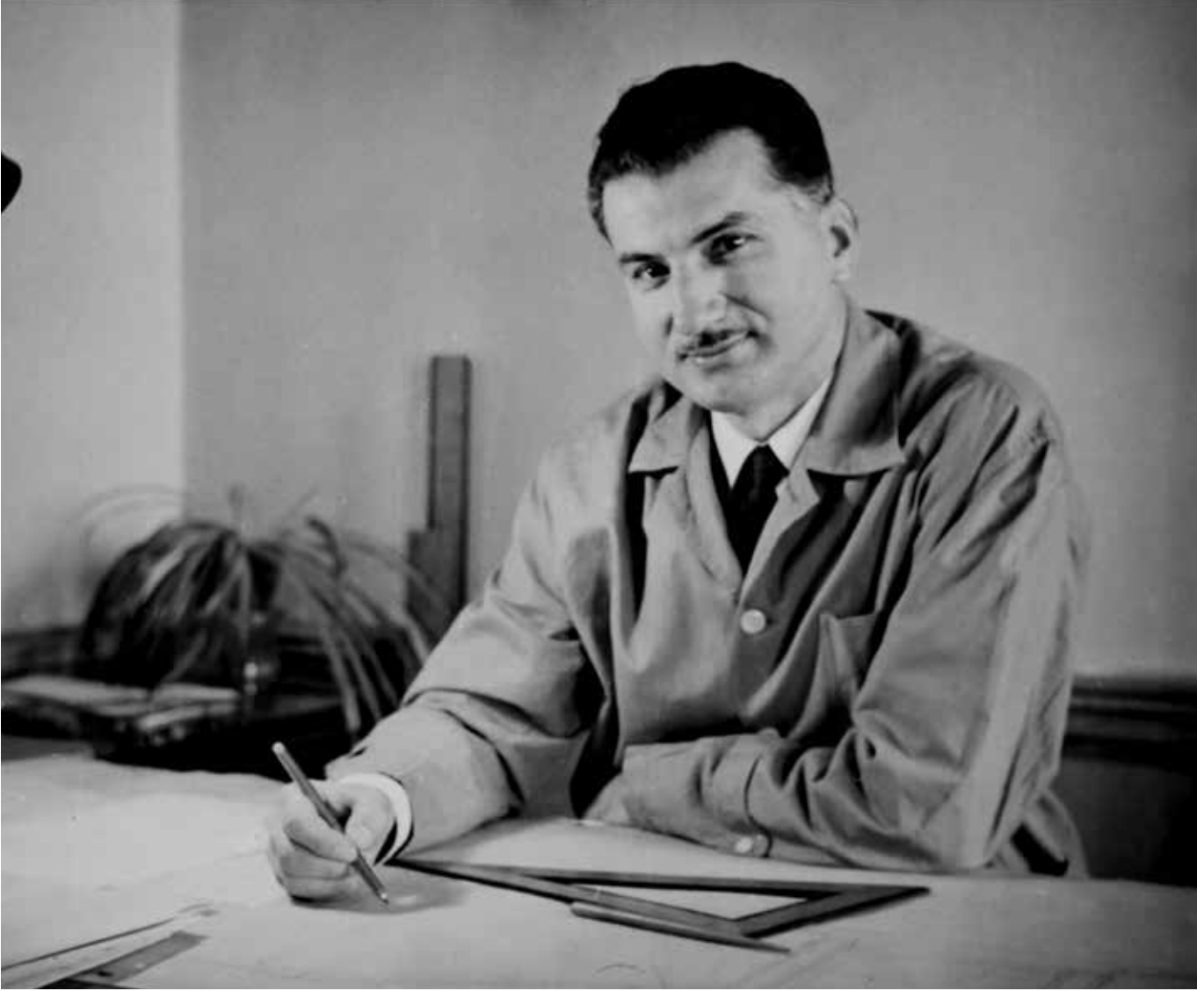

TBMM inşaatı, Şeref Holü Galerisi, 1950'ler
(Kaynak: Leyla Alpagut, Millî Egemenlik ve Mekân, 2022, s. 76)

Construction of the GNAT, Hall of Honor Gallery, 1950s,
(Source: Leyla Alpagut, National Sovereignty and Space, 2022, p. 76)

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

Holzmeister'in 1947 yılında TBMM inşaatındaki bütün yetkilerini bırakacağı öğrencisi Mimar Ziya Payzın
(Kaynak: Leyla Alpagut, Milli Egemenlik ve Mekân, 2022, s. 73-74)

Holzmeister's student, Architect Ziya Payzın, who would assume all of Holzmeister's responsibilities regarding the construction of the Grand National Assembly of Türkiye in 1947 (Source: Leyla Alpagut, National Sovereignty and Space, 2022, pp. 73- 74)

13 Ekim 1923'te Ankara'nın başkent ilan edilmesinin ardından, şehrin imarı için ülkeye davet edilen yabancı uzmanlardan biri olan Holzmeister, 1927 yılında Millî Savunma Bakanlığı binasının yapımı dolayısıyla Türkiye'ye gelmiş Genelkurmay Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Köşkü ve Yargıtay gibi birçok devlet binasının projesine imza atmış, bir dönem İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde öğretim üyesi yapmış ve Türkiye'de birçok mimarın yetişmesine katkı sağlamış önemli bir isimdir.

Arazi tahsisinin ardından, 26 Ekim 1939'da dönemin TBMM Başkanı Mustafa Abdülhalik Renda tarafından temeli atılan Meclis Binası'nın yapımına başlanmıştır. Proje için gerekli teknik, sanat, endüstri ve iş kapasitesinin kısıtlı olması, bütçeden inşaat için ayrılan beş milyon liralık ödeneğin bütçede ağır bir yük oluşturması ve II. Dünya Savaşı'nın pek çok açıdan menfi etkisi nedenleriyle yapım çalışmalarına 1941 yılında ara verilmiştir. 1942 yılında inşaat yeniden başlamış; taş, ahşap doğrama, madenî doğrama ve tesisat işleri ayrı ayrı müteahhitlere havale edilmiş ve Holzmeister'in öğrencisi olan mimar Ziya Payzın yapı detaylarının çizimi için görevlendirilmiştir. 1947 yılında yapının kaba inşaatı tamamlanmış ve Bayındırlık Bakanlığına devredilmiştir. Sonraki yıl Ziya Payzın, Holzmeister'in temsilcisi sıfatıyla çalışmaları bizzat yürütmeye başlamıştır.

1950'lerde çok partili hayata geçişle birlikte, artan ihtiyaç dolayısıyla inşaat faaliyetlerine hız verilmiştir. 1957 yılının Aralık ayında Bağdat Paktı Bakanlar Konseyinin Ankara'da gerçekleştirilecek olması, toplantının görkemli bir binada yapılması gerekliliğini doğurmuş ve Başbakan Adnan Menderes tarafından bu toplantının yeni Meclisin tamamlanan bölümünde yapılması onaylanmış, binanın uygun hâle getirilmesi için gerekli döviz transferi dâhil tüm istekler yerine getirilmiştir. 1960 yılında bütünüyle tamamlanmış

Following the declaration of Ankara as the capital on October 13, 1923, Holzmeister—one of the foreign experts invited to the country for the city's urban development—arrived in Türkiye in 1927 for the construction of the Ministry of National Defense building. He was a key figure who designed the plans for numerous government buildings, including the General Staff Headquarters, the Presidential Palace, and the Supreme Court, served as a faculty member at the Faculty of Architecture at Istanbul Technical University for a time, and contributed significantly to the training of many architects in Türkiye.

Following the allocation of the land, construction of the Parliament Building began on October 26, 1939, with the cornerstone laid by Mustafa Abdülhalik Renda, then Speaker of the Grand National Assembly. Due to the limited availability of the necessary technical, artistic, industrial, and labor resources for the project, the five million lira allocated from the budget for construction placing a heavy burden on the budget, and the negative impact of World War II in many respects, construction work was suspended in 1941. Construction resumed in 1942; stonework, woodwork, metalwork, and plumbing were contracted out to separate contractors, and Architect Ziya Payzın, a student of Holzmeister, was tasked with drawing the architectural details. In 1947, the building's rough construction was completed and transferred to the Ministry of Public Works. The following year, Ziya Payzın began personally overseeing the work in his capacity as Holzmeister's representative.

With the transition to a multi-party system in the 1950s, construction activities were accelerated to meet growing needs. The fact that the Baghdad Pact Council of Ministers was to be held in Ankara in December 1957 necessitated that the meeting take place in a grand building; Prime Minister Adnan Menderes approved holding the meeting in the completed section of the new Parliament building, and all requests—including the necessary foreign currency transfer to prepare the building— were fulfilled. The main building, fully completed in 1960, was officially opened on

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

ana bina, 1960 askerî darbesinin ardından, 6 Ocak 1961'de Kurucu Meclis toplantısı ile hizmete açılmıştır. Dönemin koşulları gereğince çift meclisli sisteme uygun olarak tasarlanmış olan bina, 1982 yılında tek meclis sistemine göre yeniden düzenlenmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi günümüzde de aynı binada çalışmalarını sürdürmektedir.

January 6, 1961, with the convening of the Founding Assembly following the 1960 military coup. Designed to accommodate a bicameral system in accordance with the conditions of the era, the building was reorganized in 1982 to suit a unicameral system. The Grand National Assembly of Türkiye continues its work in the same building to this day.

Meclis Başkanı Abdülhalik Renda ilk harcı koyarken, 26 Ekim 1939
(Kaynak: Leyla Alpagut, Millî Egemenlik ve Mekân, 2022, s. 71)

Mr. Abdülhalik Renda, Speaker of the Parliament while breaking the ground of the current parliament building, October 26, 1939.
(Source: Leyla Alpagut, National Sovereignty and Space, 2022, p. 71)

TBMM inşaatı, 1940'lar
(Kaynak: Leyla Alpagut, Millî Egemenlik ve Mekân, 2022, s. 73)

Construction of the GNAT, in 1940s.
(Source: Leyla Alpagut, National Sovereignty and Space, 2022, p. 73)

Meclis Binası'nın mimari özellikleri ve genel yapısı, Türkiye Cumhuriyeti'nin gücünü ve ölümsüzlüğünü simgeleyecek şekilde, ağırbaşlı, sağlam ve dayanıklı nitelikte tasarlanmıştır. 475 bin 521 metrekarelik bir yerleşkenin içinde, anıtsal, dengeli ve üç boyutlu bir düzenlemeye göre ele alınan yapılar grubunun tam ortasında, arazinin en yüksek noktasını oluşturan Ana Bina yer almaktadır. Güven Anıtı ile başlayarak Bakanlık binaları ile devam eden mimari planlama, en yüksek noktada, Türk milletini temsil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi ile sona ermektedir. Bu durum, Meclis Genel Kurul Salonu'nda yazılı bulunan Mustafa Kemal Atatürk'ün "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." sözüyle özdeşleşmekte ve millî iradeyi taçlandırarak sembolik bir görüntü oluşturmaktadır. Ana Bina'nın kuş bakışı görünümü de milleti kucaklayan bir yapıya sahiptir; Türkiye Büyük Millet Meclisi böylece âdeta millete kollarını açmaktadır.

Ana Bina'nın yerleşim alanı 19 bin 372 metrekaredir. Bodrum kat üzerine dört kat inşa edilen betonarme karkas binanın toplam kullanım alanı 56 bin 775 metrekare, ön cephe uzunluğu 248 metredir. Bina dış duvarlarının üçte biri beyaz traverten ile kaplanmıştır. Yapının tam ortasında ve arazinin en yüksek noktasında, büyük toplantı salonlarının olduğu merdivenli ve sütunlu girişle ana kütle yer almaktadır. Ön cephede birbirine paralel iki sıra hâlinde yanlara uzanan kanatlar ve bu kanatları birleştiren köprüler bulunmaktadır. Ana Bina'nın ön girişindeki orta alanda Şeref Girişi yer alır. Bronz olan bu kapının sütunları farklı tasarlanmış, en üst sağ ve sol köşelerde ay yıldız motifi kullanılmıştır. Birbirine geçmiş sağlı sollu ve altlı üstlü hasır motifi, çağdaş Türk devletinin bölünmez bütünlüğünün bir simgesidir. Bu kapı Cumhurbaşkanı ve TBMM Başkanı tarafından kullanılmaktadır. Girişteki köprülü kanatlar altında 1 ve 2 numaralı, arka cephede ise 3 ve 4 numaralı giriş kapıları yer almaktadır. Binanın önündeki bayrak hiçbir zaman indirilmez ve yarıya inmez.

The architectural features and overall structure of the Parliament Building have been designed to be dignified, solid, and durable, symbolizing the strength and enduring nature of the Republic of Türkiye. Located at the very center of a group of structures arranged in a monumental, balanced, and three-dimensional layout within a 475,521-square-meter site, the main building stands at the highest point of the grounds. The architectural plan, which begins with the Monument of Trust and continues with the Ministry buildings, culminates at the highest point with the Grand National Assembly of Türkiye, representing the Turkish nation. This arrangement aligns with Mustafa Kemal Atatürk's words inscribed in the Plenary Hall of the Assembly: "Sovereignty belongs to the nation, unconditionally and without reservation," creating a symbolic image that crowns the national will. The bird's-eye view of the main building also features a structure that embraces the nation; thus, the Grand National Assembly of Türkiye appears to be opening its arms to the people.

The main building covers an area of 19,372 square meters. Constructed as a reinforced concrete frame structure with four stories above a basement level, the building has a total usable area of 56,775 square meters and a front facade length of 248 meters. One-third of the building's exterior walls are clad in white travertine. At the very center of the structure and at the highest point of the site, the main mass is situated with its staircase and columned entrance leading to the large assembly halls. On the front facade, there are wings extending sideways in two parallel rows, connected by bridges. The Honorary Entrance is located in the central area of the main building's front entrance. The columns of this bronze door are uniquely designed, featuring a crescent and star motif at the top right and left corners. The interwoven, crisscrossing wickerwork motif symbolizes the indivisible unity of the modern Turkish state. This door is used by the President and the Speaker of the Grand National Assembly. Under the arched wings at the entrance are entrance doors numbered 1 and 2, while doors numbered 3 and 4 are located on the rear facade. The flag in front of the building is never lowered or flown at half-mast.

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

Şeref Giriş'i'nden iç taraftaki Şeref Holü'ne geçilmektedir. Buradan iki iç bahçenin bulunduğu Mermer Salon ve sütunlu galerilere girilmektedir. Şeref Holü'nün sağına düşen kulisten 1980 yılına kadar Cumhuriyet Senatosu Toplantı Salonu olarak kullanılan ikinci Büyük Toplantı Salonu'na geçilmektedir. Soldaki kuliste ise parti grupları tarafından kullanılan iki ayrı salon daha bulunmaktadır.

From the Hall of Honor, one proceeds to the inner Hall of Honor. From here, one enters the marble hall and the colonnaded galleries, which feature two inner courtyards. From the wing to the right of the Hall of Honor, one enters the Second Grand Assembly Hall, which served as the Senate of the Republic Assembly Hall until 1980. In the wing to the left, there are two additional halls used by the parliamentary groups.

TBMM Şeref Holü

Hall of Honor of the GNAT

Şeref Girişi

Honorary Entrance of GNAT

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

Milletvekillerinin kulis mekânları olan galerilerin çevrelediği orta bölümde ise Genel Kurul Toplantı Salonu yer almaktadır. Genel Kurul Toplantı Salonu 1995 yılında açılan proje yarışması sonucunda yeniden düzenlenmiş ve 1 Ekim 1998’de yeni hâliyle hizmete açılmıştır. Başkanlık Kürsüsü’nün sol tarafında Cumhurbaşkanlığı, Askerî, Sivil Resmî Erkân Locaları, sağ tarafında Kordiplomatik Loca yer almakta, karşı tarafta ise özel dinleyici, basın mensupları ve dinleyicilere ayrılmış localar bulunmaktadır. Cumhurbaşkanı ve TBMM Başkanı, Genel Kurul Salonu’na “Damlalı Kapı” ya da “Salkım Kapı” adı verilen bronz kapıdan giriş yapmaktadır. İki kanatlı ve her bir kanadında tarih sahnesinde yer almış 16 Türk devletini sembolize eden damla motiflerine yer verilen bu anıtsal kapı bizzat Prof. Dr. Clemens Holzmeister tarafından tasarlanmıştır. Prof. Dr. Holzmeister’in motiflerine, Türk sanatında cam ve porselenden yapılan çeşmibülbül ve zülfüaruz vazoları da ilham kaynağı olmuştur. Salonun tavanında, yine Prof. Dr. Holzmeister tarafından tasarlanan ve Bohemya kristalinden yaptırılan 16 adet büyük avize bulunmaktadır. Bu avizeler de 16 Türk devletini sembolize etmektedir.

The Plenary Hall is located in the central section, surrounded by the galleries that serve as the members’ lounge areas. The Plenary Hall was redesigned following a design competition held in 1995 and reopened in its new form on October 1, 1998. To the left of the Speaker’s Podium are the Presidential, Military, and Civilian Official Galleries; to the right is the Diplomatic Gallery; and on the opposite side are galleries reserved for special guests, members of the press, and the public. The President of the Republic and the Speaker of the Grand National Assembly enter the Plenary Hall through a bronze door known as the “Drip Door” or “Grape Cluster Door.” This monumental, double- leafed door—featuring droplet motifs on each leaf symbolizing 16 Turkish states that have played a role in history—was personally designed by Prof. Dr. Clemens Holzmeister. Prof. Dr. Holzmeister’s motifs were also inspired by the “çeşmibülbül” and “zülfüaruz” vases made of glass and porcelain in Turkish art. The ceiling of the hall features 16 large chandeliers, also designed by Prof. Dr. Holzmeister and crafted from Bohemian crystal. These chandeliers also symbolize the 16 Turkish states.

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

TBMM Genel Kurul Salonu

Plenary Hall of GNAT

TBMM Tören Salonu

Ceremonial Hall of GNAT

Binanın ön sol kanattaki üç katlı uzantısında Tören Salonu yer almaktadır. Salonun tepeden ışık alan galerili bir iç düzenlemesi bulunmaktadır. Bu bölümün üst katı ayaklar üzerinde yükselen bir köprü ile ana yapıya bağlanmaktadır. Tavanda, Prof. Dr. Holzmeister'in tasarımı olan ve 7 bin kristal küreden oluşan görkemli bir köpük avize asılıdır. Salon, günümüzde resmî törenler, davetler ve çeşitli etkinlikler için kullanılmaktadır.

The Ceremonial Hall is located in the three-story extension on the front left wing of the building. The hall features an interior layout with galleries that are lit from above. The upper floor of this section is connected to the main structure by a bridge supported by columns. Suspended from the ceiling is a magnificent chandelier designed by Prof. Dr. Holzmeister, composed of 7,000 crystal spheres. Today, the hall is used for official ceremonies, receptions, and various events.

TBMM BİNALARI
BUILDINGS OF GNAT

Binada, Afyon'dan getirilen 36 çeşit 20 bin metrekareden fazla mermer kullanılmış, mermerlerin kesimi sonucu artan parçalar da değerlendirilerek mozaik desenler çeşitli yerlere yerleştirilmiştir. Binanın dış yüzü Eskipazar ve Malıköy taşları ile yapılmış, çatı ise bakırla kaplanmıştır. Mecliste birçok yerde başak motifi kullanılmıştır. Başak ülkenin tarımsal etkinliğini simgelemektedir. Kullanılan bir diğer simge de stilize edilmiş aslan figürleridir. Anadolu'da Hitit döneminden bu yana gücün sembolü olan aslan, Cumhuriyet'in gücünü vurgulamaktadır.

Ana Bina'nın girişinde Atatürk Anıtı yer almaktadır. 19 Mayıs 1981 tarihinde açılışı yapılan Hüseyin-İmran Gezer'e ait, bronz dökümden yapılmış heykel üç figürden oluşmaktadır. Atatürk figürü Atatürk'ün atılımcı karakterini, elinde bayrak tutan genç erkek figürü bağımsızlığı, elinde meşale taşıyan genç kız figürü ise özgürlüğü simgelemektedir.

Over 20,000 square meters of marble from 36 different varieties, brought from Afyon, were used in the building; the leftover pieces from cutting the marble were also utilized to create mosaic patterns placed in various locations. The building's exterior is constructed with Eskipazar and Malıköy stones, and the roof is covered with copper. The ear of wheat motif is used in many places throughout the Assembly. The ear of wheat symbolizes the country's agricultural vitality. Another symbol used is stylized lion figures. The lion, a symbol of power in Anatolia since the Hittite period, emphasizes the strength of the Republic.

An Atatürk Monument is located at the entrance to the main building. The bronze statue, created by Hüseyin-İmran Gezer and unveiled on May 19, 1981, consists of three figures. The figure of Atatürk represents his pioneering character; the young man holding a flag symbolizes independence; and the young woman carrying a torch symbolizes freedom.

TBMM Atatürk Anıtı

GNAT Atatürk Monument

